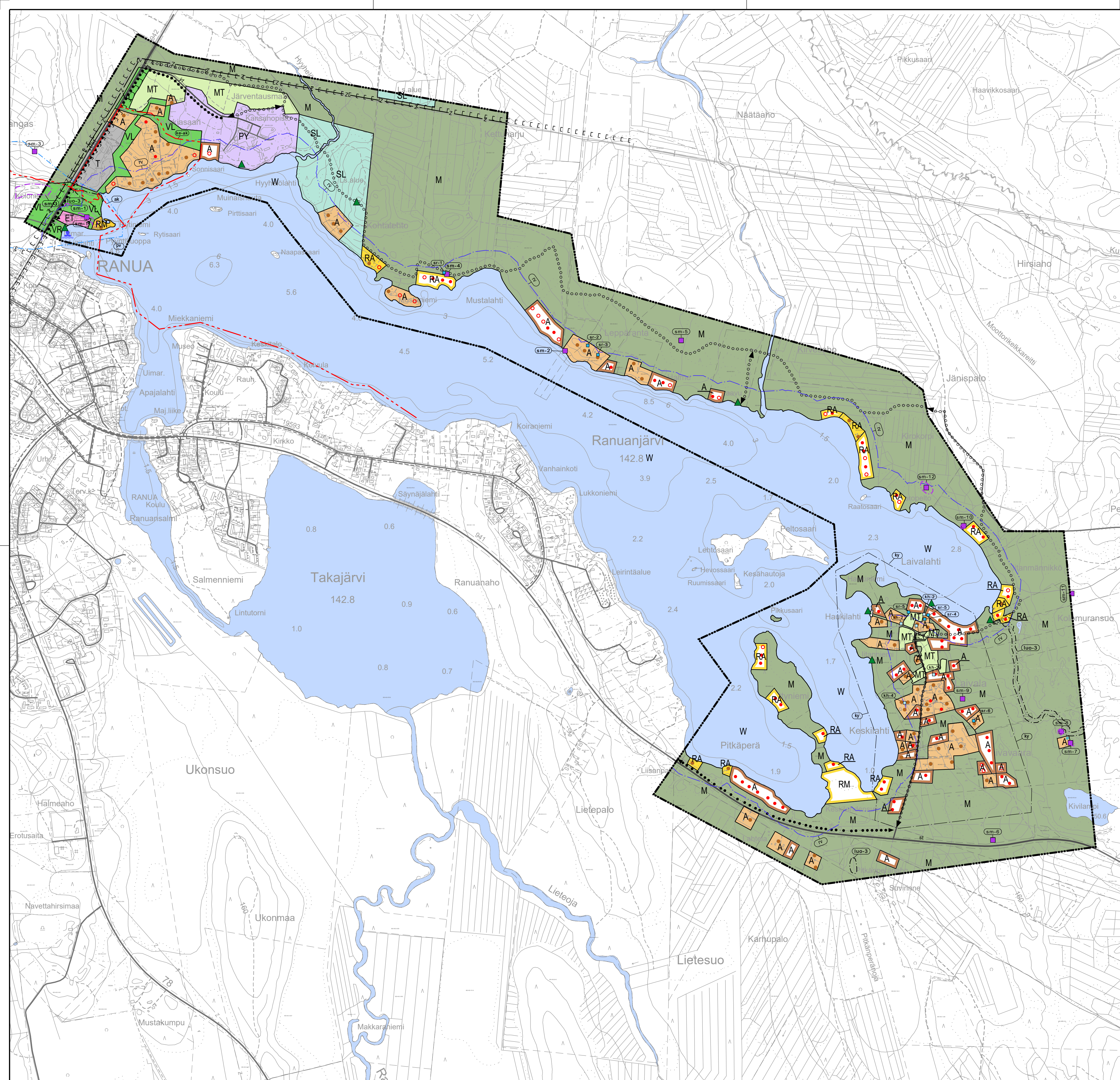

RANUA

YLEISKAAVAN PÄIVITTÄMINEN RANUAN
KUNNAN RANUANJÄRVEN ALUEELLA

1:10 000

VAIHTOEHTO 1

Oulussa 19.3.2025

Johanna Lehto

Johanna Lehto
FM, YKS-675

Mikko Autio

Mikko Autio
FM, YKS-759

SWECO

Luonnos nähtävillä _____.20__
Ehdotus nähtävillä _____.20__

Hyväksytty Ranuan kunnanvaltuustossa
_____ §

RANUAN KUNTA

suunnittelija FM/AL FLUOHL	piirtäjä PTTUJ	tarkastaja / pvm FLUOHL	työnumero 2510634
----------------------------------	-------------------	----------------------------	----------------------

Kaavaselostus

Ranuan kirkonkylän osayleiskaavan muutos

Päiväys
Tekijä

Versio

25.3.2025
Johanna Lehto, Mikko Autio ja
Tiia Luukkonen
Luonnos

Käsittelyvaiheet

- 11.12.2023 § 224 Kunnanhallitus, kaavoituspäätös
- 13.12.2023 Kuulutus vireilletulosta
- 13.12.2023 Osallistumis- ja arviointisuunnitelma nähtäville (MRL 63 §)
- 19.1.2024 Viranomaisneuvottelu (MRL 66 § ja MRA 26 §)
- 18.3.2025 § 12 Kaava- ja maapoliittinen työryhmä, alustavan kaavaluonnoksen käsittely
- 24.3.2025 § 54 Kunnanhallitus, kaavaluonnoksen käsittely
- pv.pv-pv.pv.vvvv Kaavaluonnos nähtävillä valmisteluvaiheen kuulemista varten (AKL 62 § ja MRA 30 §)
- pv.pv.vvvv § xx Kunnan toimielin, kaavaehdotuksen käsittely
- pv.pv-pv.pv.vvvv Kaavaehdotus julkisesti nähtävillä (AKL 65 § ja MRA 27 §)
- pv.pv.vvvv Viranomaisneuvottelu (AKL 66 § ja MRA 26 §)
- pv.pv.vvvv § xx Kunnan toimielin hyväksyi kaavaehdotuksen
- pv.pv.vvvv § xx Kunnanvaltuusto hyväksyi kaavaehdotuksen

Kaavakartta

Kaavakartta, luonnos vaihtoehdot 1 ja 2, 1:10 000 25.3.2025

Liitteet

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma 12.3.2025

Erillisselvitykset

Linnustoselvitys 24.9.2024

Saukkoselvitys 6.3.2025

Kulttuuriympäristöselvitys 7.11.2024

Arkeologinen inventointi 27.12.2024

Muut kaavaan liittyvät asiakirjat

Sisältö

1	Johdanto	5
1.1	Suunnittelualue	5
2	Lähtökohdat	6
2.1	Yleiskaavan sisältövaatimukset	6
2.2	Suunnittelutilanne	6
2.2.1	Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet	6
2.2.2	Maakuntakaava	7
2.2.3	Yleiskaavat	9
2.2.4	Asemakaavat ja ranta-asemakaavat	10
2.2.5	Rakennusjärjestys	11
2.2.6	Pohjakartta	11
2.2.7	Muut mahdolliset selvitykset, hankkeet ja inventoinnit	11
3	Perusselvitykset	12
3.1	Yleistä	12
3.2	Luontoselvitys	12
3.2.1	Vesistöt ja pohjavedet	14
3.2.2	Tulva-alueet	14
3.2.3	Pilaantuneet maa-alueet ja maaperän pilaantumisriskit	14
3.3	Maisema	16
3.3.1	Maiseman yleiskuvaus	16
3.3.2	Arvokkaat maisema-alueet	17
3.3.3	Maisematekijät	17
3.4	Rakennettu ympäristö	20
3.4.1	Yhdyskuntarakenne ja asutuksen nykytila	20
3.4.2	Rakentamisen määrä ja rantaviiva	22
3.4.3	Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat alueet ja kohteet	22
3.4.4	Kulttuuriympäristöselvitys	22
3.5	Arkeologinen kulttuuriperintö	28
3.6	Liikenne ja melualueet	28
3.7	Yhdyskuntatekniikka	31
3.8	Maanomistus	31
3.9	Väestö, rakentamispaine	31
3.10	Elinkeinot ja palvelut	32
3.11	Virkistys	32
3.12	Ympäristön häiriötekijät	33
4	Tavoitteet	34
4.1	Yleiset tavoitteet	34
4.2	Mitoitustavoitteet	34
5	Suunnittelun vaiheet	35
5.1	Suunnittelun tarve	35
5.2	Osallistuminen ja vuorovaikutus	35
5.3	Valmisteluvaiheen kuuleminen	36
5.4	Ehdotusvaiheen kuuleminen	36
6	Vaihtoehdot ja niiden vertailu	37
6.1	Kaavaratkaisun vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	37
6.1.1	Valittujen vaihtoehtojen vaikutusten selvittäminen, arviointi ja vertailu	37

6.1.2	Kaavaratkaisun valinta ja perusteet.....	40
7	Yleiskaava ja sen perustelut.....	41
7.1	Kaava-alueen rajausta.....	41
7.2	Rantavyöhykkeen rajausta ja tulkinta	41
7.3	Yleiskaavan kuvaus	41
7.3.1	Kokonaisrakenne ja -mitoitusta.....	41
7.3.2	Kuvaus alueittain ja toiminnoittain	43
7.3.3	Kaavamääräykset	49
7.4	Vertailevat tarkastelut.....	50
7.4.1	Muutos nykytilanteeseen	50
7.4.2	Valtakunnalliset ja seudulliset intressit	50
7.4.3	Tavoitteiden toteutuminen	50
8	Yleiskaavan vaikutukset	52
8.1	Ympäristövaikutukset	52
8.1.1	Vaikutukset kaupunki-/kyläkuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön.....	52
8.1.2	Vaikutukset luontoon, maa- ja kallioperään, veteen ja ilmastoon.....	53
8.1.3	Vaikutukset liikenteeseen ja infrastruktuuriin.....	53
8.2	Taloudelliset vaikutukset	53
8.2.1	Vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen sekä yhdyskunta- ja energiatalouteen	53
8.3	Sosiaaliset vaikutukset.....	54
8.3.1	Vaikutukset ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön.....	54
8.3.2	Vaikutukset elinkeinoihin, yritystoimintaan ja palveluihin	54
9	Yleiskaavan toteuttaminen	55
9.1	Detaljikaavoitus, muu suunnittelu ja toteuttamistoimenpiteet	55

1 Johdanto

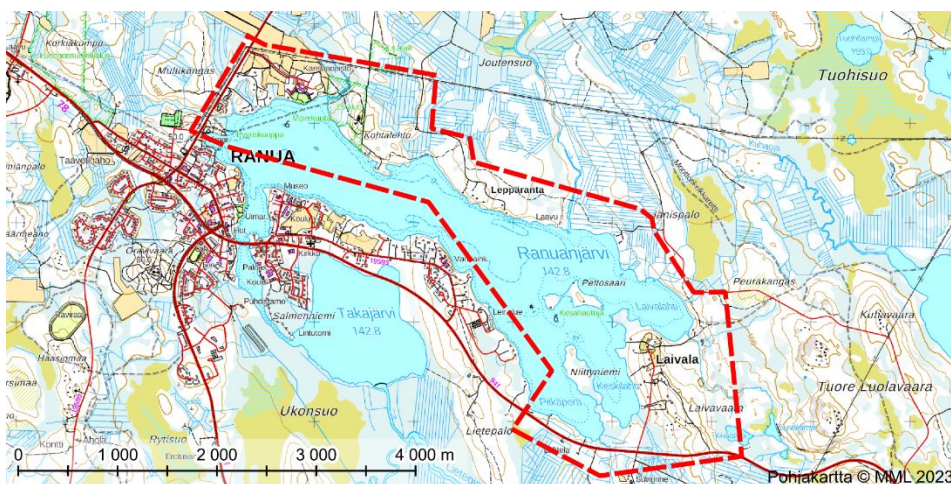
Ranuan kirkonkylän osayleiskaava on hyväksytty 2019. Tämän jälkeen on noussut tarve muuttaa osayleiskaava Ranuanjärven itä- ja pohjoisosasta. Ranuan kunnanvaltuusto on vuoden 2023 talousarvion yhteydessä päättänyt, että kunta käynnistää Ranuanjärven ympäristön yleiskaavan muutoksen. Päivitystyön tavoitteena on lisätä vakituisen asumisen rakennuspaikkoja sekä mahdollistaa asemakaavan laajennus tarvittavilta osin. Lisäksi muutostyöhön sisältyy selvityksen laadinta Ranuan kirkonkylän asemakaavan laajentamismahdollisuudesta Ranuanjärven ympäröivälle alueelle sekä selvitys asemakaavan laajentamisesta aiheutuvista kuluista ja saatavista hyödyistä siltä osin kuin se on osayleiskaavatyön ohessa tarkoituksenmukaista.

1.1 Suunnittelualue

Osayleiskaavan muutosalue sijoittuu Ranuan keskustaajaman välittömään läheisyyteen, Ranuanjärven pohjois- ja itärannalle.

Kuva 1. Osayleiskaava-alueen alustava rajaus sinisellä katkoviivalla. (Taustakartta © MML 2023)

Kuva 2. Alustava suunnittelualan rajaus punaisella katkoviivalla (Taustakartta © MML 2023).

2 Lähtökohdat

2.1 Yleiskaavan sisältövaatimukset

Yleiskaavan sisältövaatimusten (AKL 39 §) mukaan yleiskaavaa laadittaessa on maakuntakaava otettava huomioon siten kuin siitä edellä säädetään.

Yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon:

- 1) yhdyskuntarakenteen toimivuus, taloudellisuus ja ekologinen kestävyys;
- 2) olemassa olevan yhdyskuntarakenteen hyväksikäyttö;
- 3) asumisen tarpeet ja palveluiden saatavuus;
- 4) mahdollisuudet liikenteen, erityisesti joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen, sekä energia-, vesi- ja jätehuollon tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen ympäristön, luonnonvarojen ja talouden kannalta kestäväällä tavalla;
- 5) mahdollisuudet turvalliseen, terveelliseen ja eri väestöryhmien kannalta tasapainoiseen elinympäristöön;
- 6) kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset;
- 7) ympäristöhaittojen vähentäminen;
- 8) rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen; sekä
- 9) virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut seikat on selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin laadittavan yleiskaavan ohjaustavoite ja tarkkuus sitä edellyttävät.

Yleiskaava ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa.

2.2 Suunnittelutilanne

2.2.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat osa alueidenkäyttölain mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Alueidenkäyttölain (AKL 24 §) mukaan tavoitteet on otettava huomioon siten, että edistetään niiden toteuttamista maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa.

Valtioneuvosto on päättänyt valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista vuonna 2000, ja tavoitteita on tarkistettu 2008. Alueidenkäyttötavoitteet on uudistettu, ja uudistetut tavoitteet tulivat voimaan 1.4.2018.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet käsittelevät seuraavia kokonaisuuksia:

1. Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen
2. Tehokas liikennejärjestelmä
3. Terveellinen ja turvallinen elinympäristö
4. Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat
5. Uusiutumiskykyinen energiahuolto

Tässä kaavatyössä tulee huomioida erityisesti seuraavat:

1. Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen:

- Edistetään koko maan monikeskuksista, verkottuvaa ja hyviin yhteyksiin perustuvaa aluerakennetta, ja tuetaan eri alueiden elinvoimaa ja vahvuuksien hyödyntämistä.
- Luodaan edellytykset elinkeino- ja yritystoiminnan kehittämiseksi sekä väestökehityksen edellyttämälle riittävälle ja monipuoliselle asuntotuotannolle.
- Luodaan edellytykset vähähiiliselle ja resurssitehokkaalle yhdyskuntakehitykselle, joka tukeutuu ensisijaisesti olemassa olevaan rakenteeseen.

3. Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

- Varaudutaan sään ääri-ilmiöihin ja tulviin sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Uusi rakentaminen sijoitetaan tulvavaara-alueiden ulkopuolelle tai tulvariskien hallinta varmistetaan muutoin.
- Ehkäistään melusta, tärinästä ja huonosta ilmanlaadusta aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja. Haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille jätetään riittävän suuri etäisyys, tai riskit hallitaan muulla tavoin.

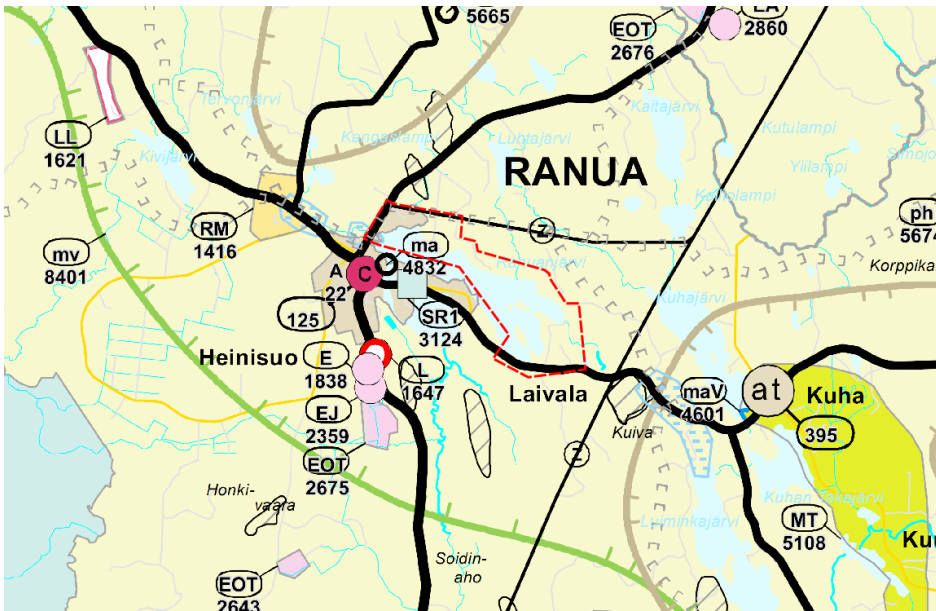
4. Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat

- Huolehditaan valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta.
- Edistetään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä.
- Huolehditaan virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävydestä sekä viheralueverkoston jatkuvuudesta.
- Huolehditaan maa- ja metsätalouden kannalta merkittävien yhtenäisten viljely- ja metsäalueiden säilymisestä.

2.2.2 Maakuntakaava

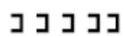
Suunnittelualueella on voimassa 21.9.2022 voimaan kuulutettu Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaava. Maakuntakaava on kumonnut Rovaniemen maakuntakaavan, joka on vahvistettu ympäristöministeriössä 2.11.2001.

Maakuntakaavassa alue on pääosin maa- ja metsätalousvaltaista aluetta. Alueen luoteiskulma kuuluu Ranuan kirkonkylän taajamatoimintojen alueeseen. Suunnittelualueen pohjoisreunalla on sähkölinja, jonka yhteydessä kulkee myös moottorikelkkailureitti. Ranuanjärven länsipuolella, osittain suunnittelualueen sisällä on pohjavesialue, joka on hyvä huomioida erityisesti rantoja suunniteltaessa. Ranuan kirkonkylä ja Ranuanjärven alue kuuluu kokonaisuudessaan maakuntakaavan matkailun vetovoima-alueeseen.

Kuva 3. Ote maakuntakaavasta, kartalle lisätty alustava suunnittelualan rajausta punaisella katkoviivalla (maakuntakaavakartta: Lapin liitto).

Osayleiskaavoitettavalla alueella ja sen lähetyvillä on maakuntakaavassa seuraavat merkinnät:

MOOTTORIKELKKAILUREITTI

SEUTUTIE

VOIMAJOHTO

TAAJAMATOIMINTOJEN ALUE

Merkinnällä osoitetaan asumiseen ja muille taajamatoiminnoille, kuten keskustatoiminnoille, palveluille ja teollisuudelle rakentamisalueita, pääväyliä pienempiä liikenneväyläalueita, virkistys- ja puistoalueita sekä erityisalueita.

MAA- JA METSÄTALOUSVALTAINEN ALUE

Merkinnällä osoitetaan pääasiassa maa- ja metsätaloustalouteen tarkoitettuja alueita, joita voidaan käyttää pääasiallista käyttötarkoitusta sanottavasti haittaamatta myös muihin tarkoituksiin.

KULTTUURIYMPÄRISTÖN JA/TAI MAISEMAN VAALIMISEN KANNALTA VALTAKUNNALLISESTI TÄRKEÄ ALUE TAI KOHDE
Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti ja seudullisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt ja maisema-alueet.

Alueen suunnittelussa on otettava huomioon kulttuuriympäristön ja maiseman ominaispiirteiden vaaliminen ja turvattava merkittävien maisema- ja kulttuurihistoriallisten arvojen säilyminen.

Kohteeseen tai alueeseen vaikuttavissa hankkeissa on alueelliselle vastuumuseolle varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen.

MATKAILUN VETOVOIMA-ALUE, MATKAILUN JA VIRKISTYKSEN KEHITTÄMISEN KOHDEALUE

Merkinnällä osoitetaan matkailun ja virkistykseen vyöhykkeitä, joihin kohdistuu alueidenkäytöllisiä kehittämistarpeita ja niiden yhteensovittamista.

Aluetta tulee kehittää matkailukeskusten, matkailupalvelukohteiden, maaseutumatkailun, palvelujen ja reitistöjen yhteistoiminnallisena kokonaisuutena alueen pääkäyttötarkoitusten kanssa yhteen sopivalla tavalla. Kulttuuriperintö-, maisema- ja luontoarvoja tulee vaalia matkailun vetovoimatekijöinä.

TÄRKEÄ TAI VEDENHANKINTAAN SOVELTUVA POHJAVESIALUE

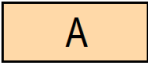
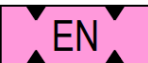
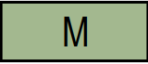
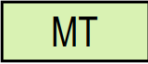
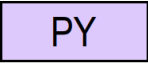
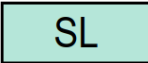
Merkinnällä osoitetaan pohjavesialueet, jotka ovat ominaisuuksiltaan arvokkaita ja jotka voivat olla tai ovat yhdyskuntien vedenhankinnan kannalta tärkeitä.

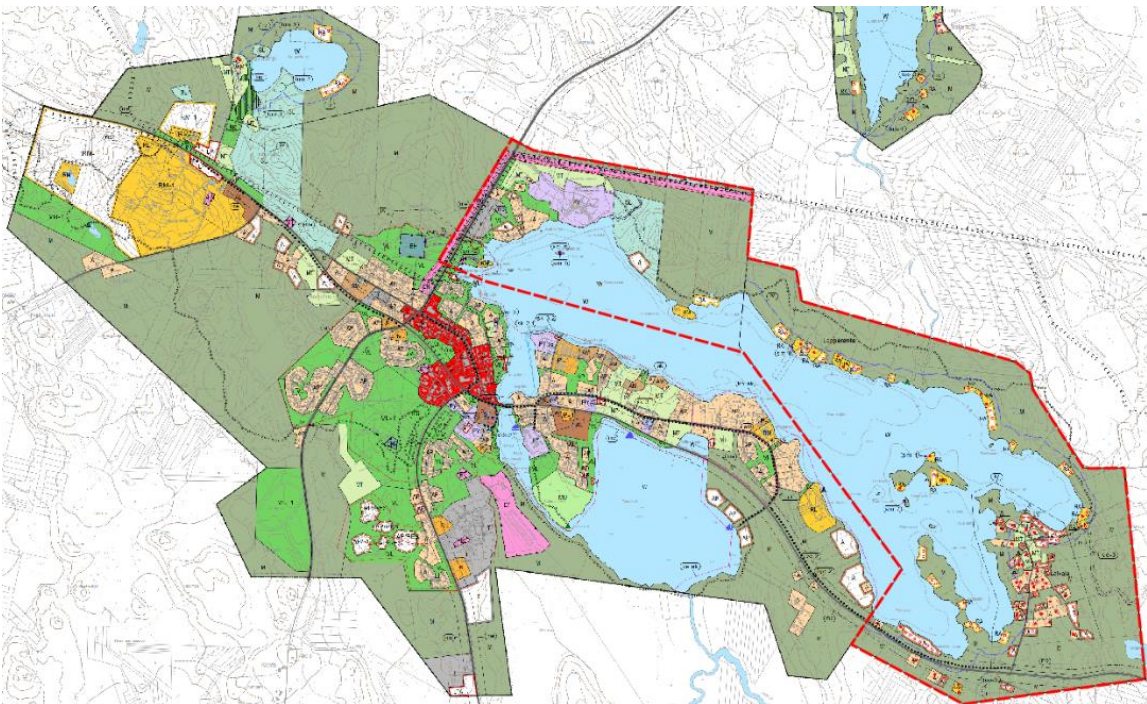
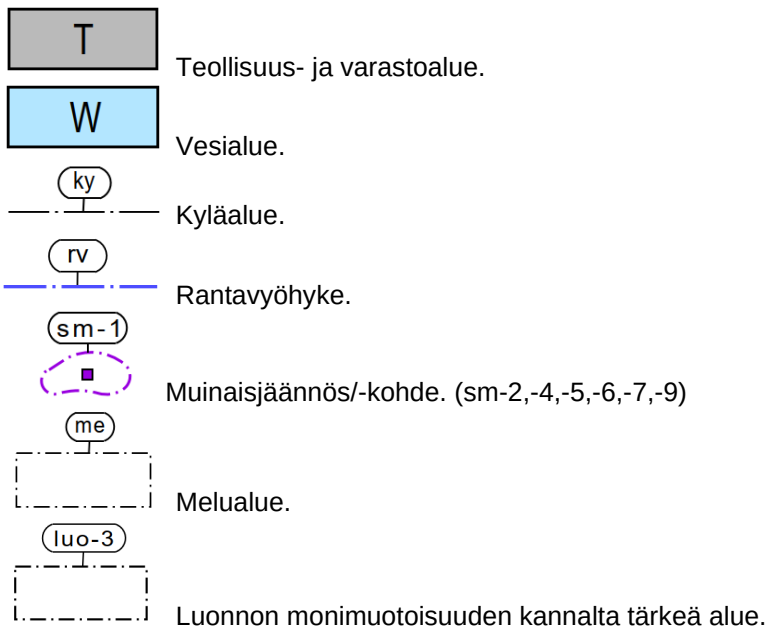
Aluetta koskevat toimenpiteet on suunniteltava siten, että pohjaveden laatu, määrä tai käyttökelpoisuus vedenhankintaan eivät niiden vaikutuksesta heikkene.

2.2.3 Yleiskaavat

Ranuan kirkonkylällä on voimassa oikeusvaikutteinen osayleiskaava, joka on hyväksytty kunnanvaltuustossa 10.6.2019 ja kaava on saanut lainvoiman 7.8.2019.

Suunnittelualueella on yleiskaavassa seuraavat merkinnät:

	Asuntoalue.
	Asuin-, liike ja toimistorakennusten alue.
	Energiahuollon alue.
	Venesatama / venevalkama.
	Maa- ja metsätalousalue.
	Maatalousalue.
	Julkisten palvelujen ja hallinnon alue.
	Loma-asuntoalue.
	Matkailupalvelujen alue.
	Luonnonsuojelualue.

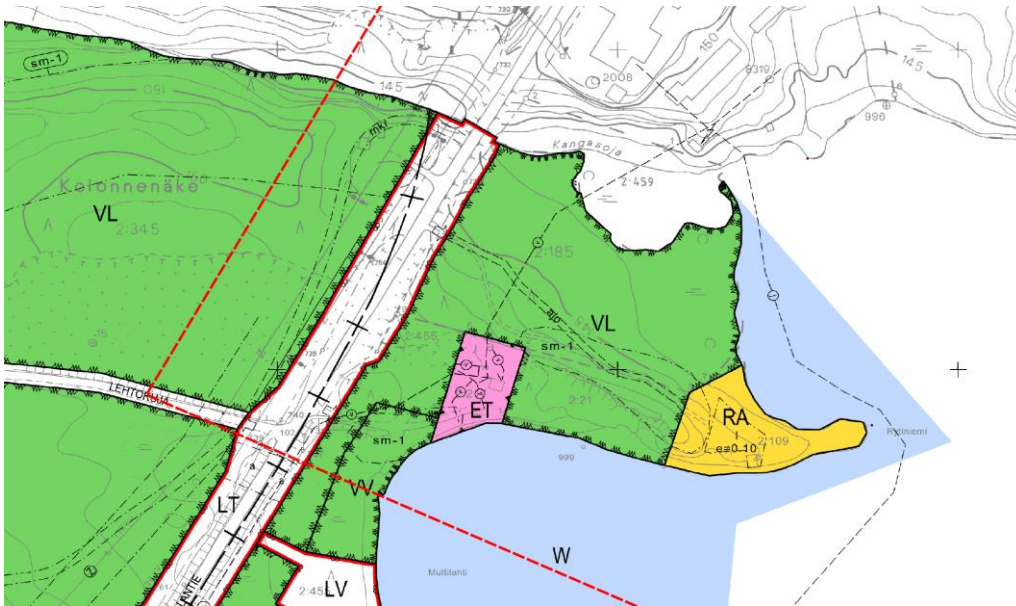

Kuva 4. Ote Ranuan kirkonkylän osayleiskaavasta. Suunnittelualue punaisella katkoviivalla.

2.2.4 Asemakaavat ja ranta-asemakaavat

Kirkonkylän alkuperäisen asemakaavan on laatinut Otto I. Meurman. Kaava on vahvistettu 23.12.1966 ja sitä on muutettu ja laajennettu useasti.

Suunnittelualueelle sijoittuu vain Ranuan keskustan ja Multilahden asemakaavamuutos, joka on hyväksytty 19.3.2007 (kuva 5).

Kuva 5. Ote Ranuan keskustan ja Multilahden asemakaavamuutoksesta. Suunnittelualueen rajausta punaisella.

2.2.5 Rakennusjärjestys

Ranuan kunnan rakennusjärjestys on hyväksytty kunnanvaltuustossa 22.6.2020 ja tullut voimaan 20.8.2020. Ranuan kunnassa on aloitettu rakennusjärjestyksen uusiminen. Tarkoituksena on, että rakennusjärjestyksessä on huomioitu uusi, vuoden 2025 alussa voimaan tullut rakentamislaki.

2.2.6 Pohjakartta

Ranuan kirkonkylän alueelta on laadittu 1:2000 mittakaavainen asemakaavan pohjakartta. Kartoitetun alueen pinta-ala on 2700 hehtaaria. Pohjakartta on hyväksytty maanmittauslaituksessa asemakaavan pohjakartaksi 22.1.1991. Muualla osayleiskaava-alueella käytetään Maanmittauslaitoksen peruskartta-aineistoa.

2.2.7 Muut mahdolliset selvitykset, hankkeet ja inventoinnit

Voimassa olevassa osayleiskaavatyössä on ollut käytössä emätilaselvitys, joka on laadittu vuonna 2019 hyväksyttyä osayleiskaavaa varten.

Ranuan kunnassa on 11.11.2024 hyväksytty maapoliittinen ohjelma vuosille 2024–2032. Ohjelma käsittää kunnan maanhankintaan ja kaavojen toteuttamiseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset yhdyskuntien kehittämiseksi. Ohjelmassa kirkonkylän asemakaava-alue sekä Ranuanjärven ympäristö on tunnistettu kasvualueeksi.

3 Perusselvitykset

3.1 Yleistä

Yleiskaavatyössä hyödynnetään voimassa olevan yleiskaavan selostusaineistoa ja perusselvityksiä.

3.2 Luontoselvitys

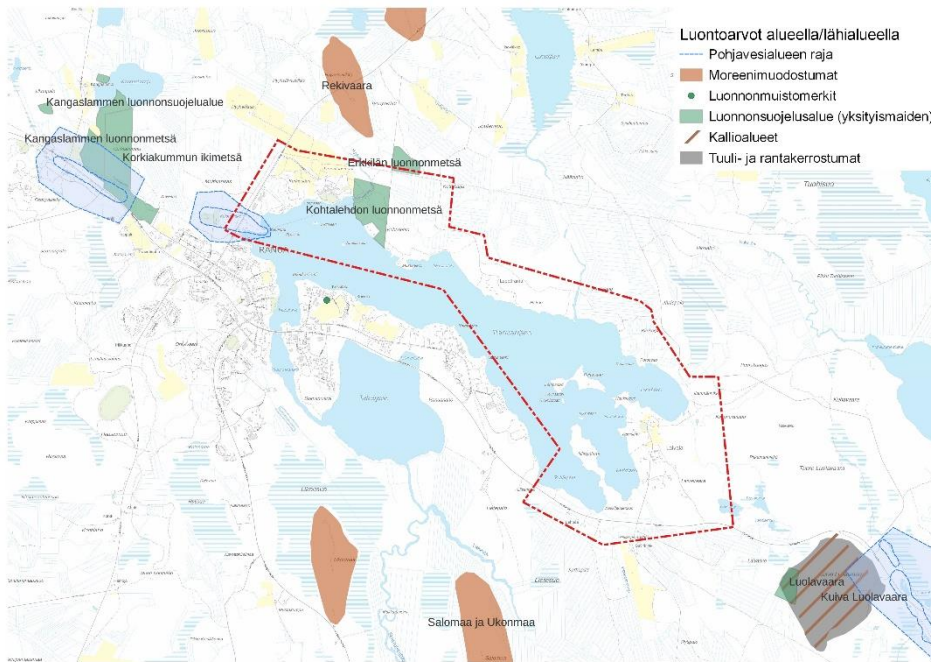
Kaava-alueen luontoselvitys on tehty edellisen kaavan laatimisen yhteydessä vuonna 2016 (Aija Degerman, Sweco) ja lintuselvitys vuonna 2017 (Olli Näyhä). Luontoselvityksessä on kuvattu kasvillisuuden ja eläimistön ohella myös kallio- ja maaperä sekä vesistöt ja pohjavedet.

Selvitysten jälkeen luonnonsuojelulaki on muuttunut vuonna 2023 ja lisäksi on ilmestyneet uudet raportit luontotyyppien ja lajien uhanalaisuudesta. Uusien suojeltavien luontotyyppien ja lajien esiintyminen alueella on tarkistettu keväällä 2024 eikä luontotyyppejä tai lajeja todettu esiintyvän.

Kaava-alueen linnustoselvitystä on täydennetty syksyllä 2024 ajantasaisilla Suomen Lajitietokeskuksen tiedoilla. Lähtötietojen perusteella kaava-alueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei arvioida olevan erityisiä linnustollisesti arvokkaita alueita. Ranuanjärvellä pesii viisi huomionarvoista lintulajia.

Suunnittelualueelle on laadittu saukkoselvitys maaliskuussa 2025. Saukkoselvityksessä tutkittiin alueen Ranuanjärveen laskevat ojat ja purot, joiden läheisyyteen oli suunnitteilla maankäytön muutoksia. Laivalan itäpuolella sijaitsevassa purossa havaittiin saukko, mutta alueelle ei kuitenkaan sijoitu lisääntymis- tai levähtämispaikaksi soveltuvia, talvella avoimena pysyviä vesistön osia.

Kaava-alueelle sijoittuu yksi yksityismaiden luonnonsuojelualue, Kohtalehdon luonnonmetsä (YSA207184). Lisäksi Erkkilän luonnonmetsä (YSA207483) rajoittuu kaava-alueeseen pohjoisessa.

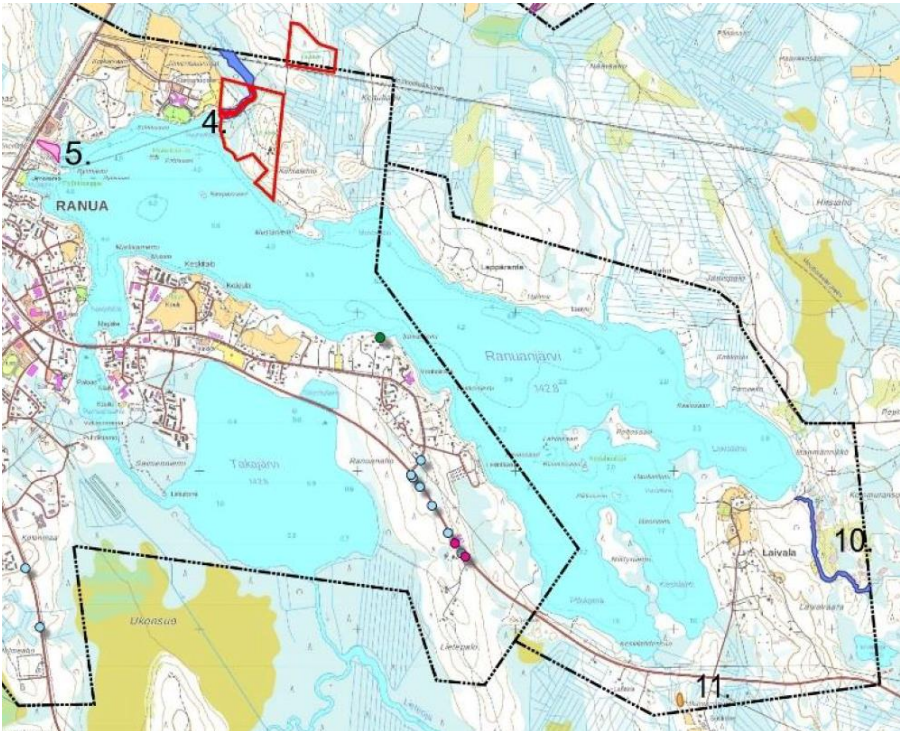

Kuva 6. Luonnonsuojelualueet, pohjavesialueet ja arvokkaat geologiset kohteet yleiskaava-alueella.

Suurin osa alueen soista ja kosteikoista on ojitettu. Metsät ovat talouskäytössä lukuun ottamatta yksityismaan luonnonsuojelualueita Ranuanjärven pohjoispuolella ja Kangaslammen ympäristössä.

Metsäkasvillisuus on tavanomaista. Kaava-alueella ei ole luonnonsuojelulain, vesilain tai metsälain mukaisia luontokohteita. Uhanalaista tai muuta huomionarvoista lajistoa on hyvin vähän.

Luontoselvitykseen on rajattu luonnon monimuotoisuutta lisääviä muita arvokkaita luontokohteita, jotka on syytä huomioida maankäytön suunnittelussa. Nämä ovat muusta ympäristöstä luonnontilaisuutensa vuoksi erottuvia alueita. Luontoselvityksessä nyt muutettavan kaavan alueella huomioitavina luontokohteina on rajattu purojen ja oijen varsia: Hyyhelönoja (4), Kangasojan suu (5), Syvälammen oja (10) sekä Pitkäperänahon oja (11). Saukkoselvityksessä Syvälammen ojan varressa tehtiin saukosta havainto, joskin aluetta ei tulkittu lisääntymis- tai levähdyspaikaksi.

Kuva 7. Kaava-alueelle sijoittuvat arvokkaat luontokohteet vuoden 2016 luontoselvityksen perusteella.

3.2.1 Vesistöt ja pohjavedet

Suunnittelualueen länsireuna kulkee Ranuanjärven poikki. Kaava-alueelta rajutuvat ulkopuolelle Ranuansalmi sekä Takajärvi. Ranuanjärven kokonaispinta-ala on noin 480 hehtaaria ja siinä on rantaviivaa noin 23 km. Ranuanjärven rannalla on joitakin saaria, joista suurin on Laivalan alueen edustalla sijaitseva Peltosaari. Saaria ei ole sisällytetty kaavamutokseen, koska niihin ei ole tarpeen osoittaa muuttuvaa maankäyttöä.

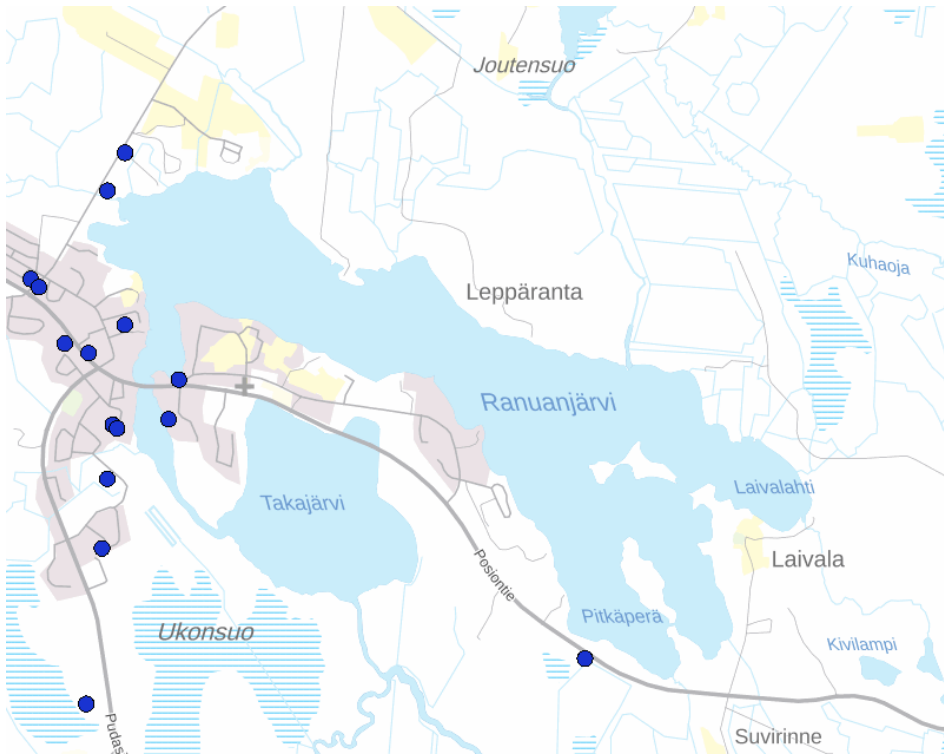
Suunnittelualueen luoteiskulmaan sijoittuu Kolonenäkkeen (12683101) pohjavesialue, joka on tärkeä pohjavesialue vedenhankintaa varten.

3.2.2 Tulva-alueet

Alueen järvet kuuluvat latvavesistöihin, joilla vedenpinnan korkeusvaihtelut ovat pieniä, alle 1 m. Mahdolliset tulvat kohdistuvat alavimmille suorannoille. Ranuanjärven keskivedenkorkeus on +143,16 m (N2000).

3.2.3 Pilaantuneet maa-alueet ja maaperän pilaantumisriskit

Yleiskaava-alueelle sijoittuu kolme maaperän tilan tietojärjestelmän kohdetta, joissa on mahdollisesti pilaantuneita maa-alueita. Kaksi kohdetta sijoittuu alueen länsiosaan Pekkalan tien varteen teollisuusalueelle ja yksi alueen eteläosaan Posion tien eteläpuolelle Pitkäperän kohdalle.

Kuva 8. Maaperän tilan tietojärjestelmän (MATTI) kohteet (Karpalo-karttapalvelu, luettu 12.9.2024).

3.3 Maisema

Maisematarkastelu tukeutuu olemassa oleviin selvityksiin. Pääasiallisia lähteitä ovat olleet:

- Ramboll Finland Oy (2014), Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaava, Maisema ja luonnonympäristö.
- Muhonen, Matleena ja Mervi Savolainen. Etelä- ja Keski-Lapin kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet. Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitys- ja täydennysinventointi 2011–2013.

3.3.1 Maiseman yleiskuvaus

Suunnittelualue sijoittuu Ranuanjärven itäpuolelle, jossa järvi hallitsee suurta osaa maisemasta. Järven ranta-alueet ovat pääosin metsäisiä ja soisia. Järven pohjoisrannalla kohoa Kohtalehdon alue, joka on osin luonnonsuojelualuetta. Suunnittelualueen pohjois- ja eteläpäätyihin sijoittuu jonkin verran myös rakennettua ympäristöä.

Maisemamaakuntajaossa Ranuan kirkonkylä lähialueineen kuuluu Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuteen ja siellä Ranuan järviolueeseen. Pohjois-Pohjanmaan nevalakeus on suhteellisen tasaista maastoa ja valtavien vetisien aapasuoerämaiden hallitsemia. Soiden ja metsien lisäksi alueella on jonkin verran jokia ja järviä. Peltoa maa-alasta on hyvin vähän ja asutus on harvaa. Seudulla on harjoitettu jonkin verran kaskeamista. Erämaisen seudun pääelinkeinoja ovat olleet metsätalous ja karjanhoito, sivuelinkeinona myös poronhoito, kalastus, metsästys ja luonnontuotteiden keruu.

Ranuan järviolue: Ranuan kuntaa halkoo luode-kaakkosuuntainen pienten ja keskikokoisten järvien ja harjujakson muodostama vyöhyke, joka poikkeaa luonteeltaan ympäröivästä tasaisesta ja vähäjärvisestä nevalakeudesta. Järvien rannat ovat karua ympäristöään viljavampia ja tiheämmin asuttuja sekä viljeltyjä. Suurin asutuskeskittymä on Ranuan kuntakeskus Ranuanjärven rannalla. Tiestö seuraa harjujaksoa. Pääelinkeinoja ovat metsätalous, poronhoito sekä maa- ja karjatalous.

Ranuanjärven rantaa Kohtalehdossa.

3.3.2 Arvokkaat maisema-alueet

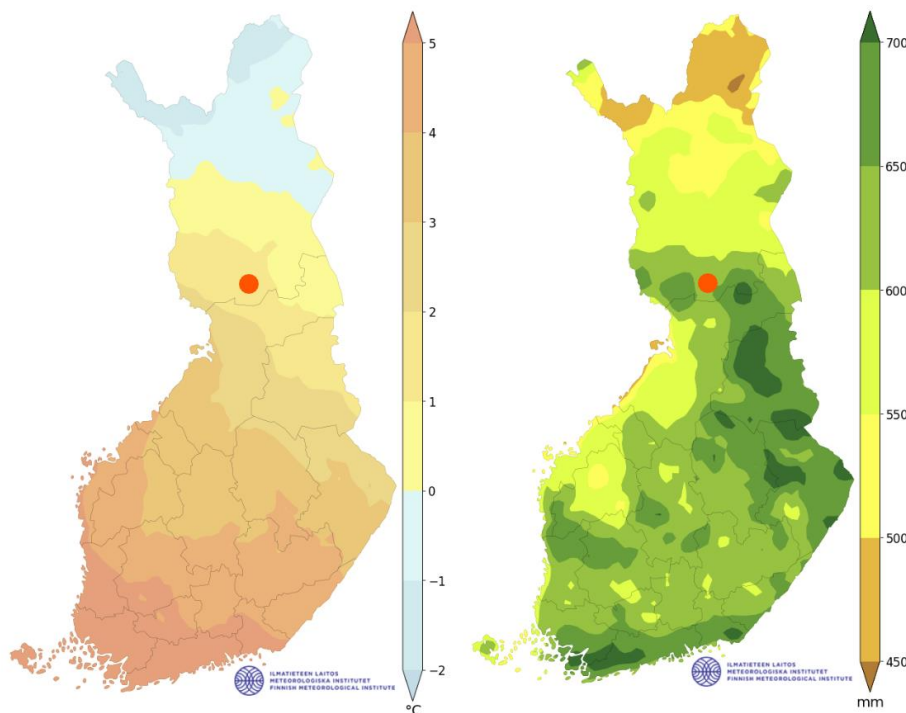
Alueella ei ole valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita.

3.3.3 Maisematekijät

Ilmasto

Suunnittelualue sijaitsee Lapissa, jossa ilmasto on pohjoisille alueille tyypillisen viileä. Suunnittelualueen ilmastossa ominaista on talvien ankaruus ja runsaslumisuus ja talvet ovat yleensä pitkiä. Kesät ovat lyhyitä, mutta valoisia ja kuivia, sekä suhteellisen lämpimiä. Kasvukausi on keskimäärin 40–65 vuorokautta, ja vuoden keskilämpötila on 0 paikkeilla. Suunnittelualue sijoittuu pohjoisborealiselle ilmastovyöhykkeelle, jossa metsät ovat harvoja ja hidaskasvuisia ja uudistuvat vain edullisimpina kesinä. Aapasoita on paljon ja pohjavesi on lähellä maanpintaa koko kesän. Tähän vaikuttaa myös se, että Lappi on Suomen kuivinta aluetta ja suurin osa sateesta tulee lumena. Vuotuinen sademäärä on noin 600–650 mm, ja haihdunta merkittävästi pienempää kuin muualla maassa johtuen kylmyydestä. Kevättulvat voivat olla rajuja ja vesien valunnat suuria.

Vuoden keskilämpötila ja vuosisade 1991-2020

Kuva 9. Vuoden keskilämpötila vasemmalla ja keskimääräinen vuosisade oikealla vertailukaudella 1991-2020. Suunnittelualueen suurpiirteinen sijainti näytetty punaisella pallolla. Lähde: Ilmatieteen laitos (<http://ilmatieteenlaitos.fi/vuositilastot>).

Korkeussuhteet

Suunnittelualue ja sen lähiympäristö on suhteellisen matalaa maastoa. Korkeusvaihtelua on Ranuanjärven pohjoispuolella Kohtalehdon alueella, sekä Ranuanjärven eteläpuolella Laivalan seudulla ja sen eteläpuolella. Suunnittelualueen ulkopuolella korkeampia kohtia löytyy Ranuan keskustan

luoteispuolelta. Muualla suunnittelualueella sekä sen lähiympäristössä maasto on tasaista ja soistunutta, alavan alueen katkaisee yleensä pohjois-eteläsuuntainen kohouma, drumliini, joka on jääkauden muodostama moreeniselänne.

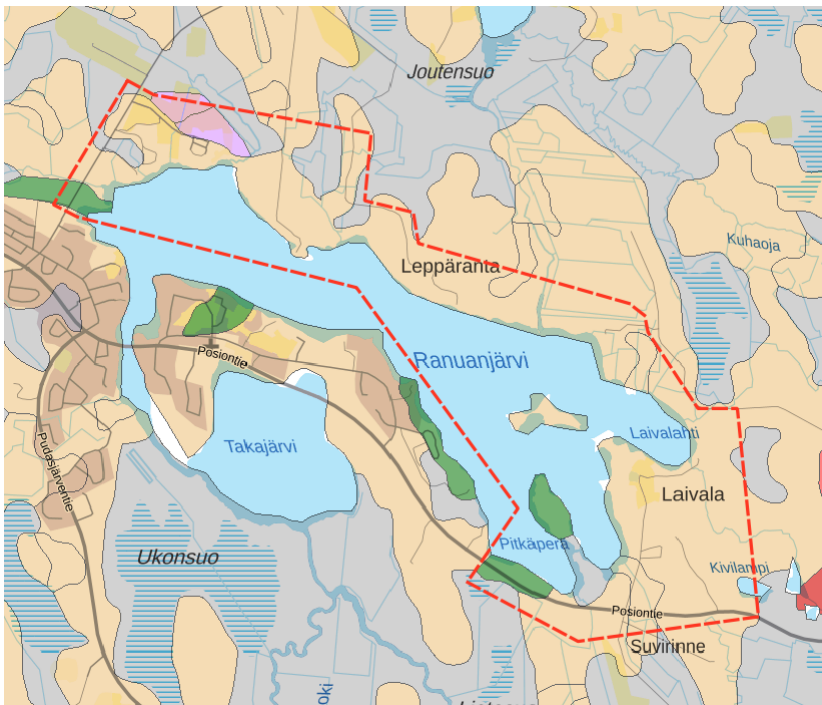

Kuva 10. Ranuan pinnanmuodoissa on havaittavissa pohjois-eteläsuuntaisia drumliineja.

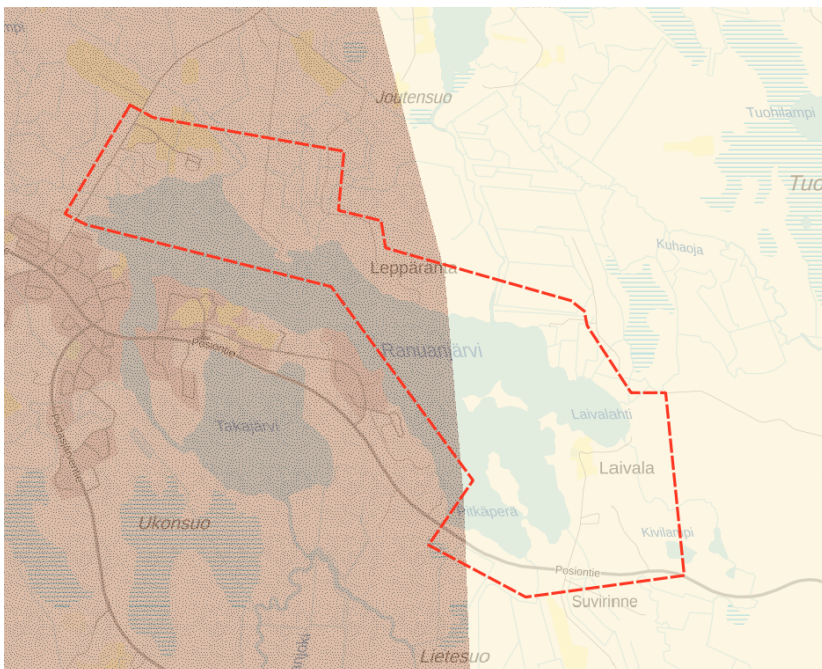
Maa- ja kallioperä

Suurimmalta osin suunnittelualueen maaperä on moreenia ja turvetta. Ranuanjärven rantavyöhykkeellä on pääosin moreenia, Pitkäperän kohdalla ja Niittyniemessä hiekkaa. Suunnittelualueen pohjoisreunalle, Kansanopiston alueelle sijoittuu pieni alue hienoa hietaa.

Suunnittelualueen kallioperä on länsiosaltaan Ranuan dioriittia ja itäosaltaan migmatiittista tonaliittia.

Kuva 11. Suunnittelualueen maaperä (lähde: GTK 2024). Vaaleanruskeat alueet ovat moreenia, vaaleanharmaita turvetta, vihreät hiekkaa ja vaaleanpunainen hienoa hiettaa.

Kuva 12. Suunnittelualueen kallioperä 1:200 000 (lähde: GTK 2024). Länsiosa on Ranuan dioriittia ja itäosa migmatiittista tonaliittia.

Maisemarakenne

Maiseman perusrunko muodostuu selänteistä ja laaksoista. Selänteet ovat korkeimpia osia, ja ovat usein myös pohjaveden muodostumisalueita sekä

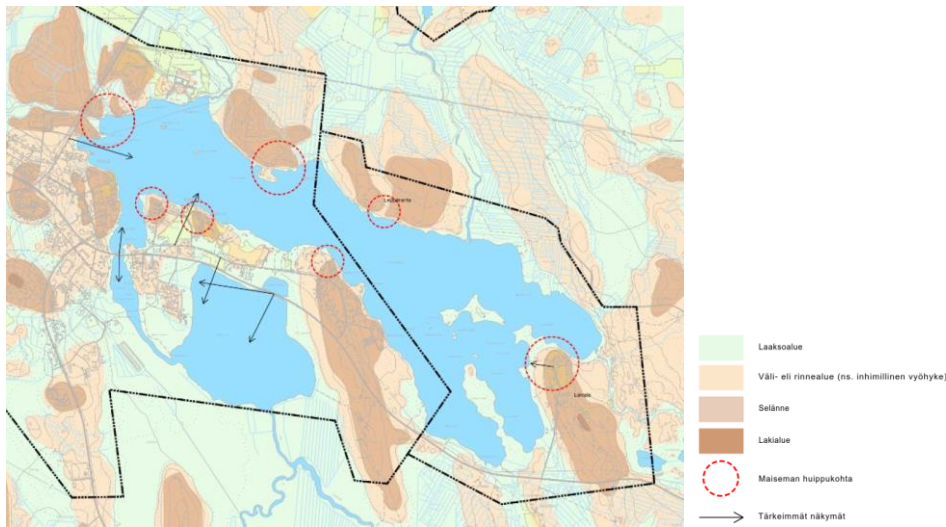
vedenjakajia ja lähtöalueita pintavesille. Laaksot taas ovat alimpia kohtia. Laaksojen ja selänteiden väliin jäävät rinnealueet eli vaihtumisvyöhykkeet. Lakialueet ovat ylimpiä kohtia ja niistä selkeimmät on merkitty kartalle.

Suunnittelualueen maisemakuva on pienipiirteinen ja vaihteleva. Suunnittelualueella ja sen ympäristössä on selkeästi pohjois-etelä-suuntautuneita kumpareita. Osa korkeimmista kohdista on myös suuntautumattomia kumpareita.

Suunnittelualueella maisemalliset huippukohdat ovat niitä alueita, joissa selännealue tulee korkeana lähelle maiseman matalimpia tasoja, vesistöjä. Suunnittelualueella maiseman huippukohtia löytyy Kohtalehdosta, Leppärannasta ja Laivalasta.

Maisemakuva

Maisemakuva on maisemarakenteen optisesti havaittava ilmiasu. Maisemarakennekartalla on osoitettu laakso-, väli-, selänne- ja lakialueet, maiseman huippukohdat ja tärkeimmät näkymät. Suunnittelualueella maiseman huippukohtia ovat Multilahti Ranuanjärven länsirannalla, Kohtalehdon ja Mustaniemen sekä Leppärannan alueet pohjoisrannalla ja Laivalan alue idässä. Tärkeitä näkymiä ovat näkymä Laivalan selännealueelta länteen viljellyn alueen yli Ranuanjärvelle sekä lännessä Multilahden kohdalla Pekkälantietä avautuva järvinäkymä.

Kuva 13. Ote voimassa olevan yleiskaavan maisemakuvakartasta.

3.4 Rakennettu ympäristö

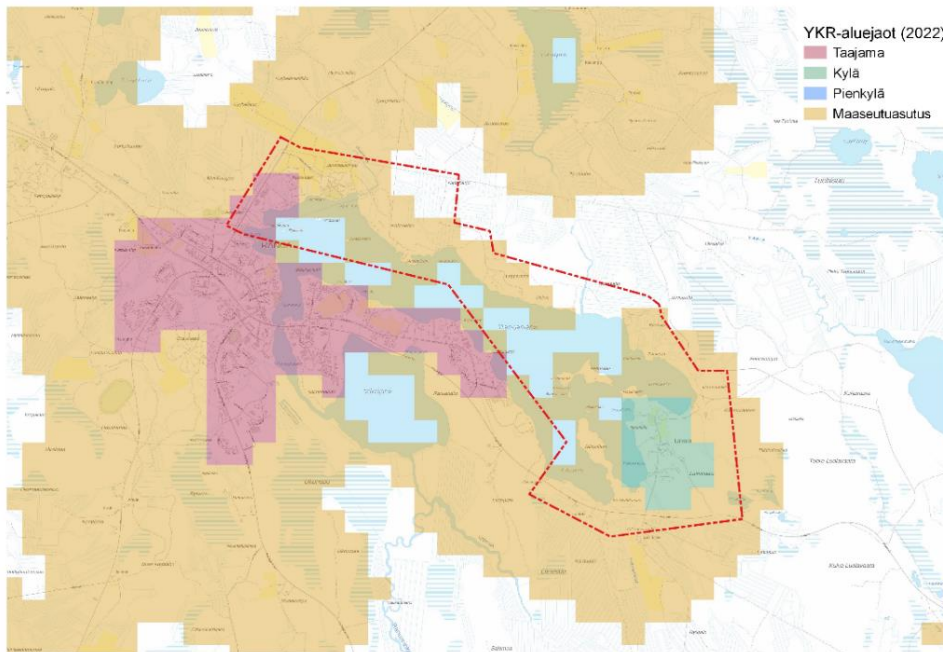
3.4.1 Yhdyskuntarakenne ja asutuksen nykytila

Suunnittelualue sijaitsee lähellä Ranuan kirkonkylän taajamaa, johon suunnittelualue palveluiden osalta tukeutuu. Ranuan keskusta sijaitsee Ranuanjärven ja Rovaniementien välillä, joskin esimerkiksi kirkko ja koulu sijaitsevat Ranuansalmen itäpuolella Salmenniemen-Pappilanniemen alueella. Keskeinen taajama-alue levittäytyy Rovaniementien–Posiontien molemmin puolin. Teollisuusalueita sijaitsee Pudasjärventien varressa. Palveluista

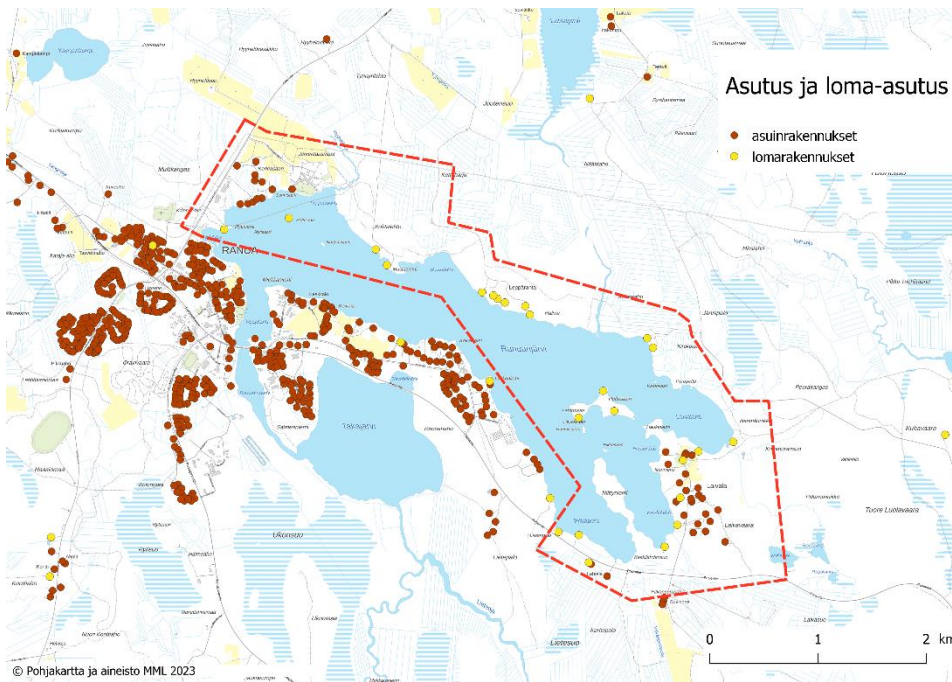
eläinpuisto, kristillinen kansanopisto ja leirintäalue sijaitsevat kaikki nykyisen taajaman laidalla, joista kansanopisto sijoittuu suunnittelualueelle.

Kirkonkylän taajama ulottuu suunnittelualueen länsiosaan. Muutoin kaava-alue on pääosin maaseutuasutusta. Laivalan kyläalue sijaitsee suunnittelualueen itäreunalla.

Suunnittelualueella asutus keskittyy alueen länsireunaan ja Laivalan alueelle. Ranuanjärven pohjois- ja itäreunalla on harvakseltaan lomarakennuksia. Leppärannan alueella on sijainnut tila, jonka peltoalueet ovat sittemmin kasvaneet umpeen. Nykyisin alueella on useampi rakennus.

Kuva 14. Yhdyskuntarakenteen aluejako (YKR) 2022.

Kuva 15. Suunnittelualueen ja lähiympäristön asuin- ja lomarakennukset MML:n maastotietokannan mukaan (tilanne 12/2023).

3.4.2 Rakentamisen määrä ja rantaviiva

Suunnittelualueella Ranuanjärven rantaviivan pituus on 13,4 km. Tästä noin 3,3 km on rakennettua rantaviivaa.

Suunnittelualueen länsiosassa Kansanopiston ja kirkonkylän välinen alue on varsin tiheään rakennettu. Muita rakentamisen tihentymiä on Kohtalehdon ja Leppärannan alueilla. Laivalan kylän alueella rakentamista on enemmän, mutta rakennukset sijaitsevat pääasiassa kauempana rannasta.

Alueella on yhteensä 36 asuinrakennusta, joista 8 sijoittuu rannalle. Lomarakennuksia on 20 kpl, joista 18 sijaitsee rannalla.

3.4.3 Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat alueet ja kohteet

Suunnittelualueella ei ole valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä edustavia alueita tai kohteita.

3.4.4 Kulttuuriympäristöselvitys

Suunnittelualueelle on tehty kevään ja kesän 2024 aikana yleiskaavatyöhön liittyvä kulttuuriympäristöselvitys, joka on tämän kaavaselostuksen liitteenä.

Alle ovat listattuna kulttuuriympäristöinventoinnin yhteydessä tarkistetut 11 kohdetta sekä niiden arvotus kulttuuriympäristöselvityksestä. Kohteet on arvioitu selvityksessä rakennushistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaiksi (R), historiallisesti arvokkaiksi (H) ja maisemallisesti arvokkaiksi (M).

Kuva 16. Kulttuuriympäristökohteet.

- 1 Pyramidikattoinen kesänavetta
- 2 Haapakumpu
- 3 Tuliniemi
- 4 Koivuranta
- 5 Laivala
- 6 Lepola (Laivala)
- 7 Laivalan aitat (luhtiaitta, pikkuaitta, sauna ja iso aitta)
- 8 Vaaralan aitta
- 9 Määttälä
- 10 Paukunpaikka
- 11 Vanha Alatalo

Pyramidikattoinen kesänavetta

Kesänavetta on rakennushistoriallisesti ja historiallisesti arvokas rakennus. Se edustaa harvinaiseksi käynnyttä perinteistä rakennustyyppiä. Se on ominaispiirteiltään hyvin säilynyt. Muun muassa pärekate on säilynyt. Ulkoilureitin varressa kesänavetta hahmottuu pienimuotoisena, paikallisena maamerkkirakennuksena.

Paikallisesti arvokas: R, H, M

Haapakumpu

Asuinrakennus on melko tavanomainen oman aikakautensa rakennus, jota on myöhemmin uudistettu. Pihapiirin talousrakennukset ovat kadonneet tai katoamassa. Kokonaisuuteen ei liity erityisiä arvoja.

Haapakummun asuinrakennus ja talousrakennus.

Tuliniemi

Pihapiirillä on rakennushistoriallista arvoa 1900-luvun alun rakennusperinnettä edustavana kokonaisuutena. Tuliniemi lieenee yksi alueen vanhoista kantatiloista. Asuinrakennukseen on tehty myöhemmin muutoksia, mutta myös alkuperäisiä piirteitä on säilynyt.

Paikallisesti arvokas: R

Tuliniemen asuinrakennus ja talousrakennus (navetta).

Koivuranta

Asuinrakennus on hyvin säilynyt esimerkki jälleenrakennuskauden rakennusperinteestä. Talousrakennuksille on arvoa osana pihapiirikokonaisuutta, mutta itsessään ne ovat varsin tavanomaisia maaseudun talousrakennuksia.

Paikallisesti arvokas: R

Koivurannan asuinrakennus sekä kaivo ja aitta.

Laivala

Rakennuksella on maisemallista arvoa jäänteenä vanhasta rakennusperinteestä. Se erottuu kyläkuvassa ominaispiirteiltään uusista omakotitaloista poikkeavana rakennuksena, mikä tuo miljööseen ajallista kerroksellisuutta.

Arvoa osana kyläkuva: M

Lepola (Laivala)

Ikänsä puolesta rakennuksella on rakennushistoriallista arvoa esimerkkinä vanhasta rakennusperinteestä.

Paikallisesti arvokas: R

Laivalan aitat

Aittarakennuksilla on rakennushistoriallista arvoa esimerkkeinä vanhasta rakennusperinteestä. Luhtiaitta on komea ja hyvin säilynyt.

Paikallisesti arvokas: R (luhtiaitta ja pikkuaitta)

Arvoa osana kyläkuva: M (sauna ja iso aitta)

Laivalan luhtiaitta ja pikkuaitta.

Vaaralan aitta

Aitalla on arvoa ennen muuta osana kyläkuva. Itsessään se on perinteinen, joskin melko tavanomainen, maaseudun talousrakennus.

Arvoa osana kyläkuva: M

Määttälä

Jälleenrakennuskauden asuinrakennus tuo omaa aikakauttaan edustavan lisän Laivalan kylämiljööseen. Sillä on miljöön kerroksellisuuden kannalta merkitystä osana kyläkokonaisuutta. Vanhat talousrakennukset ovat osa pihapiiriä. Kokonaisuuteen ei liity itsessään erityisiä rakennushistoriallisia arvoja.

Arvoa osana kyläkuva: M

Paukunpaikka

Rakennus on rahu-tietojen mukaan rakennettu jälleenrakennuskaudella. Rakennuksen ulkoasu on myöhemmin uudistettu. Nykyisessä asussaan rakennus näyttää uudisrakennukselta, sitä ei pysty tunnistamaan jälleenrakennuskauden rakennukseksi.

Rakennukseen ei liity erityisiä arvoja.

Vanha Alatalo

Vanhempi asuinrakennus ja talousrakennus ovat rakennushistoriallisesti arvokkaita kylän vanhinta kerrostumaa edustavina rakennuksina. Molemmat rakennukset ovat myös vanhassa asussaan varsin hyvin säilyneitä.

Paikallisesti arvokas: R, M

Vanhan Alatalon vanhempi asuinrakennus, talousrakennus ja uudempi asuinrakennus.

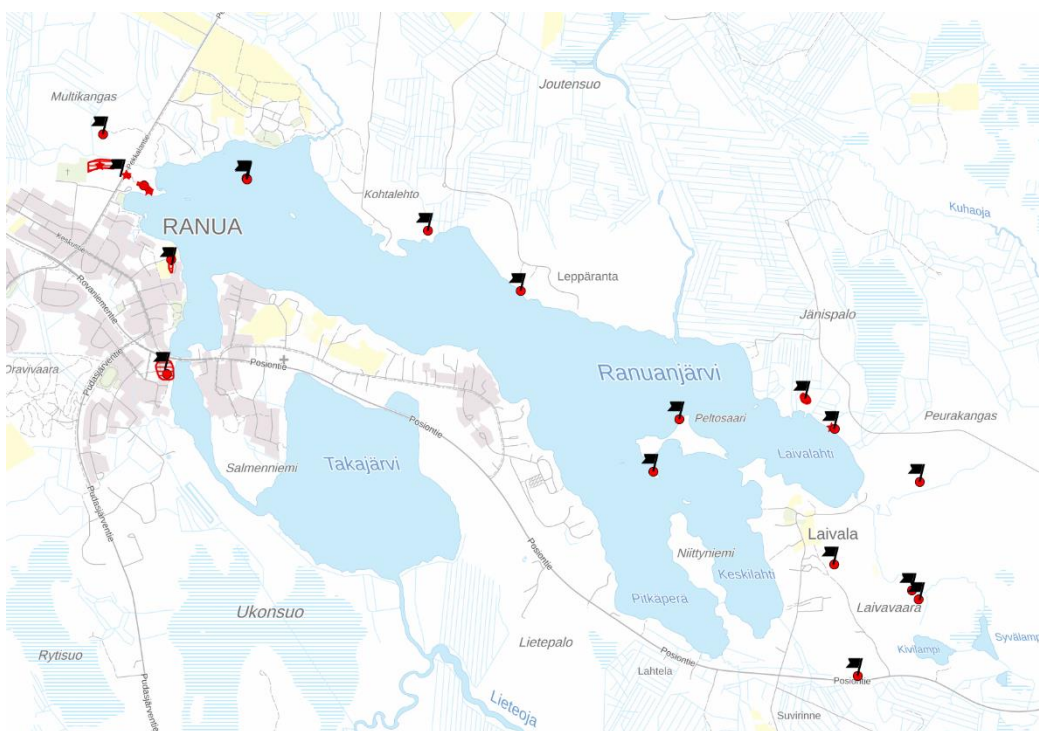
Yhteenveto

NRO	NIMI	ARVO-LUOKKA	ARVOT	ARVOSTATUS
1	Pyramidikattoinen kesänavetta	PK	R, H, M	Arvokohde
2	Haapakumpu	-	-	Ei erityisiä arvoja
3	Tuliniemi	PK	R	Arvokohde
4	Koivuranta	PK	R	Arvokohde
5	Laivala	-	M	Arvoa osana kyläkuva
6	Lepola (Laivala)	PK	R	Arvokohde
7	Laivalan aitat	PK	R / M	Arvokohde (luhtiaitta ja pikkuaitta) Muilla arvoa osana kyläkuva
8	Vaaralan aitta	-	M	Arvoa osana kyläkuva
9	Määttälä	-	M	Arvoa osana kyläkuva
10	Paukunpaikka	-	-	Ei erityisiä arvoja
11	Vanha Alatalo	PK	R, M	Arvokohde

3.5 Arkeologinen kulttuuriperintö

Kaava-alueelle on laadittu arkeologinen inventointi syyskuussa 2024. Ennen inventointia kaava-alueelta tunnettiin kaksi muinaisjäännöskohdetta: Kolonenäke ja Tuliniemi. Inventoinnissa dokumentoitiin yhteensä 10 uutta kohdetta, joista 9 sijaitsee kaava-alueen sisällä. Uusista kohteista 6 oli tervahautoja, 2 hiilimiiluja sekä 1 poroerotuspaikka.

- Kolonenäke, esihistoriallinen muinaisjäännösryhmä (mj-tunnus 683010001), sm-1
- Tuliniemi, kivikautinen asuinpaikka (mj-tunnus 683010101), sm-2
- Kohtalehto, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (mj-tunnus 1000054693), sm-4
- Leppäranta, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (ei mj-rekisterissä), sm-5
- Laivavaara, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (mj-tunnus 1000054694), sm-6
- Kivilampi, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (mj-tunnus 1000054695), sm-7
- Laivavaara 2, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (mj-tunnus 1000054696), sm-8
- Laivala, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (mj-tunnus 1000054697), sm-9
- Laivalahti, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (mj-tunnus 1000054699), sm-10
- Kolomuransuo, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (mj-tunnus 1000054709), sm-11
- Poropelto, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (mj-tunnus 1000054711), sm-12

Kuva 17. Alueen muinaisjäännökset muinaisjäännösrekisterin mukaan (26.2.2025).

3.6 Liikenne ja melualueet

Ranuan keskustaajama sijaitsee Kajaanista Rovaniemelle kulkevan kantatien 78 varrella. Suunnittelualueen länsireunalla kulkee Ranualta Kemijärven suuntaan seututie 941 eli Pekkalan tie, ja alueen eteläreunalla Ranualta Posion suuntaan seututie 942 eli Posion tie. Ranuan keskustan kohdalla kantatiellä 78 vuorokausittainen ajoneuvomäärä on 3225 ajoneuvoa. Koilliseen keskustaajamasta lähtevän Pekkalan tien liikennemäärä on 824 ajoneuvoa.

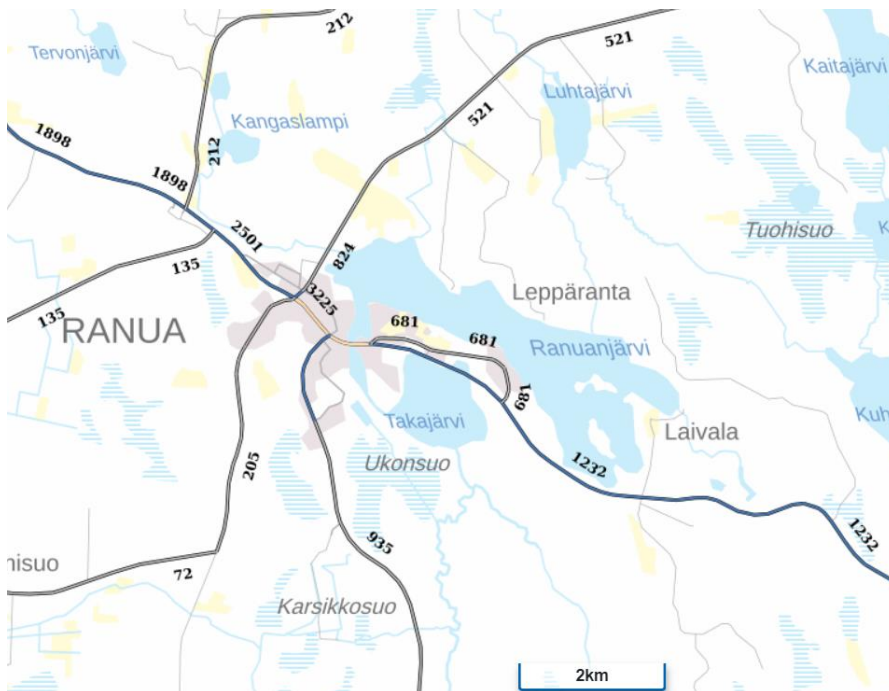
vuorokaudessa laskien Korkiasaaren ja Järventausmaiden ohituksen jälkeen 521 ajoneuvoon vuorokaudessa. Laivalan kyläalueen eteläpuolelta kulkevan Posiontien vuorokausittainen liikennemäärä 1232 ajoneuvoa vuorokaudessa.

Liikennöinti Ranuanjärven pohjoispuolelle Kohtalehdon ja Leppärannan alueelle tapahtuu Pekkalan tien kautta, Laivalaan Posiontieltä erkanevan Laivalantien kautta ja Ranuanjärven koillisrannalle Laivalan itäpuolelta Posiontiestä haarautuvan Jänispalontien kautta. Ranuanjärven pohjois- ja itäpuolella kulkevat tieyhteydet ovat lähinnä kapeita metsäautoteitä. Varsinaista yhtenäistä ajojohdettua järven ympäri ei ole. Pohjois- ja eteläpuolen yhdistää luontoulkokulkureitti, ja Luhtajärveltä tulevan laskujoen yli vie silta.

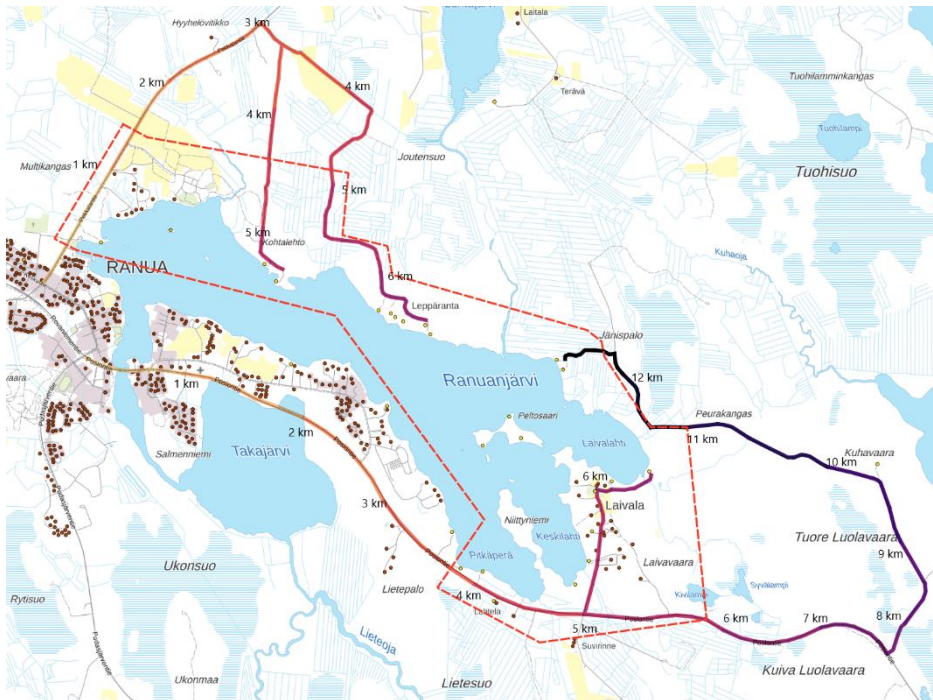
Ranuan kirkonkylältä kevyen liikenteen väylät ulottuvat pohjoisessa Pekkalantien varressa Kansanopistolle saakka ja idässä Posiontien varressa Kirkkotien päähän leirintäalueelle saakka.

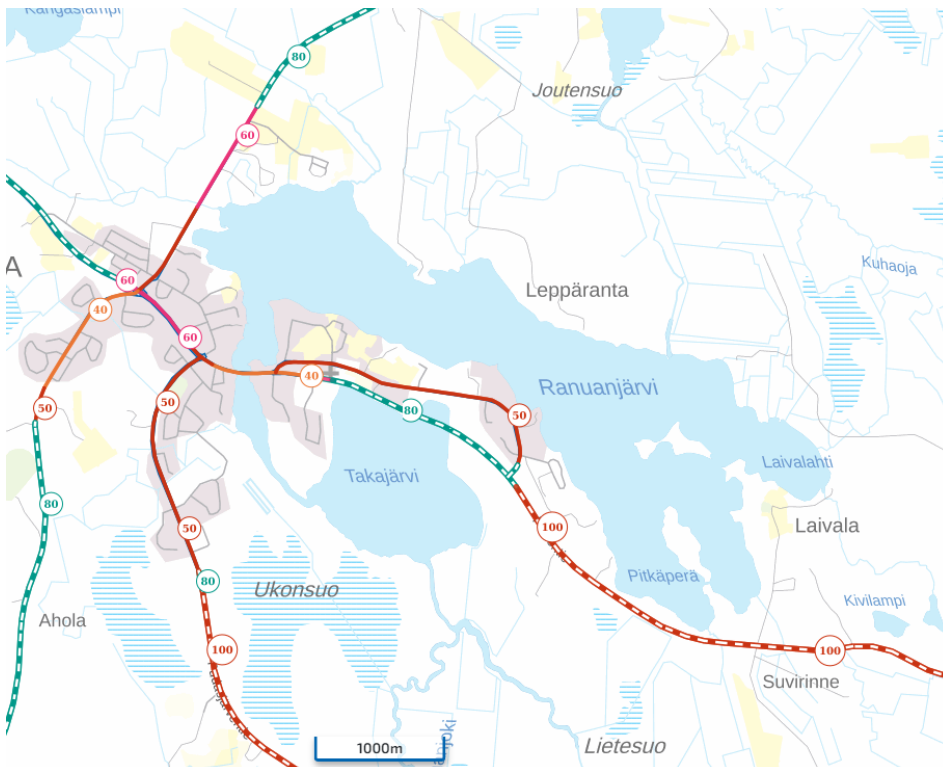
Laivalantie.

Kuva 18. Liikennemäärät Ranuan kirkonkylän ympäristössä (lähde: Väyläviraston karttapalvelu, 13.9.2024).

Kuva 19. Nykyinen tieverkko ja etäisyydet tieverkkoa pitkin Ranuan kirkonkylälle.

Kuva 20. Nopeusrajoitukset Ranuan kirkonkylän ympäristössä (lähde: Väyläviraston karttapalvelu, 13.9.2024).

3.7 Yhdyskuntatekniikka

Kunnallistekniikan verkostosta vesi- ja jätevesiverkostot yltyvät Laivalaan, sekä Ranuanjärven pohjoispuolella Kristilliselle kansanopistolle ja Kohtalehtoon saakka. Kirkonkylän alueella on lisäksi kaukolämpöverkko.

3.8 Maanomistus

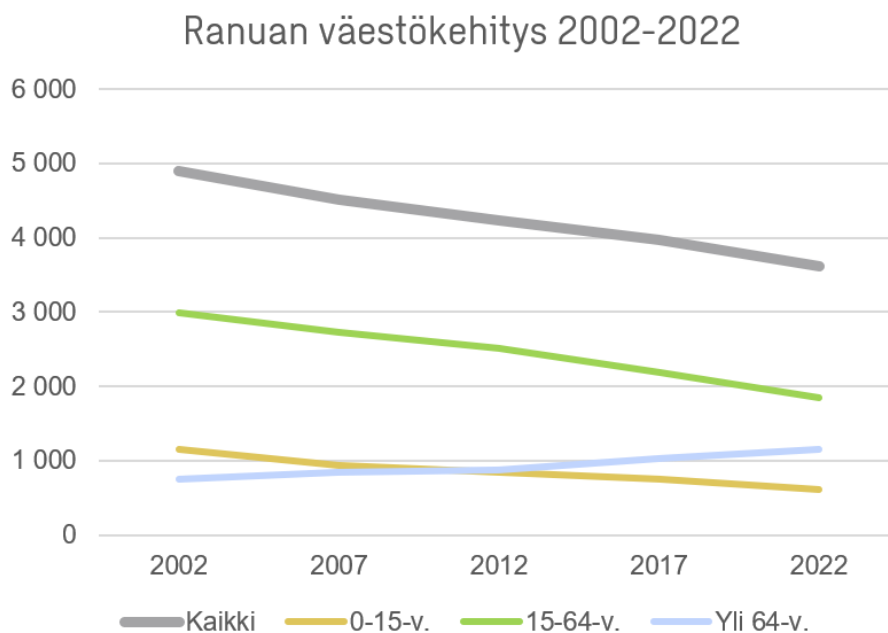
Suunnittelualueen maat ovat pääasiassa yksityisten maanomistajien omistuksessa.

3.9 Väestö, rakentamispaine

Ranuan kunnassa oli vuoden 2022 lopussa 3618 asukasta. Väestökehitys on koko kunnassa ollut viime vuosina laskevaa. Yli 64-vuotiaiden määrä ja osuus on kasvussa. Tilastokeskus ennustaa Ranualla olevan 2812 asukasta vuonna 2040.

Suunnittelualueella on noin 110 asukasta. Vakituinen asutus keskittyy alueen länsiosaan kansanopiston läheisyyteen sekä itäosaan Laivalan kylään.

Ranualla on vireillä useita isoja hankkeita, joista merkittävin on Suhangon kaivoshanke. Toteutuessaan hankkeet lisäävät työllisyyttä sekä voivat tuoda alueelle uusia asukkaita sekä kysyntää tonteille ja asunnoille.

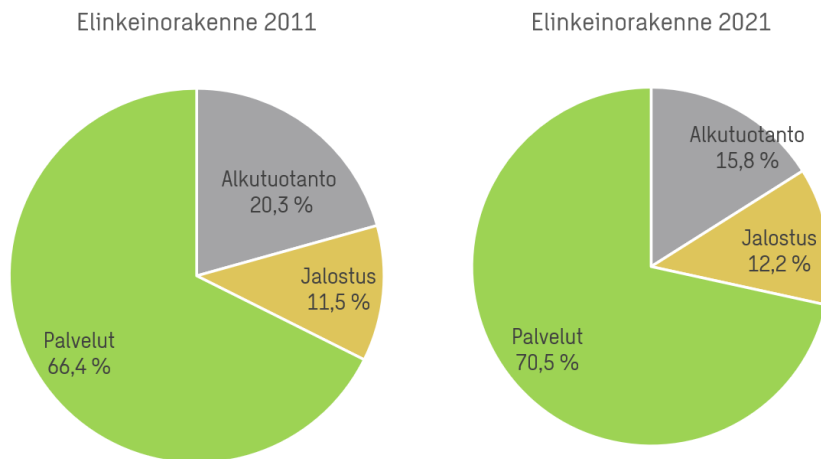

Kuva 21. Ranuan kunnan väestökehitys vuosina 2002-2022 ikäryhmittäin.

3.10 Elinkeinot ja palvelut

Suunnittelualueella ei sijaitse palveluita lukuun ottamatta kansanopistoa. Palvelut sijoittuvat pääasiassa Ranuan keskustan alueelle ja sen välittömään läheisyyteen. Ranuan kirkonkylällä on koulukeskus (peruskoulu ja lukio), terveyspalveluja, kirkollisia palveluja (kirkko ja seurakuntakoti) sekä muita julkisia palveluja (kirjasto, poliisi, museo, kunnantalo). Lisäksi on kaupallisia palveluja, huoltamoita sekä pankki ja posti. Tärkein matkailupalvelu on eläinpuisto lähialueineen, mutta myös kirkonkylän keskustasta löytyy majoitus- ja ravintolapalveluita sekä Ranuanjärven rannalta leirintäalue.

Ranuan kunnan elinkeinorakenne on palveluvaltainen, joskin alkutuotannon työpaikkoja on keskimääräistä valtakunnallisesti enemmän. Viimeisen kymmenen vuoden aikana alkutuotannon työpaikkoja on siirtynyt palveluihin. Koko kunnan työpaikkojen määrä on laskenut 1276:sta 1188:aan vuosina 2011-2021.

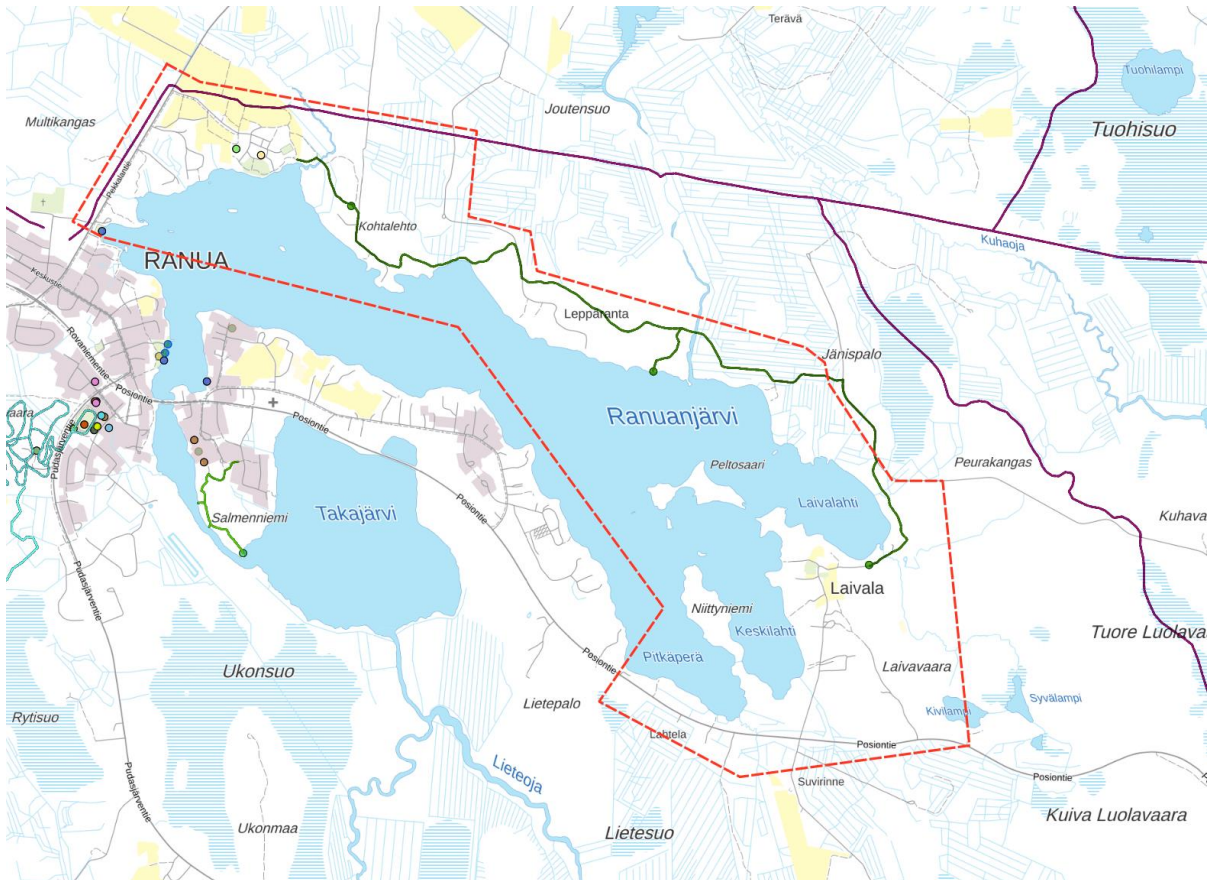
Kuva 22. Ranuan kunnan elinkeinorakenne vuosina 2011 ja 2021.

3.11 Virkistys

Ranuanjärven pohjoislaitaa kulkee luonto-/ulkoilureitti. Suunnittelualueelle ulkoilureitin varrelle sijoittuu muutama laavu/kota: Yksi sijoittuu Kohtalehdon alueelle lähelle selänteiden korkeinta kohtaa ja toinen on Leppärannan eteläpuolella lähellä laskujoen suuta.

Suunnittelualueen pohjoisreunalla kulkee moottorikelkkareitti ja Pekkalantie on tunnustettu matkailun master planissa mahdolliseksi pyöräilyreitiksi.

Muut virkistysalueet sijoittuvat Ranuan keskustaajaman lähialueille Ranuanjärven länsireunalle, muun muassa molemmat uimarannat. Kirkonkylän länsipuolella on Oravivaaran ulkoilualue, jossa on valaistuja latuja. Venevalkamat niin ikään sijoittuvat Ranuanjärven länsilaidalle sekä Takajärven rannoille.

Kuva 23. Suunnittelualueen virkistysreitit ja -kohteet LIPAS-tietokannan mukaan. Luontopolut on merkitty vihreällä, moottorikelkkaurat violetilla, laavut ja kodat tumman vihreillä pisteillä. Kansanopiston alueella on lisäksi frisbeegolfrata (vaaleanvihreä piste) ja liikuntasali (keltainen piste).

Luontopolkku kulkee Ranuanjärven pohjois- ja itärantojen halki. Oikealla Laivalan laavu.

3.12 Ympäristön häiriötekijät

Kaava-alueeseen ei kohdistu merkittäviä ympäristön häiriötekijöitä. Pääliikennereittien varsilla merkittävin häiriötekijä on liikenteen melu.

4 Tavoitteet

4.1 Yleiset tavoitteet

Ranuanjärven osayleiskaavan muutoksen tavoitteena on varautua tonttikysynnän mahdolliseen lisääntymiseen kirkonkylän läheisyydessä. Tavoitteena on lisätä vetovoimaisia vakituisen asumisen rakennuspaikkoja koko Ranuanjärven alueella. Rakennuspaikkojen määrä määritellään tiloille emätilaperiaatteen mukaan. Kaavamuutoksen tavoitteena on myös mahdollistaa vapaa-ajan asumisen, matkailun ja muun elinkeinoelämän sijoittumismahdollisuudet tarvittavilta osin.

Yleiskaavan laatimisen yhteydessä selvitetään Ranuan kirkonkylän asemakaavan laajentamismahdollisuus sekä laajentamisesta koituvia kuluja ja saatavia hyötyjä.

Asumisen osalta tärkeää on vetovoimaisten ja houkuttelevien asuinpaikkojen takaaminen mm. vesistöjä hyödyntämällä. Ranualla tarve asumisen uusille alueille on pieni. Viime vuosina uusia rakennuslupia asuinrakennuksille on myönnetty alle 5 kpl/vuosi/asunto. Kaavassa kuitenkin varaudutaan myös suurten hankkeiden toteutumiseen, mm. Suhangon kaivoksen avaamiseen. Kaivoksen tulon valmistautuminen vaatii kunnalta mm. suunnitelmia palveluiden ja asumisen järjestämiseksi, jotta kaivoksen työntekijöitä saadaan houkuteltua Ranuan asukkaiksi.

4.2 Mitoitustavoitteet

Nykyisessä osayleiskaavassa Ranuanjärven rantavyöhykkeellä sekä saarissa on rakennusoikeudet osoitettu muunnetun rantaviivan perusteella. Laivalan kyläalueella Posiontien varren rannalla mitoitus on 10 rakennuspaikkaa muunnettua rantakilometriä kohti, muualla lukema on viisi (5). Laivalassa myös kyläalueelle on osoitettu rakennuspaikkoja ns. kuivan maan mitoitukseen perustuen.

Osayleiskaavan muutoksen tavoitteena on tutkia mitoituksen nostoa maltillisesti Ranuanjärven rantojen eri vyöhykkeillä sekä Laivalan kyläalueella emätilaselvitykseen perustuen.

5 Suunnittelun vaiheet

5.1 Suunnittelun tarve

Ranuanjärven osayleiskaavan muutoksen tavoitteena on varmistaa riittävä rakennuspaikka- ja tonttitarjonta Ranuan kirkonkylän läheisyydessä. Osayleiskaavan muutoksella varaudutaan tonttikysynnän mahdolliseen lisääntymiseen kirkonkylän läheisyydessä, mikäli alueen suuret investoinnit, kuten Suhangon kaivos, toteutuvat. Tonttitarjontaa lisätään kysyntää vastaavasti.

5.2 Osallistuminen ja vuorovaikutus

Alueidenkäyttölain 62 §:n mukaan kaavoitukseen osallisia ovat alueen maanomistajat ja ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa. Lisäksi osallisia ovat viranomaiset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään. Osallisilla on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavan vaikutuksia ja lausua, kirjallisesti tai suullisesti, mielipiteensä asiasta.

Tässä osayleiskaavassa osallisia ovat:

- Maanomistajat:
 - Yksityiset maanomistajat, kunta ja muut (myös vaikutusalueella)
- Ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa:
 - Kaavan vaikutusalueen asukkaat ja loma-asukkaat sekä vuokralaiset
 - Yritykset (mm. matkailuyritykset) ja niiden työntekijät
 - Laitokset ja niiden käyttäjät
 - Elinkeinojen harjoittajat
- Viranomaiset ja hankkeessa niihin verrattavat yritykset ja yhteisöt:
 - Naapurikunnat (Rovaniemi, Posio, Simo, Tervola, Pudasjärvi ja Ii)
 - Lapin ELY-keskus
 - Lapin liitto
 - Lapin pelastuslaitos
 - Suomen metsäkeskus Lappi
 - Väylävirasto
 - Traficom
 - Fingrid
 - Lapin maakuntamuseo
 - Paliskuntain yhdistys
- Yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään:
 - Kuukkaan paliskunta
 - vaikutusalueen kyläyhdistykset
 - hankealueen/vaikutusalueen metsästysseurat
 - Ranuan yrittäjäyhdistys
 - Ranuan kristillinen kansanopisto
 - hankkeen vaikutusalueen metsänhoitoyhdistykset
 - hankkeen vaikutusalueen kalatalousalueet
 - sähköverkkoyhtiö Caruna
 - Ranuan infra

- hankealueen ja vaikutusalueen tiekunnat, vesiosuuskunnat ja jakokunnat

Ranuanjärven osayleiskaavan muutoksen laatii Swecolla Oulun toimisto kaavan laatijoina FM Mikko Autio (YKS-759) ja FM Johanna Lehto (YKS-675). Kaavatyöhön ovat osallistuneet myös kartoittaja Markku Nikula, arkkitehtipiskelija Tiia Luukkonen ja suunnitteluavustaja Tuija Junttila. Selvitysten päivitysten laatijat on esitetty kaava-aineiston liitteenä olevissa raporteissa. Ranuan kunnasta työtä ovat ohjanneet tekninen johtaja Risto Niemi, Viivi Sarajärvi sekä kaava- ja maapoliittinen työryhmä.

5.3 Valmisteluvaiheen kuuleminen

Kaavasta järjestettiin yleisötilaisuus 6.6.2024 Ranualla, jolloin maanomistajat ja alueen asukkaat kertoivat toiveistaan ja suunnitelmistaan. Kaavoitusta ja kaavaratkaisua on käsitelty kaava- ja maapoliittisen työryhmän kokouksissa vuoden 2024 aikana sekä alkuvuonna 2025.

Valmisteluvaiheen aineisto (sisältäen kaavaluonnoksen) on nähtävillä xx ...

5.4 Ehdotusvaiheen kuuleminen

Tulossa syksyllä 2025.

6 Vaihtoehdot ja niiden vertailu

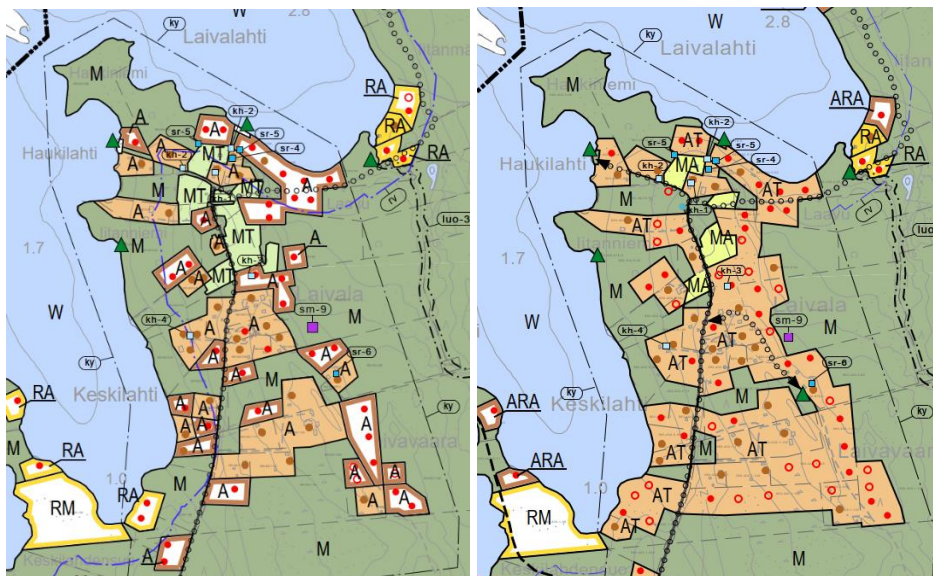
6.1 Kaavaratkaisun vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

6.1.1 Valittujen vaihtoehtojen vaikutusten selvittäminen, arviointi ja vertailu

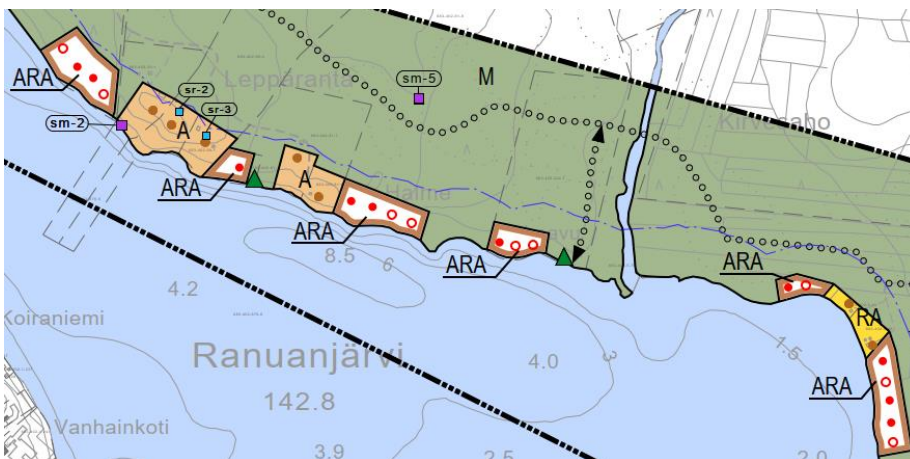
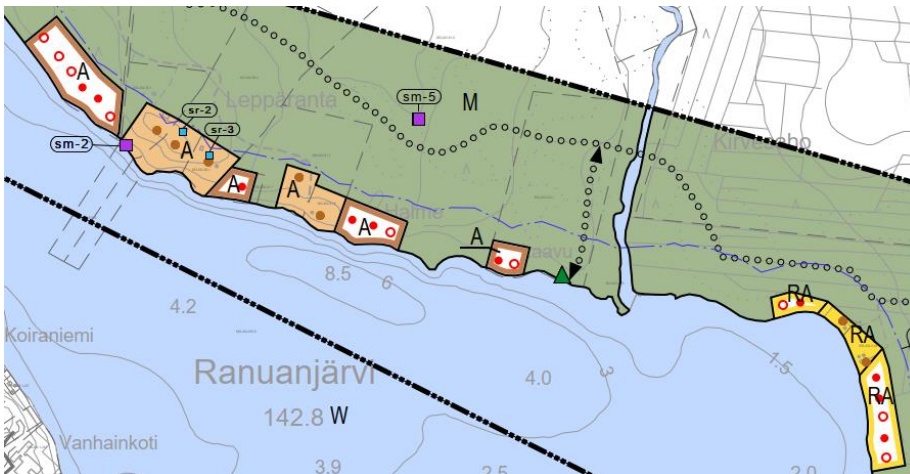
Kaavaluonnoksesta esitetään kaksi vaihtoehtoa.

Vaihtoehdossa 1 uusi rakentaminen on maltillisempaa. Uusi vakituinen asuminen kohdistuu erityisesti Laivalaan sekä Ranuanjärven pohjoisrannalle Leppärantaan. Järven koillisranta on loma-asumisen aluetta. Vaihtoehdossa on painotettu erityisesti ennakkomielipiteissä, yleisötilaisuudessa ja muissa yhteydenotoissa huomioituja maanomistajien toiveita.

Vaihtoehdossa 2 esitetään hieman laajempaa rakentamista. Laivalan alue osoitetaan kyläalueena, joka mahdollistaa asumisen lisäksi muutkin alueelle soveltuvat toiminnot. Kyläalue on vaihtoehtoa 1 laajempi ja rakennuspaikkojen määrä alueella suurempi. Toistaiseksi rakentamattomat rantarakennuspaikat pohjoisrannalla ja Niittyniemessä osoitetaan vakituiseen tai loma-asumisen mahdollistavana rantarakennusalueena, jossa rakennuspaikan käyttötarkoitus määräytyy rakennusluvan yhteydessä rakennuspaikkakohtaisesti. Vaihtoehdossa 2 esitetään asemakaavoitettavaksi Posiontien varsi Laivalan länsipuolella sekä vaihtoehtoa 1 laajempi alue Kansanopiston eteläpuolella. Vastaavasti Leppärantaan osoitetaan jonkin verran vähemmän rakennuspaikkoja kuin vaihtoehdossa 1. Vaihtoehdossa 2 myös Niittyniemen rakennuspaikat osoitetaan mahdollisina myös vakitukselle asumiselle.

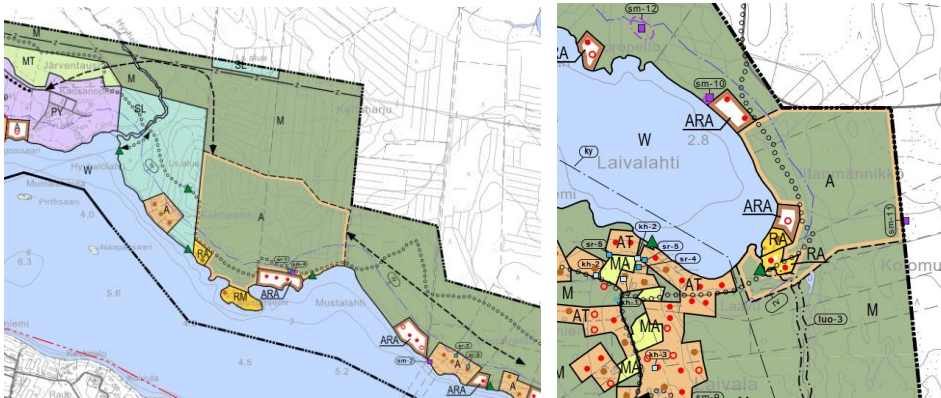

Vaihtoehdossa 1 (vasemmalla) Laivalan alueelle uusi rakentaminen esitetään vakitukselle asumisen rakennuspaikkoina. Vaihtoehdossa 2 (oikealla) Laivala on kyläaluetta (AT), joka mahdollistaa myös muita toimintoja vakitukselle asumisen lisäksi.

Vaihtoehdossa 1 (yllä) uudet rakennuspaikat osoitetaan joko vakituisen (A) tai loma-asumisen (RA) rakennuspaikkoina. Vaihtoehdossa 2 (alla) uudet rakennuspaikat ovat rantarakennuspaikkoja (ARA), joiden käyttötarkoitus määräytyy tapauskohtaisesti rakennusluvan yhteydessä.

Alustavan kaavaluonnoksen vaihtoehdossa 2 tutkittiin asumisen laajenemisen alueiden sijoittamista Ranuanjärven pohjoisrannalle Kohtalehtoon sekä Laivalahden itäpuolelle yhdyskuntarakenteen kannalta hyvin saavutettaville alueille. Alueet varattaisiin täydentämään olemassa olevaa rakennetta, mikäli vastaavat alueet on otettu jo käyttöön, ja alueiden toteuttaminen edellyttäisi asemakaavaa. Ennen asemakaavoitusta, tai muuta käyttötarkoitusta osoittavaa toimitusta, alueet olisivat nykyisen käytön mukaisesti maa- ja metsätalousvaltaista aluetta (M). Asumisen laajenemisen alueet päädyttiin kuitenkin poistamaan työryhmäkäsittelyssä ennen kaavaluonnoksen nähtävillä oloa ja tilalle lisättiin yleispiirteisemmät nuolimerkinnot yhdyskuntarakenteen laajenemissuunnasta. Alueiden käyttöönotto edellyttää, että vastaavat alueet muualla on jo otettu käyttöön. Alueiden toteuttaminen edellyttää asemakaavaa sekä tieyhtettä.

Vaihtoehdossa 2 tarkasteltiin alustavassa kaavaluonnoksessa myös kahden alueen, Kohtalehdon ja Laivalan itäosan, osoittamista asemakaavoitettaviksi asumisen laajenemisen alueiksi. Ennen nähtävilläoloa merkinnät muutettiin yleispiirteisemmiksi yhdyskuntarakenteen laajenemissuunnan nuolimerkinnöiksi.

Vaihtoehto 2 mahdollistaa asemakaavoitettaviksi osoitetuilla asuntoalueilla ja asumisen laajenemisen alueilla laajemman rakentamisen, jos uusille tonteille tulevaisuudessa muodostuu riittävää tarvetta. Rantarakentamisalueen merkintä mahdollistaa joustavuuden rakennuspaikkojen käyttötarkoituksissa tilanteen ja sijainnin mukaan. Tämä tosin vähentää ennakoitavuutta vakituisen asumisen sijoittumiseen liittyen. Laivalan kyläalueen merkintä lisää myös joustavuutta alueen toiminnoissa ja rakentamisessa. Vaihtoehdossa on painotettu erityisesti uusien laajojen asumisen alueiden mahdollistamista. Vaihtoehdon mukaisen asemakaavoituksen toteutuminen on kuitenkin epävarmaa, sillä asemakaavoja esitetään yksityisten omistamille alueille. Asemakaavoituksen käynnistäminen vaatii siis myös maanomistajien halukkuuden alueen käytölle asumisen alueina.

Seuraavassa on verrattu asemakaavoitusta ja osayleiskaavoitusta. Mikäli Kohtalehdon ja Laivalahden alueet asemakaavoitetaan, pystytään alueelle suunnittelemaan tiiviimpi rakenne. Asemakaavoituksen myötä alueen toteuttaminen tuo kunnalle toteutusvastuun ja kustannuksia infrasta, mutta mahdollistaa vetovoimaisten rannan läheisten alueiden tehokkaan hyödyntämisen. Osayleiskaavoituksella rakentaminen on väljempää, ja toteutus riippuvaista maanomistajista. Asemakaavoitetuille alueille kunta voi määrittää rakennuskehotuksen, mutta osayleiskaavan rakennuspaikkojen toteutumisen edistämiseen kunnalla ei ole keinoja.

Asemakaava			Osayleiskaava		
Asutuksen määrä	-	mahdollistaa tiiviin rakenteen	-	rakentaminen väljempää	
	-	mahdollistaa erilaisen tiiviyn eri alueilla	-	maaomistajia tulee kohdella tasapuolisesti, eri mitoitusvyöhykkeet antavat mahdollisuutta tietyille eroavaisuuksille	
Tiestö	-	tulee määrittää tieyhteydet	-	tieyhteydet voidaan jättää yleisemmälle tarkkuudelle rakentajien velvollisuus	
	-	kunnan velvollisuus	-		
Virkistys	-	mahdollistaa paremmin virkistysverkon suunnittelun	-	vapaan rannan vaade, mutta virkistysyhteydet ja -kohteet sovittava maanomistajan kanssa	
Toteuttaminen	-	kunta	-	maanomistaja	
	-	kunta voi päättää myyntijärjestyksen tonteille jne. eli vaikuttaa alueen toteutumiseen (mikäli kysyntää on)	-	sattumanvaraista, riippuu omistajan myynti- tai rakentamishalukkuudesta (vaikka olisi kysyntääkin)	
	-	kunta määrittää hintatason	-	maanomistajat määrittävät hintatason	
Kustannukset kunnalle	-	kaavoitus	-	kaavoitus	
	-	infra			
	-	ylläpito ja huolto			
	-	maanhankinta / lunastus			
	-	katu- ja yleisten alueiden korvaukset			
Kustannukset maanomistajalle asukkaalle	-	kaavoitus ja maankäyttökorvaukset (jos kunta ei lunasta aluetta)	-	kaavoitus (mahdollisesti)	
	/		-	toteutus	
			-	infra	
Tulot kunnalle	-	myyntitulot tonteista	-	uusien asukkaiden tuomat verotulot	
	-	uusien asukkaiden tuomat verotulot	-	kiinteistöverot	
	-	kiinteistöverot			
Tulot maanomistajalle asukkaalle	-	mahdollisesti myyntitulot tonteista	-	mahdollisesti myyntitulot tonteista	
	/				

6.1.2 Kaavaratkaisun valinta ja perusteet

Kaavan valmisteluaineistossa esitettyjen kahden kaavaluonnosvaihtoehdon pohjalta laaditaan kaavaehdotus. Kaavaehdotus voi perustua jompaankumpaan vaihtoehtoon tai siinä voi yhdistyä elementtejä molemmista vaihtoehdoista. Kaavaehdotuksen sisältöön vaikuttavat erityisesti valmisteluvaiheen kuulemisesta saatavat mielipiteet ja lausunnot.

7 Yleiskaava ja sen perustelut

7.1 Kaava-alueen raja

Kaava-alue käsittää osayleiskaavoitetun Ranuan kirkonkylän alueesta Ranuanjärven itä- ja pohjoisosan.

Kaava-alue käsittää Ranuanjärven koillis-, pohjois-, itä- ja kaakkoisrannat lännestä Multilahdesta Kansanopiston kautta pohjoiseen Kohtalehtoon ja Leppärantaan sekä edelleen Laivalaan idässä. Laivalan lounaispuolella kaava-alue ulottuu Niittyniemeen ja Pitkäperän alueelle saakka. Ranuanjärvellä kaava-alue on rajattu siten, että saaret järven itäosan Pikkusaarta ja Raatosaarta lukuun ottamatta jäävät kaava-alueen ulkopuolelle.

7.2 Rantavyöhykkeen raja

Rantavyöhyke on rajattu maastonmuotojen sekä luonnon ja maiseman mukaisesti siten, että vyöhyke on vähintään 50 metriä ja enintään 200 metriä leveä. Rantavyöhykkeeseen on rakennettujen alueiden osalta huomioitu pääosin vesistöä lähinnä olevat vakituiset ja loma-asunnot.

Laivalassa ei ole huomioitu rantavyöhykettä, vaan alue on tulkittu kyläalueeksi, jossa mitoitus on tehty pinta-alaperusteisesti. Mitoituksessa on huomioitu olevat vakituiset ja loma-asunnot sekä muu maankäyttö.

7.3 Yleiskaavan kuvaus

7.3.1 Kokonaisrakenne ja -mitoitus

Ranuanjärven ympärillä olevat metsäalueet ovat pääosin maa- ja metsätalousvaltaisia alueita. Järven kaakkoisrannalla Posiontien varressa on rakennuspaikkoja vakituiseen asumiseen. Niittyniemessä on muutamia toteutumattomia rakennuspaikkoja (voimassa olevan kaavan mukaisesti). Itärannalla Laivalan alueella on tiheähköä olevaa vakituista asutusta, jonka ympärille on osoitettu uutta rakentamista. Järven pohjoisrannalla on nykyisellään muutamia lomarakennuksia, joita täydentävät kaavassa osoitetut uudet rakennuspaikat. Koilliskulmassa on Kansanopisto, jonka alue on osoitettu julkisten palvelujen ja hallinnon alueeksi. Kansanopiston itäpuolella Hyyhelöojan ja -lahden alue on luonnonsuojelualue (Kohtalehdon luonnonmetsä), lisäksi alueelle sijoittuu toinen yksityisten mailla oleva luonnonsuojelualue (pieneltä osin Erkkilän luonnonmetsä). Kansanopiston koillispuolella on vakituista asumisen, virkistysalueita sekä teollisuus- ja varastoaluetta.

Lisäksi alueella on arkeologisia kulttuuriperintökohteita.

Vaihtoehdossa 1 vakituisen asumisen rakennuspaikkoja (A) on yhteensä 119, josta Laivalan kyläalueella 66 kpl. Loma-asumisen rakennuspaikkoja (RA) on yhteensä 35 kpl. Vaihtoehdossa 2 vakituisen asumisen rakennuspaikkoja on 121 kpl, joista Laivalassa (AT) 83 kpl. Loma-asumisen rakennuspaikkoja on 8 kpl ja rantarakentamisen rakennuspaikkoja (ARA) 34 kpl.

Alue on pääosin yksityisten maanomistajien omistuksessa.

Nykyisessä osayleiskaavassa Ranuanjärven rantavyöhykkeellä sekä saarissa on rakennusoikeudet osoitettu muunnetun rantaviivan perusteella. Laivalan kyläalueella Posiontien varren rannalla mitoitus on 10 rakennuspaikkaa muunnettua rantakilometriä kohti, muualla lukema on viisi (5).

Ranuanjärven ranta-alueella on rantavyöhykkeen ulkopuoliselle alueelle osoitettu rakennuspaikkoja seuraavasti (toiveet huomioitu ja rakennuspaikkoja esitetty niiden pohjalta isomman lukeman mukaan):

- palstan pinta-ala 2 000 – 20 000 m² (0,2 – 2 ha), 1-2- rakennuspaikkaa
- palstan pinta-ala 20 000 – 40 000 m² (2 – 4 ha), 2-3 rakennuspaikkaa
- palstan pinta-ala 40 000 – 60 000 m² (4- 6 ha), 3 rakennuspaikkaa
- palstan pinta-ala yli 60 000 m² (6 ha), 4 rakennuspaikkaa

Metsäalueille Laivalan kylän ulkopuolella ei ole osoitettu rakennuspaikkoja rantavyöhykkeen ulkopuolelle, vaan ne on jätetty maa- ja metsätalousalueiksi. Myöskään Laivalan kylän laidalla oleville metsäalueille, mihin ei ole olevaa tieverkkoa, ei ole osoitettu uusia rakennuspaikkoja.

Vaihtoehto 1

Nyt laaditussa osayleiskaavan muutoksessa rantavyöhykkeen mitoitusta on nostettu maltillisesti. Vaihtoehdossa 1 Kohtalehdon alueella mitoitus on nostettu 10 rakennuspaikkaan muunnettua rantakilometriä kohden, Leppärannassa vastaava mitoitus on 8. Kohtalehdon suurempaa mitoitusta puoltaa paremmat tieyhteydet. Myös Jänispalon mitoitus on 8, erityisesti heikompien tieyhteyksien vuoksi. Laivaniemen pohjoispuolella mitoitus on 10 kylärakenteen ja parempien yhteyksien vuoksi. Posiontien varrella mitoitusta ei ole muutettu voimassa olevasta osayleiskaavasta, eikä myöskään Niittyniemessä. Mitoituksella on vastattu toiveeseen saada alueelle uusia rantarakentamisen mahdollisuuksia, mutta samalla on varmistettu, että alueelle jää riittävästi vapaata rantaa ja mm. virkistyskohteiden ja -reittien kehittämismahdollisuuksia sekä tilaa elinkeinojen (erityisesti metsätalouden) jatkamiselle.

Vaihtoehdossa 1 Laivaniemen kyläalueen mitoitus on 1 rakennuspaikka palstan mitoitettavalle alueelle sijoittuvan pinta-alan mukaisesti hehtaaria kohden. Uusia rakennuspaikkoja nykyisten rakentuneiden ja voimassa olevan osayleiskaavan mukaisten rakentamattomien rakennuspaikkojen lisäksi on osoitettu 20.

Vaihtoehto 2

Vaihtoehdossa 2 Kohtalehdon ja sen itäpuolisen alueen mitoitusta ei ole nostettu. Leppärannan mitoitus on 10–11 rakennuspaikkaa muunnettua rantakilometriä kohden (isompaa mitoitusta sovellettu viereisten emätilojen nykyisen mitoituksen olleessa suurempi kuin 10). Jänispalon mitoitusluku on 8. Laivaniemen pohjoispuolella mitoitusta ei ole nostettu. Posiontien varrella mitoitusta ei ole muutettu voimassa olevasta osayleiskaavasta, mutta alueelle suositellaan laadittavaksi asemakaavaa. Niittyniemen rakennuspaikat on esitetty vakituisena rakentamisena, ja mitoitusta on tarkistettu mikä on tuonut alueelle yhden uuden rakennuspaikan. Niittyniemen rakentaminen vaatisi tieyhteyden.

Kokonaisuutena suuremmalla mitoituksella alueelle jää riittävästi vapaata rantaa ja mm. virkistyskohteiden ja -reittien kehittämismahdollisuuksia sekä tilaa elinkeinojen (erityisesti metsätalouden) jatkamiselle.

Vaihtoehdossa 2 Laivaniemen tiiviimmille alueille on osoitettu enemmän rakentamista. Mitoituksena on käytetty 1 rakennuspaikka / hehtaari. Uusia

rakennuspaikkoja nykyisten rakentuneiden ja voimassa olevan yleiskaavan mukaisten rakentamattomien rakennuspaikkojen lisäksi on osoitettu 20.

7.3.2 Kuvaus alueittain ja toiminnoittain

Yleiskaava on AKL 72 §:n mukainen rakennuspaikkakohtainen rantarakentamista ohjaava yleiskaava lukuun ottamatta Laivalan kyläaluetta, jossa yleiskaava on AKL 44 §:n mukainen rakennuspaikkakohtainen kyläkaava.

Asumisen alueet

A

Asuntoalue. Merkinnällä osoitetaan vakituisen asumisen alueet ja rakennuspaikat. Vakituista asumista sijoittuu Kansanopiston eteläpuolelle, Laivalan kylään sekä paikoitelleen Ranuanjärven pohjoisrannalle, mm. Leppärantaan ja Mustaniemeen.

RA

Loma-asuntoalue. Alueet on tarkoitettu loma-asumiseen. Alueet sijoittuvat Ranuanjärven pohjoisrannalle, Laivalahden itärannalle sekä Niittyniemeen.

ARA

Rantarakennusalue. Vaihtoehdossa 2 Ranuanjärven uudet rantarakennuspaikat on osoitettu pääosin ARA-merkinnällä. Alueet on tarkoitettu vakituisen asumiseen tai loma-asumiseen. Rakennuspaikan käyttötarkoitus määräytyy rakennusluvan yhteydessä rakennuspaikkakohtaisesti. Käyttötarkoitusta ratkaistaessa tulee huomioida ko. käyttötarkoitukselle osoitetut vaatimukset.

AT

Kyläalue. Vaihtoehdossa 2 Laivalan alue varataan ensisijaisesti kyläasutukselle ja kylää tukeville harrastus- ja elinkeinotoiminnoille, kuten pienyritystoiminnoille, matkailulle ja palveluille.

Palvelut ja elinkeinot

RM

Matkailupalveluiden alue. Merkinnällä osoitetaan matkailupalveluiden käyttöön tarkoitettut alueet Rytiniemen kärjessä, Niittyniemen kannaksella sekä Mustaniemessä (VE2).

PY

Julkisten palvelujen ja hallinnon alue. Merkinnällä osoitetaan Kansanopiston alue.

T

Teollisuus- ja varastoalue. Alue sijoittuu kaava-alueen länsiosaan Pekkalantien varteen.

Virkistys

VL

Lähivirkistysalue. Merkinnällä osoitetaan rakennettujen alueiden välittömässä läheisyydessä sijaitsevat alueet, jotka on tarkoitettu päivittäiseen ulkoiluun, virkistykseen, leikkiin ja luonnon kokemiseen. Alueet sijoittuvat Kansanopiston länsi- ja eteläpuolelle.

VR

Retkeily- ja ulkoilualue. Merkinnällä osoitetaan Multilahden uimaranta lähiympäristöineen.

Muut merkinnät

ET

Yhdyskuntateknisen huollon alue. Merkinnällä osoitetaan vedenottamo Multilahden uimarannan pohjoispuolella.

SL

Luonnonsuojelualue. Merkinnällä osoitetaan kaava-alueelle sijoittuvat luonnonsuojelualueet Kohtalehdon alueella. Luonnonsuojelualueet yksityisillä mailla ovat luonnonsuojelulain 3 luvun 24 §:n mukaisia luonnonsuojelualueita, joita koskevat rajoitukset ja alueilla sallitut toimenpiteet on määritetty ELY-keskuksen laatimissa rauhoituspäätöksissä.

M

Maa- ja metsätalousvaltainen alue. Merkinnällä osoitetaan pääosin metsät, jotka sijaitsevat kaava-alueella.

MT

Maatalousalue. Merkinnällä osoitetaan viljelykäytössä olevat pellot Kansanopiston pohjoispuolella sekä vaihtoehdossa 1 myös Laivalan kylässä.

MA

Maisemallisesti arvokas peltoalue. Vaihtoehdossa 2 Laivalan kylällä keskeisesti sijaitsevat peltoalueet on osoitettu maisemallisesti arvokkaiksi.

rv

Rantavyöhyke. Alueidenkäyttölain 72 §:n mukaisesti käsiteltävä alue. Alueella voidaan AKL:n 72.1 §:n mukaisesti myöntää rakennuslupa yleiskaavalla osoitetuille rakennuspaikoille. Rakennusoikeus on määritelty kiinteistökohtaisesti yleiskaavalla osoitetuille rakennuspaikoille.

Merkinnällä on osoitettu taajaman lievealueita Ranuanjärven ja Laivalan ympäristössä. Rantavyöhykkeellä rakennusoikeudet on osoitettu muunnetun rantaviivan perusteella. Rantavyöhyke on rajattu maastonmuotojen sekä luonnon ja maiseman mukaisesti siten, että vyöhyke on vähintään 50 metriä ja enintään 200 metriä leveä.

ky

Kyläalue. Alueidenkäyttölain 44 §:n mukaisesti käsiteltävä alue. Alueella voidaan AKL:n 44.2 §:n mukaisesti myöntää rakennuslupa yleiskaavalla osoitetuille rakennuspaikoille. Rakennusoikeus on siirretty kiinteistökohtaisesti yleiskaavalla osoitetuille rakennuspaikoille.

Laivala on osoitettu kyläalueeksi. Ranuanjärven rannalla Laivalassa kyläalueella rantavyöhykkeen jälkeen on kylämitoitusalue.

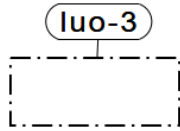
pv

Pohjavesialue. Merkinnällä on osoitettu Kolonenäkkeen pohjavesialue kaava-alueen länsiosassa.

Pohjavesialueilla tapahtuvaa rakentamista ja muita toimintoja rajoittavat pohjaveden pilaamiskielto (YSL 17 §) ja pohjaveden muuttamiskielto (VL 3 luvun 2 §). Alueella ei sallita pohjaveden laatua tai määrää vaarantavia rakennustoimenpiteitä tai toimintoja. Alueelle ei saa sijoittaa sellaista uutta teollisuutta tai muuta siihen verrattavaa toimintaa, joka valmistaa, varastoi tai käyttää toiminnassaan pohjavettä vaarantavia kemikaaleja tai muita aineita.

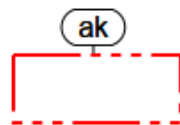
Pohjaveden laatuun ja määrään vaikuttavista toimenpiteistä on tarvittaessa pyydettävä paikallisen ELY-keskuksen lausunto. Öljy- tai polttoainesäiliöt, sekä muiden pohjaveden puhtautta vaarantavien aineiden säiliöt ja varastot tulee

varustaa riittävän tilavilla suoja-altailla ja sijoittaa maan päälle rakennusten sisätiloihin tai katoksen alle. Jätevesien imeyttäminen tai muu päästäminen maaperään on kielletty.

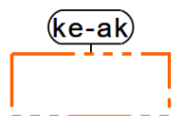

Luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä alue. Alue tulisi säilyttää mahdollisimman luonnontilaisena. Alueelle saa rakentaa kulkureittejä. Alueelle toteutettavat polut ym. maastorakenteet tulee toteuttaa luonnonympäristön ehdoilla niin, että alueen luontoarvot säilyvät.

Merkinnällä on osoitettu Syvälammen oja ja Pitkäperänahon oja Laivalan ympäristössä.

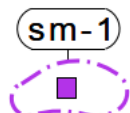
Asemakaavoitettu alue.

Asemakaavoitettava alue. Merkinnällä osoitetaan asemakaavoitettavat alueet Kansanopiston eteläpuolella sekä vaihtoehdossa 2 Posiontien varressa Laivalan länsipuolella oleva alue. Kyseiset alueet sijaitsevat lähimpänä nykyistä taajamaa ja asemakaava-aluetta. Posiontien varren asemakaavoitusta puoltaa myös kevyenliikenteen yhteystarve Laivalaan.

Yhdyskuntarakenteen laajenemissuunta. Asutusrakenteen laajenemissuunta. Alueiden käyttöönotto edellyttää, että vastaavat alueet muualla on jo otettu käyttöön. Alueiden toteuttaminen edellyttää asemakaavaa sekä tieyhteyttä.

Muinaismuistolain (295/1963) rauhoittama muinaisjäännösalue/-kohde. Alueen kaivaminen, peittäminen, ja muu siihen kajoaminen on kielletty. Kohdetta koskevista toimenpiteistä ja maankäyttösuunnitelmista tulee pyytää alueellisen vastuumuseon (Lapin maakuntamuseo) lausunto. Kohteen numero viittaa arkeologisen inventointiraportin 2024 kohdeluetteloon.

- sm-1 Kolonenäke, esihistoriallinen muinaisjäännösryhmä (mj-tunnus 683010001)

- sm-2 Tuliniemi, kivi- ja puurakennus (mj-tunnus 683010101)
- sm-3 Multikangas, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (mj-tunnus 1000054692)
- Kohtalehto, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (mj-tunnus 1000054693)
- sm-5 Leppäranta, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (ei mj-rekisterissä)
- sm-6 Laivavaara, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (mj-tunnus 1000054694)
- sm-7 Kivilampi, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (mj-tunnus 1000054695)
- sm-8 Laivavaara 2, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (mj-tunnus 1000054696)
- sm-9 Laivala, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (mj-tunnus 1000054697)
- sm-10 Laivalahti, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (mj-tunnus 1000054699)
- sm-11 Kolomuransuo, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (mj-tunnus 1000054709)
- sm-12 Poropelto, historiallinen työ- ja valmistuspaikka (mj-tunnus 1000054711)

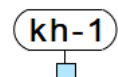
Muinaisjäännösalueet ja -kohteet pystytään turvaamaan kaavaratkaisussa.

Rakennustaiteellisesti, historiallisesti ja/tai maisemallisesti arvokas rakennus tai kohde. Kulttuuriympäristöselvityksessä paikallisesti arvokkaiksi määritellyt kohteet huomioidaan kaavassa rakennustaiteellisesti, historiallisesti ja/tai maisemallisesti arvokkaina rakennuksina tai kohteina (sr).

Korjaus- ja muutostyöt sekä lisärakentaminen tulee toteuttaa siten, että rakennuksen tai kohteen rakennustaiteen, kulttuurihistorian, kyläkuvan ja/tai maisemakuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Kohteita koskevista suunnitelmista ja toimenpiteistä on pyydettävä museoviranomaisen lausunto. Rakennuksia ei saa purkaa ilman RakL 55 § mukaista lupaa.

1. Pyramidikattoinen kesänavetta
2. Tuliniemi
3. Koivuranta
4. Lepola
5. Laivalan aitat (luhtiaitta ja pikkuaitta)
6. Vanha Alatalo

Kyläkuvallisesti ja/tai maisemallisesti arvokas rakennus tai kohde. Rakennukset tai kohteet, joiden arvo itsessään on vaatimaton mutta joilla on kyläkuvallista tai maisemallista merkitystä osana kokonaisuutta, huomioidaan kaavassa kyläkuvallisesti ja/tai maisemallisesti arvokkaina rakennuksina tai kohteina (kh).

Korjaus- ja muutostöissä rakennuksen tai kohteen historialliset ominaispiirteet on pyrittävä säilyttämään. Kohteita koskevista merkittävistä muutoksista on pyydettävä museoviranomaisen lausunto.

1. Laivala
2. Laivalan aitat (sauna ja iso aitta)
3. Vaaralan aitta
4. Määttälä.

Virkistyskohde. Kohde on tarkoitettu ulkoilu- ja virkistyskäyttöä palvelevien rakenteiden (laavu, lintutorni, taukopaikka, venevalkama) toteuttamiseen ja kehittämiseen.

Uimaranta. Merkinnällä osoitetaan Multilahden uimaranta.

Ulkoilureitti. Merkinnällä osoitetaan Ranuanjärven kiertävä ulkoilureitti pistoyhteyksineen.

Kevyen liikenteen reitti. Merkinnällä osoitetaan Pekkalan tien varressa Kansanopistolle kulkeva reitti.

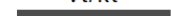

Kevyen liikenteen yhteystarve. Yhteystarve osoitetaan Posion tien varteen kirkonkylältä Laivalaan.

Moottorikelkkareitti. Merkinnällä osoitetaan Pekkalan tien varressa ja kaava-alueen pohjoisreunalla kulkeva moottorikelkkareitti.

vt/kt

Valtatie/Kantatie. Kantatie 78.

st

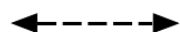

Seututie. Posiontie (seututie 941) ja Pekkalan tie (seututie 942).

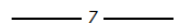
yt

Yhdystie.

Tieyhteystarve. Merkinnällä osoitetaan tieyhteystarve vaihtoehdossa 2. Laivalantieltä Niittyniemeeseen osoitetuille rakennuspaikoille.

110 kV voimalinja. Rakennusten sijoittelussa tulee huomioida riittävät suojaetäisyydet. Merkinnällä osoitetaan nykyinen Pekkalantien varressa ja kaava-alueen pohjoisreunalla kulkeva voimalinja.

- Oleva rakennuspaikka.
- Rakentamaton rakennuspaikka.
- Uusi rakennuspaikka.

Rakennuspaikoista on erotettu rakennetut, voimassa olevan kaavan mukaiset sekä nyt esitetyt uudet rakennuspaikat. Vakituiset ja lomarakennuspaikat on erotettu aluemerkinnoin.

7.3.3 Kaavamääräykset

Rakennuspaikan koko määräytyy rakennusjärjestyksen mukaisesti. Määräykset tontin vähimmäiskoosta koskevat vain uusia rakennuspaikkoja ja olevia rakennuspaikkoja silloin, kun tontin koko esim. lohkomisen vuoksi muuttuu. Kaavamääräykset eivät vähennä aiemmin myönnetyn rakennusluvan (rakentamisluvan) mukaista rakennusoikeutta, mikäli kyseinen lupa on edelleen voimassa.

A-, ARA- ja AT-alueilla rakennuspaikalle saa rakentaa enintään kaksikerroksisen asuinrakennuksen ja talousrakennuksia, joiden yhteenlaskettu rakennusoikeus on 300 k-m². Asuinrakennuksen etäisyys keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta tulee olla vähintään 20 m.

RA-alueilla rakennuspaikalle saa rakentaa loma-asunnon ja siihen liittyviä talousrakennuksia, joiden yhteenlaskettu rakennusoikeus on 200 k-m². Loma-asunnon etäisyys keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta tulee olla vähintään 10 m.

Yksityiskohtaisemmassa maankäytön suunnittelussa ja aluevarauksissa tulee huomioida hulevesienhallinta ja käsittely. Hulevedet on pyrittävä käsittelemään ja hyödyntämään syntypaikallaan.

Rakennettaessa maanteiden tai muun melua tuottavan kohteen läheisyyteen tulee ottaa huomioon valtioneuvoston antamat sisä- ja ulkomelutasoja koskevat ohjearvot tai kulloinkin voimassa olevat ohjeet ja määräykset. Uudisrakennuspaikoilla melusuojausten rakentaminen on kiinteistönomistajan tai -haltijan toteutettava.

Uusille rakennuspaikoille tulee johtaa tonttitiet ensisijaisesti olemassa olevien pääsyteiden ja maantieliittymien kautta. Yleisten teiden varsilla tarvittavat liittymäluvut tai liittymän käyttötarkoituksen muutokset tulee hakea ennen rakentamisluvan myöntämistä. Uusia teitä rakennettaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei niiden rakentamisesta aiheudu merkittäviä maisemallisia vaurioita.

Virkistysalueverkoston suunnittelussa ja toteutuksessa tulee pyrkiä katkeamattomiin yhteyksiin ja ottamaan monipuolisesti huomioon eri virkistystoiminnot.

Rakennuspaikkojen maanpinnan alin korkeustaso tulee olla vähintään yhden metrin (1m) järven keskivedenkorkeuden (MW) yläpuolella. Alimmat

tulvavahingoille alttiit rakenteet tulee sijoittaa vähintään puoli metriä (0,5 m) edellä mainitun korkeuden yläpuolelle. Tulvavahingoille alttiiden rakenteiden alin sallittu taso N2000-järjestelmässä on Ranuanjärvellä +144,66 m.

Rakentamislupahakemukseen tulee liittää jätevesien käsittelyä ja johtamista koskevat suunnitelmat sekä selvitys siitä, että laadultaan soveltuvaa talousvettä on riittävästi saatavissa. Velvoite jätevesien käsittelystä koskee kaikkea rakentamista. Jätevesien käsittelyssä on noudatettava kulloinkin voimassa olevaa lainsäädäntöä ja -asetusta sekä Ranuan kunnan rakennusjärjestystä. Asuinkiinteistöt tulee liittää jätelain mukaisesti jätehuoltoon.

7.4 Vertailevat tarkastelut

7.4.1 Muutos nykytilanteeseen

Vaihtoehdossa 1 nykyiseen kaavaan verrattuna rakennuspaikkoja lisätään Ranuanjärven ympäristössä maltillisesti. Vakituisen asumisen rakennuspaikkoja on yhteensä 44 kpl enemmän kuin nykyisessä kaavassa ja loma-asuntojen rakennuspaikkoja yhtä paljon kuin nykyisessä kaavassa.

Vaihtoehdossa 2 Laivalan rakennuspaikkojen lisäys on huomattava. Lisäyksen katsotaan kuitenkin olevan mahdollinen, sillä alue on vesi- ja viemäriverkon piirissä. Alueelle on hyvä tieyhteys, jota parantaa edelleen esitetty kevyenliikenteen yhteys toteutuessaan. Lisäksi alueen rakennuspaikat voi toteuttaa elinkeinoja ja palveluja sisältävinä, mikä mahdollistaa paikallisen työllisyyden ja palvelujen lisääntymisen, ja voi näin ollen vähentää kulkemistarvetta. Alueelle jää vapaita rantoja ja virkistyspaikkoja. Toisaalta merkittävä rakentamisen lisääminen voisi vaatia asemakaavoitusta.

7.4.2 Valtakunnalliset ja seudulliset intressit

Osayleiskaavaratkaisu, sekä vaihtoehto 1 että vaihtoehto 2, tukee alueen elinvoimaa mahdollistamalla uusia vakituksia ja vapaa-ajan asukkaita sekä uutta rakentamista. Kaavassa varaudutaan tonttikysynnän lisääntymiseen vetovoimaisilla sijainneilla.

Uudet rakentamisalueet on pyritty sijoittamaan kirkonkylän lähialueelle, parhaiten saavutettaville rakentamiselle soveltuville sijainneille. Uusi rakentaminen täydentää olevaa rakennetta ja hyödyntää olevaa kunnallistekniikkaa. Uusi rakentaminen sijoittuu tulvavaara- ja melualueiden ulkopuolelle.

Kulttuuriympäristöt on huomioitu inventoinnissa ja niiden säilyminen turvataan kaavamääräyksillä. Maa- ja metsätalousalueet säilyvät kaava-alueella jatkossakin yhtenäisinä. Virkistysalueita, -reittejä sekä vapaata rantaa säilytetään kaava-alueella.

Valittavasta vaihtoehdosta tai niiden yhdistelmästä huolimatta osayleiskaava on maakuntakaavan mukainen. Taajamatoimintojen aluetta kehitetään ensisijaisesti asumisen alueena. Voimajohdot ja pohjavesialue on myös huomioitu kaavaratkaisussa. Osoitetut matkailupalveluiden alueet tukevat maakuntakaavan matkailun vetovoima-alueen merkintää.

7.4.3 Tavoitteiden toteutuminen

Valittavasta vaihtoehdosta huolimatta osayleiskaavaratkaisulla saadaan lisättyä kirkonkylän ympäristön tonttitarjontaa ja varauduttua tonttikysynnän

mahdolliseen lisääntymiseen. Uudet rakennuspaikat perustuvat emätilaselvitykseen, harkittuihin mitoitustukuihin ja olevan kunnallistekniikan entistä parempaan hyödyntämiseen.

8 Yleiskaavan vaikutukset

Alueidenkäyttölain mukaan kaavaa laadittaessa on selvitettävä suunnitelman toteuttamisen ympäristövaikutukset (AKL 9 § ja MRA 1 §). Vaikutuksen arvioinnin tarkoituksena on selvittää tarpeellisessa määrin kaavan toteuttamisen aiheuttamat vaikutukset ennakolta. Kaavan vaikutuksia selvitetäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. Kaavan vaikutuksia selvitetäessä otetaan huomioon aikaisemmin tehty selvitykset sekä muut selvitysten tarpeellisuuteen vaikuttavat seikat. Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset:

- 1) ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön;
- 2) maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon;
- 3) kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin;
- 4) alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen;
- 5) kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön;
- 6) elinkeinoelämän toimivan kilpailun kehittymiseen.

Seuraavassa on kuvattu lyhyesti osayleiskaavamuutoksen vaikutuksia. Vaikutusten arviointi tarkentuu ehdotusvaiheeseen, jossa tehdään valinta vaihtoehtojen 1 ja 2 välillä.

8.1 Ympäristövaikutukset

8.1.1 Vaikutukset kaupunki-/kyläkuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön

Osayleiskaavalla edistetään kulttuuriympäristön elinvoimaisuuden säilymistä ja tuetaan arvokkaiksi määriteltyjen kohteiden säilymistä. Arvokohteiden säilyminen edistää myös kulttuuriympäristölle ominaisen kerroksellisuuden säilymistä. Kerroksellinen, eri-ikäisistä rakennuksista muodostuva ympäristö on myös asuinympäristönä viihtyisä ja vetovoimainen.

Arvokkaiksi määritellyt kohteet on merkitty kaavaan rakennustaiteellisesti, historiallisesti ja/tai maisemallisesti arvokkaina kohteina. Rakennusten ja niille tyypillisten erityispiirteiden säilymistä tuetaan kaavamääräyksillä. Sellaiset rakennukset, jotka eivät itsessään ole arvokkaita mutta joilla on arvoa osana kokonaisuutta, on merkitty kaavaan kyläkuvallisesti ja/tai maisemallisesti arvokkaina kohteina.

Laivalan rakennuspaikkojen lisääminen parantaa kylän elinvoimaisuutta ja hyödyntää olevaa kunnallistekniikkaa. Alueen elinvoiman lisääntymisen myötä kyläkuva voi parantua ja maisemat säilyä. Samoin muiden tiivistyvien alueiden taajama- ja kyläkuva voi parantua täydennysrakentamisen myötä. Toisaalta vaihtoehdon 2 osoittama merkittävä lisäys rakennuspaikkoihin sekä elinkeinojen lisääntyminen alueella voi muuttaa kylän luonnetta myös negatiivisemmaksi liian tiheän rakentamisen vuoksi.

8.1.2 Vaikutukset luontoon, maa- ja kallioperään, veteen ja ilmastoon

Lisääntyvä loma- ja vakituinen asuminen tuo mahdollisesti kuormitusta luontoon ja erityisesti vesistöön, mikäli esim. jätevesien käsittelyssä on ongelmia. Kaavamääräyksillä nämä vaikutukset on pyritty minimoimaan. Rakentamisen lisäys mahdollistuu erityisesti Laivalassa, joka on jo nykyisellään kunnallistekniikan piirissä (vesi- ja jätevesiverkosto).

Erityisesti, mikäli asemakaavoitettaviksi esitetyt alueet toteutetaan, rakentamisvaiheessa paikan olosuhteet kuitenkin muuttuvat täydellisesti, kun puustoa kaadetaan ja maata kaivetaan ja tasoitetaan. Asuntoalueen keskellä olisi tärkeää säilyttää osia alkuperäisestä luonnosta, mikä tulisi huomioida asemakaavoitusvaiheessa.

Arvokkaat luontokohteet on kartoitettu alueella, eikä niiden yhteyteen esitetä muuttuvaa maankäyttöä.

8.1.3 Vaikutukset liikenteeseen ja infrastruktuuriin

Rakennuspaikkojen lisääminen taajaman keskeisten alueiden ulkopuolella Laivalassa ja muualla vesistöjen ympärillä tuo liikkumistarvetta, mikä voi osaltaan hankaloittaa kylämaisten alueiden kehittämistä ja vaikuttaa asumisviihtyvyyteen negatiivisesti. Toisaalta lähes kaikki uusi rakentaminen voi liittyä olevaan kunnallistekniikkaan ja tiestöön, mikä säästää ympäristöä.

Etäälle taajamasta sijoittuvat uudet rakennuspaikat lisäävät liikkumista. Kaikki Ranuanjärven pohjoisrannan rakennuspaikat ovat nykyisinkin saavutettavissa tietä pitkin, joskin tietä pitkin etäisyydet ovat jonkin verran pidempiä kuin linnuntietä. Vaihtoehdossa 2 osoitetut tieyhteystarpeet parantavat järven pohjoispuolisten alueiden saavutettavuutta.

8.2 Taloudelliset vaikutukset

8.2.1 Vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen sekä yhdyskunta- ja energiatalouteen

Taajaman keskeisen osan ulkopuolisilla alueilla rakennuspaikkojen toteuttaminen on maanomistajien vastuulla, joten taloudelliset vaikutukset kohdistuvat maanomistajiin ja rakentajiin. Mikäli asemakaavoitettavaksi esitetyt alueet asemakaavoitetaan, taloudellisia ja toteutukseen liittyviä vastuita siirtyy kunnalle. Lisäksi uusille alueille on rakennettava lyhyehköt asuntokadut. Laivalassa on oleva kunnallistekniikka, ja rakennuspaikoille tai niiden lähetyville on olevia teitä tai metsäautoteitä, joita voidaan joutua parantamaan liikenteen lisääntyessä. Oleva yhdystieverkko on pidettävä kunnossa, riippumatta siitä tuleeko niiden varteen uutta asutusta.

Uudet rakentamisalueet on sijoitettu siten, että taajamasta parhaiten saavutettavissa oleville rakentamiseen soveltuville alueille osoitetaan tiiviimpää rakentamista. Tiiviimpi uusi rakentaminen on pyritty sijoittamaan olevan kunnallistekniikan piiriin tai sen lähelle.

Rakentaminen alueella on todennäköisesti varsin maltillista ja toteutuu pitkän ajan kuluessa.

8.3 Sosiaaliset vaikutukset

8.3.1 Vaikutukset ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön

Alueiden kehittäminen parantaa nykyisten ja tulevien asukkaiden elinoloja ja kehittää elinympäristöjä sekä kunnan elinvoimaa. Lisääntyvän elinvoimaisuuden myötä palveluihin, maisemiin ja virkistystekijöihin tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota, millä on positiivinen vaikutus elinympäristöihin.

Uusien rakennuspaikkojen sijoittuminen vanhan rakentamisen läheisyyteen muuttaa ympäristön luonnetta ja asukkaiden elinympäristön kokemista. Laivalan voimakas lisärakentaminen voi muuttaa kylämiljöötä merkittävästi, myös negatiiviseen suuntaan. Häiriöitä tai keskenään ristiriitoja aiheuttavaa maankäyttöä ei kaavassa kuitenkaan esitetä toistensa viereen.

8.3.2 Vaikutukset elinkeinoihin, yritystoimintaan ja palveluihin

Kaavaratkaisu lisää elinvoimaisuutta ja uusia asukkaita alueella. Tämä taas vaikuttaa siihen, että yritystoiminnalla ja palveluilla on paremmat menestymisen mahdollisuudet. Teollisuudelle ja matkailupalveluille on kaava-alueella omat aluevarauksensa. Vaihtoehdossa 2 myös Laivalan alueelle voi sijoittua elinkeinoja ja palveluja.

Kaava-alueella on jonkin verran maa- ja metsätaloutta, mikä on huomioitu kaavaratkaisussa. Alkutuotanto voi jatkua alueella tulevaisuudessakin.

9 Yleiskaavan toteuttaminen

Alueelle suunniteltuja uusia rakennuspaikkoja toteutetaan vähitellen pitkän aikavälin kuluessa, maanomistajien tarpeesta riippuen.

9.1 Detaljikaavoitus, muu suunnittelu ja toteuttamistoimenpiteet

Alue, joka on ajateltu asemakaavoitettavaksi, on osoitettu omalla merkinnällään. Asemakaavoitettavaksi alueeksi suositellaan nykyisen asemakaava-alueen pohjoispuolista Multilahden ja Kansanopiston välistä aluetta sekä kirkonkylän ja Laivalan välistä aluetta Posiontien varressa.

Oulussa 25.3.2025

Mikko Autio ja Johanna Lehto

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Ranuan kirkonkylän osayleiskaavan
muutos/päivittäminen

Ranuan kunta

Sweco Finland Oy

Päiväys
Tekijä

Versio

12.3.2025
Johanna Lehto, Mikko Autio ja
Veli-Pekka Väänänen

Suunnitelmassa kerrotaan alueidenkäyttölain 63 §:n mukaisesti, miten osallistuminen ja vuorovaikutus sekä kaavan vaikutusten arviointi tapahtuvat kaavaprosessissa.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan voidaan tehdä suunnittelun kuluessa tarkistuksia ja täydennyksiä tarpeen mukaan.

Sisältö

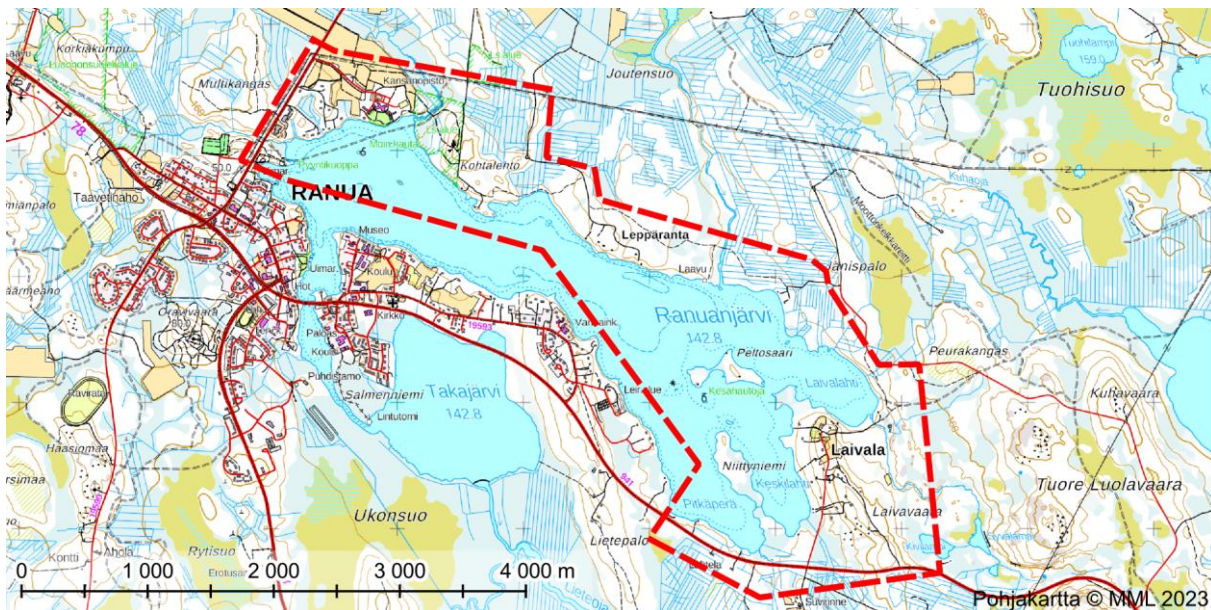
1.	Perus- ja tunnistetiedot.....	4
1.1	Suunnittelualue	5
2.	Tavoitteet	6
2.1	Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet	6
3.	Suunnittelutilanne	8
3.1	Maakuntakaava	8
3.2	Yleiskaava	10
3.3	Asemakaava.....	11
3.4	Rakennusjärjestys	11
3.5	Muut selvitykset ja suunnitelmat.....	11
4.	Vaikutusten arviointi	12
4.1	Vaikutusalue	12
4.2	Arvioitavat vaikutukset.....	12
5.	Osalliset	13
6.	Työvaiheet ja alustava aikataulu	14
7.	Yhteystiedot.....	15

1. Perus- ja tunnistetiedot

Ranuan kirkonkylän osayleiskaava on hyväksytty 2019. Tämän jälkeen on noussut tarve päivittää osayleiskaava Ranuanjärven itä- ja pohjoisosasta. Ranuan kunnanvaltuusto on vuoden 2023 talousarvion yhteydessä päättänyt, että kunta käynnistää Ranuanjärven ympäristön yleiskaavan päivittämisen. Päivitystyön tavoitteena on lisätä vakituisen asumisen rakennuspaikkoja sekä mahdollistaa asemakaavoituksen laajennus tarvittavilta osin. Lisäksi päivitystyöhön sisältyy selvityksen laadinta Ranuan kirkonkylän asemakaavan laajentamismahdollisuudesta Ranuanjärven ympäröivälle alueelle sekä selvitys asemakaavan laajentamisesta aiheutuvista kuluista ja saatavista hyödyistä.

Suunnittelualue sijoittuu Ranuan keskustaajaman välittömään läheisyyteen, Ranuanjärven pohjois- ja itärannalle. Osayleiskaava-alueen alustava rajausta sinisellä katkoviivalla. (Taustakartta © MML 2023)

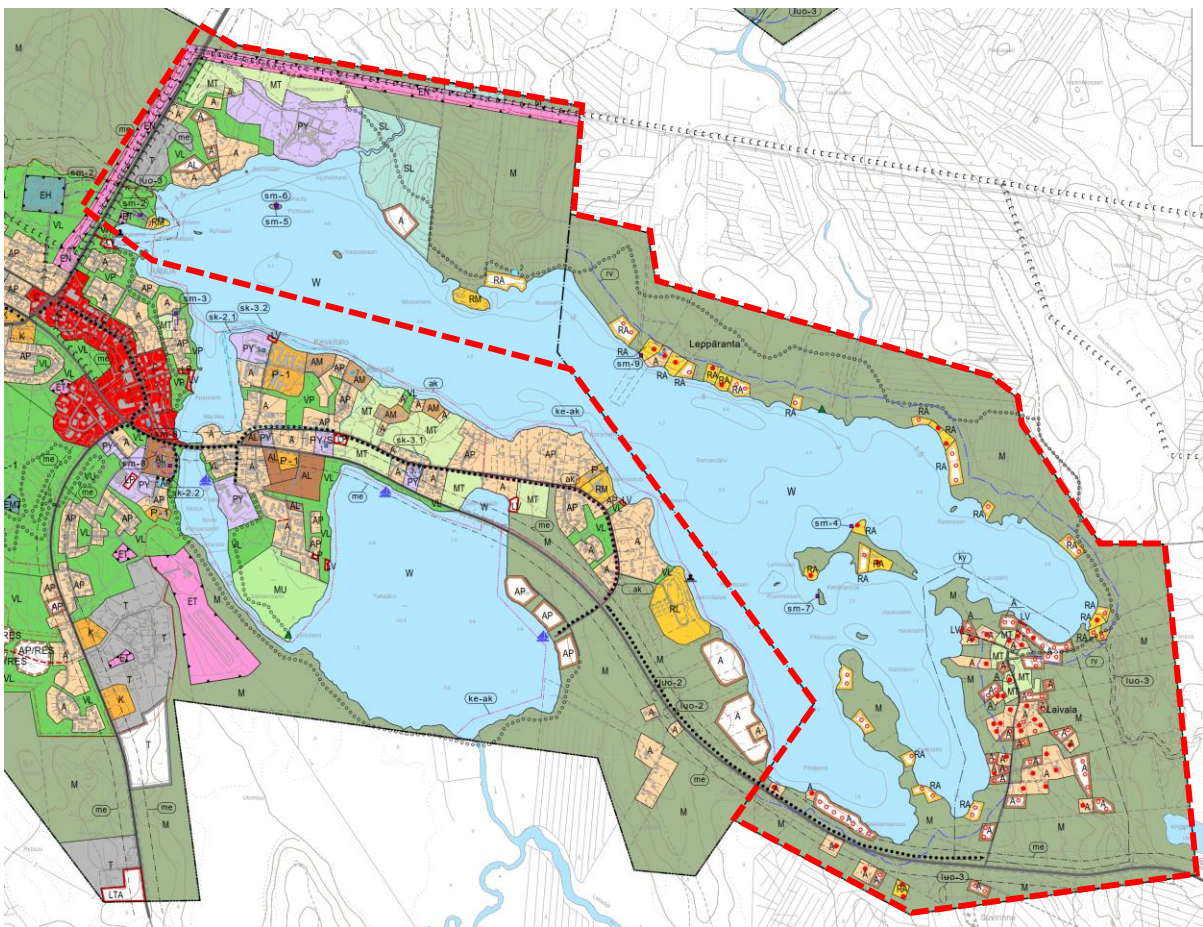
Alustava suunnittelualueen rajausta punaisella katkoviivalla (Taustakartta © MML 2023).

1.1 Suunnittelualue

Ranua sijaitsee Lapin maakunnan eteläosassa Oulun maakunnan rajalla. Naapurikuntia ovat Rovaniemi, Posio, Simo, Tervola, Pudasjärvi ja Ii. Kunnan kokonaispinta-ala on 3 465 km² ja vesipinta-alaa 232 km².

Ranuanjärven ympärillä olevat metsäalueet ovat pääosin maa- ja metsätalousvaltaisista alueista. Järven kaakkoisrannalla Posion tien varrella on rakennuspaikkoja vakitukselle asumiselle. Niittyniemessä on muutamia rakennuspaikkoja vapaa-ajan asumiselle, samoin niemen pohjoispuolella olevassa Peltosaarella. Itärannalla Laivalan alueella on tiheähköä olevaa vakituista asutusta, jonka ympärille on osoitettu uusia rakennuspaikkoja. Järven pohjoisrannalla on nykyisellään muutamia lomarakennuksia, joita täydentää kaavassa osoitetut uudet rakennuspaikat. Koillisulmassa on Kansanopisto, jonka alue on osoitettu julkisten palvelujen ja hallinnon alueeksi. Kansanopiston itäpuolella Hyyhelöjan ja lahden alue on luonnonsuojelualue (Kohtalehdon luonnonmetsä), lisäksi alueelle sijoittuu toinen yksityisten mailla oleva luonnonsuojelualue (pieneltä osin Erkkilän luonnonmetsä). Kansanopiston koillispuolella on vakituista asumisen, virkistysalueita sekä teollisuus- ja varastoaluetta. Lisäksi alueella on arkeologisia kulttuuriperintökohteita. Alueella on yhteensä 61 rakennuspaikkaa, näistä asuinrakennuksia on 37 ja lomarakennuksia 24. Alue on pääosin yksityisten maanomistajien omistuksessa.

Suunnittelualue käsittää osayleiskaavoitetun Ranuan kirkonkylän alueesta Ranuanjärven itä- ja pohjoisosan. Alustava suunnittelualan raja on noin 860 hehtaaria.

Ote Ranuan kirkonkylän osayleiskaavasta. Alustava suunnittelualan raja on punaisella.

2. Tavoitteet

Osayleiskaavan muutoksen tavoitteita:

- lisätä vakituisen asumisen rakennuspaikkoja koko Ranuanjärven alueella, rakennusoikeus määritellään tiloille emätilaperiaatteen mukaan.
- mahdollistaa myös vapaa-ajan asumisen, matkailun ja muun elinkeinoelämän sijoittumismahdollisuudet tarvittavilta osin
- selvittää Ranuan kirkonkylän asemakaavan laajentamismahdollisuus (laajentamisesta koituvat kulut ja saatavat hyödyt)
- mahdollistaa asemakaavoituksen laajennuksen alueella katuverkon, infrastruktuurin ja virkistystyksen sijoittuminen

2.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat osa maankäyttö- ja rakennuslain mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Alueidenkäyttölain (AKL 24 §) mukaan tavoitteet on otettava huomioon siten, että edistetään niiden toteuttamista maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa.

Valtioneuvosto on päättänyt valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista vuonna 2000, ja tavoitteita on tarkistettu 2008. Alueidenkäyttötavoitteet on uudistettu, ja uudistetut tavoitteet tulivat voimaan 1.4.2018.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet käsittelevät seuraavia kokonaisuuksia:

1. Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen
2. Tehokas liikennejärjestelmä
3. Terveellinen ja turvallinen elinympäristö
4. Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat
5. Uusiutumiskykyinen energiahuolto

Tässä kaavatyössä tulee huomioida erityisesti seuraavat:

1. Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen:

- Edistetään koko maan monikeskuksista, verkottuvaa ja hyviin yhteyksiin perustuvaa aluerakennetta, ja tuetaan eri alueiden elinvoimaa ja vahvuuksien hyödyntämistä.
- Luodaan edellytykset elinkeino- ja yritystoiminnan kehittämiselle sekä väestökehityksen edellyttämälle riittävälle ja monipuoliselle asuntotuotannolle.
- Luodaan edellytykset vähähiiliselle ja resurssitehokkaalle yhdyskuntakehitykselle, joka tukeutuu ensisijaisesti olemassa olevaan rakenteeseen.

3. Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

- Varaudutaan sään ääri-ilmiöihin ja tulviin sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Uusi rakentaminen sijoitetaan tulvavaara-alueiden ulkopuolelle tai tulvariskien hallinta varmistetaan muutoin.
- Ehkäistään melusta, tärinästä ja huonosta ilmanlaadusta aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja. Haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille jätetään riittävän suuri etäisyys tai riskit hallitaan muulla tavoin.

4. Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat

- Huolehditaan valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta.
- Edistetään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä.
- Huolehditaan virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävydestä sekä viheralueverkoston jatkuvuudesta.
- Huolehditaan maa- ja metsätalouden kannalta merkittävien yhtenäisten viljely- ja metsäalueiden säilymisestä.

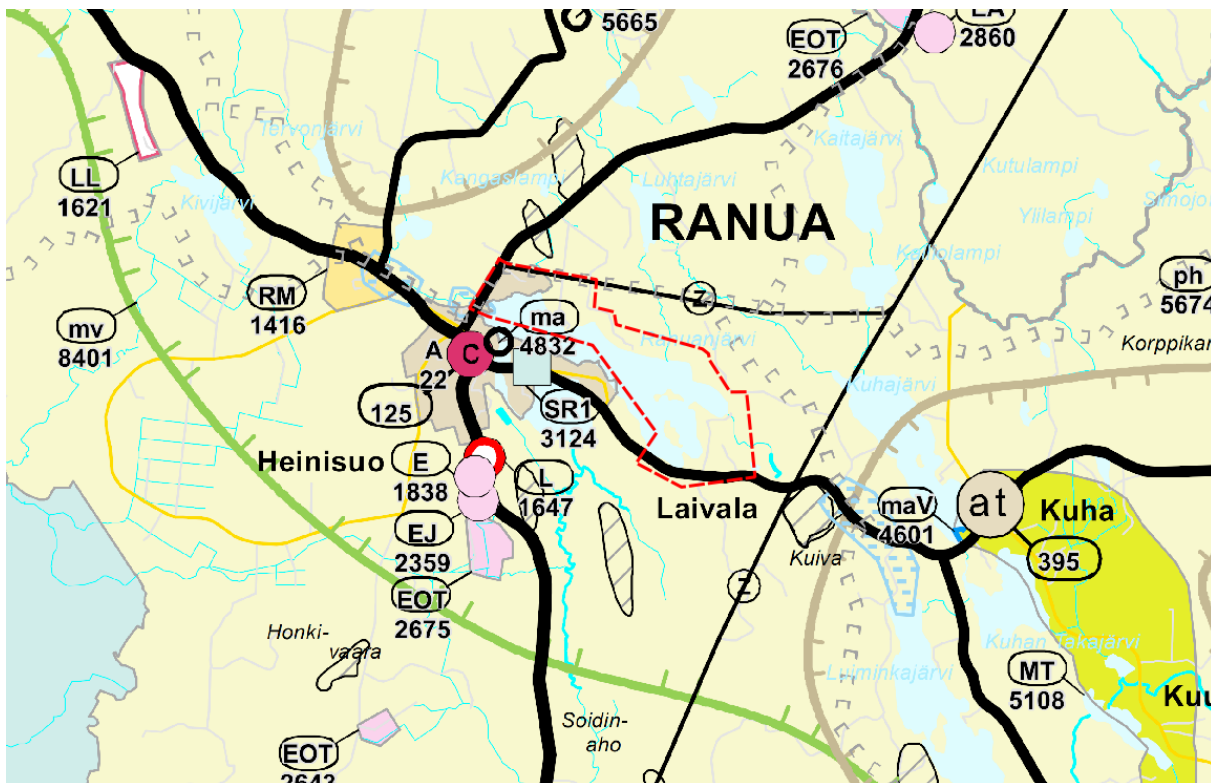
3. Suunnittelutilanne

Suunnittelualueella on voimassa Ranuan Kirkonkylän osayleiskaava, joka on hyväksytty vuonna 2019. Osayleiskaavan muutoksessa on huomioitava lisäksi maakuntakaava, alueen asemakaavat sekä valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.

3.1 Maakuntakaava

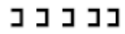
Suunnittelualueella on 21.9.2022 voimaan kuulutettu Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaava. Maakuntakaava on kumonnut Rovaniemen maakuntakaavan, joka on vahvistettu ympäristöministeriössä 2.11.2001.

Maakuntakaavassa alue on pääosin maa- ja metsätalousvaltaista aluetta. Alueen luoteiskulma kuuluu Ranuan kirkonkylän taajamatoimintojen alueeseen. Suunnittelualueen pohjoisreunalla on sähkölinja, jonka yhteydessä kulkee myös moottorikelkkailureitti. Ranuanjärven länsipuolella, osittain suunnittelualueen sisällä on pohjavesialue, joka on hyvä huomioida erityisesti rantoja suunniteltaessa. Ranuan kirkonkylä ja Ranuanjärven alue kuuluu kokonaisuudessaan maakuntakaavan matkailun vetovoima-alueeseen.

Ote maakuntakaavasta, kartalle lisätty alustava suunnittelualueen rajausta punaisella katkoviivalla (lähde: Lapin liitto).

Osayleiskaavoitettavalla alueella ja sen lähetyvillä on maakuntakaavassa seuraavat merkinnät:

 MOOTTORIKELKKAILUREITTI

 SEUTUTIE

 VOIMAJOHTO

 TAAJAMATOIMINTOJEN ALUE

Merkinnällä osoitetaan asumiseen ja muille taajamatoiminnoille, kuten keskustatoiminnoille, palveluille ja teollisuudelle rakentamisalueita, pääväyliä pienempiä liikenneväyläalueita, virkistys- ja puistoalueita sekä erityisalueita.

 MAA- JA METSÄTALOUSVALTAINEN ALUE

Merkinnällä osoitetaan pääasiassa maa- ja metsätalouskäyttöön tarkoitettuja alueita, joita voidaan käyttää pääasiallista käyttötarkoitusta sanottavasti haittaamatta myös muihin tarkoituksiin.

Kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeä alue tai kohde

Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti ja seudullisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt ja maisema-alueet.

Alueen suunnittelussa on otettava huomioon kulttuuriympäristön ja maiseman ominaispiirteiden vaaliminen ja turvattava merkittävien maisema- ja kulttuurihistoriallisten arvojen säilyminen.

Kohteeseen tai alueeseen vaikuttavissa hankkeissa on alueelliselle vastuumuseolle varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen.

MATKAILUN VETOVOIMA-ALUE, MATKAILUN JA VIRKISTYKSEN KEHITTÄMISEN KOHDEALUE

Merkinnällä osoitetaan matkailun ja virkistykseen vyöhykkeitä, joihin kohdistuu alueidenkäytöllisiä kehittämistarpeita ja niiden yhteensovittamista.

Aluetta tulee kehittää matkailukeskusten, matkailupalvelukohteiden, maaseutumatkailun, palvelujen ja reitistöjen yhteistoiminnallisena kokonaisuutena alueen pääkäyttötarkoitusten kanssa yhteen sopivalla tavalla. Kulttuuriperintö-, maisema- ja luontoarvoja tulee vaalia matkailun vetovoimatekijöinä.

TÄRKEÄ TAI VEDENHANKINTAAN SOVELTUVA POHJAVESIALUE

Merkinnällä osoitetaan pohjavesialueet, jotka ovat ominaisuuksiltaan arvokkaita ja jotka voivat olla tai ovat yhdyskuntien vedenhankinnan kannalta tärkeitä.

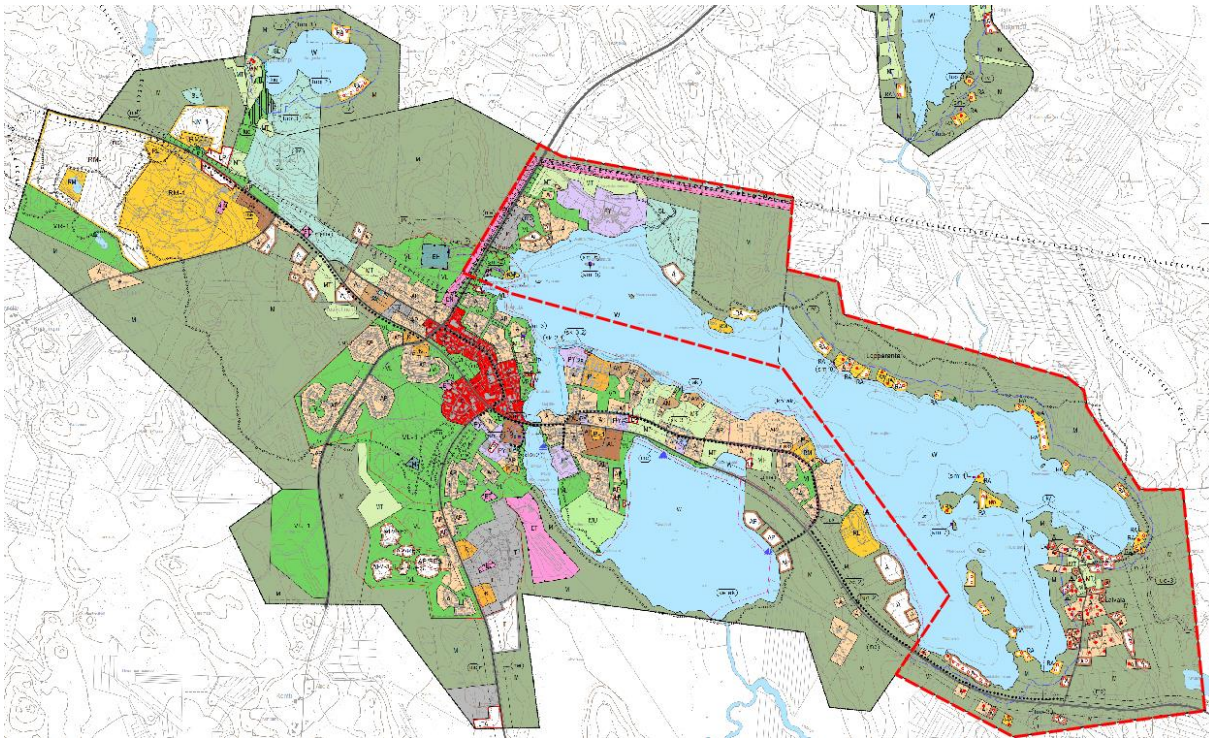
Aluetta koskevat toimenpiteet on suunniteltava siten, että pohjaveden laatu, määrä tai käyttökelpoisuus vedenhankintaan eivät niiden vaikutuksesta heikkene.

3.2 Yleiskaava

Ranuan kirkonkylällä on voimassa oikeusvaikutteinen osayleiskaava, joka on hyväksytty kunnanvaltuustossa 10.6.2019 ja kaava on saanut lainvoiman 7.8.2019.

Suunnittelualueella on yleiskaavassa seuraavat merkinnät:

- (A) Asuntoalue.
- (AL) Asuin-, liike ja toimistorakennusten alue.
- (EN) Energiahuollon alue.
- (LV) Venesatama / venevalkama.
- (M) Maa- ja metsätalousalue.
- (MT) Maatalousalue.
- (PY) Julkisten palvelujen ja hallinnon alue.
- (RA) Loma-asuntoalue.
- (RM) Matkailupalvelujen alue.
- (SL) Luonnonsuojelualue.
- (T) Teollisuus- ja varastoalue.
- (W) Vesialue.
- (ky) Kyläalue.
- (rv) Rantavyöhyke.
- (sm-2,-4,-5,-6,-7,-9) Muinaisjäännös/-kohde.
- (me) Melualue.
- (luo 3) Luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä alue.

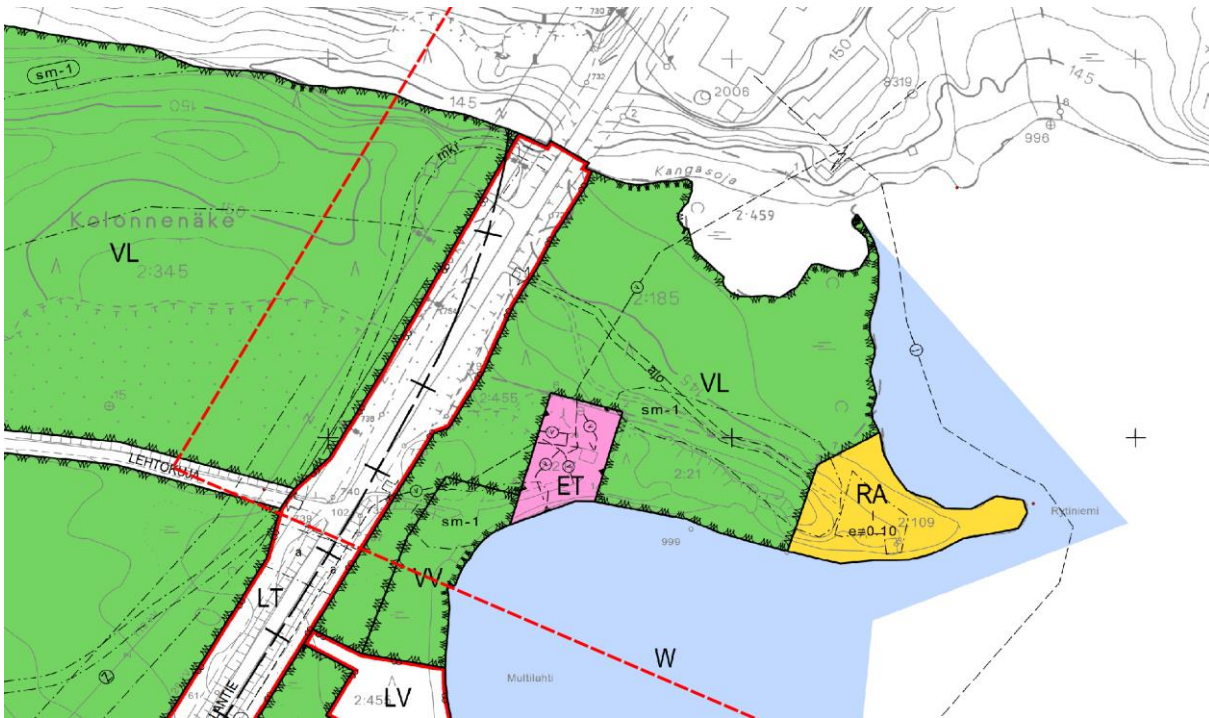

Ote Ranuan kirkonkylän osayleiskaavasta. Suunnittelualueen alustava rajausta punaisella katkoviivalla.

3.3 Asemakaava

Kirkonkylän alkuperäisen asemakaavan on laatinut Otto I. Meurman. Kaava on vahvistettu 23.12.1966 ja sitä on muutettu ja laajennettu useasti.

Suunnittelualueelle osuu vain Ranuan keskustan ja Multilahden asemakaavamuutos, joka on hyväksytty 19.3.2007 ks. kuva alla.

Ote Ranuan keskustan ja Multilahden asemakaavamuutoksesta. Suunnittelualueen rajausta punaisella.

3.4 Rakennusjärjestys

Ranuan kunnan rakennusjärjestys on hyväksytty kunnanvaltuustossa 22.6.2020 ja tullut voimaan 20.8.2020. Ranuan kunnassa on aloitettu rakennusjärjestyksen uusiminen. Tarkoituksena on, että rakennusjärjestyksessä on huomioitu uusi rakentamislaki.

3.5 Muut selvitykset ja suunnitelmat

Oletuksena on, että yleiskaavavaiheessa laadittuja selvityksiä voidaan hyödyntää myös yleiskaavan päivitystyössä. Osayleiskaavassa tehtyjä selvityksiä:

1. Luontoselvitys
2. Maisemarakenne
3. Taajamakuva
4. Kulttuuriympäristö
5. Tekninen verkosto
6. Elinkeinot ja palvelut
7. Virkistys
8. Rakentamisen kerroksellisuus

Lisäksi voimassa olevassa osayleiskaavatyössä on ollut käytössä emätiselvitys.

4. Vaikutusten arviointi

Vaikutusten arvioinnin lähtökohtana ovat alueidenkäyttölain 9 §:n velvoite kaavan vaikutusten selvittämisestä. Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 1 §:n mukaan kaavan vaikutuksia selvittäessä otetaan huomioon aikaisemmin tehdyt selvitykset sekä muut selvitysten tarpeellisuuteen vaikuttavat seikat, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset. Vaikutuksia arvioitaessa otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus.

4.1 Vaikutusalue

Osayleiskaava-alueen rajausta voidaan kaavatyön edetessä tarkentaa siten, että se sisältää lähivaikutusalueen. Lähivaikutusalueen lisäksi kaavaratkaisulla voi olla vaikutuksia laajemmalle alueelle esim. liikenteen kautta.

4.2 Arvioitavat vaikutukset

Alueidenkäyttölain, AKL 9 §:n sekä maankäyttö- ja rakennusasetuksen, MRA 1 §:n mukaisesti vaikutukset arvioidaan liittyen

- 1) ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön
- 2) maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon
- 3) kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin
- 4) alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen
- 5) kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön

Vaikutuksia arvioidaan verrattuna nykytilanteeseen (eli voimassa olevan osayleiskaavan mukaiseen ratkaisuun) sekä tarvittavilta osin tämänhetkiseen todelliseen tilanteeseen esimerkiksi rakentamisen osalta.

5. Osalliset

Alueidenkäyttölain 62 § mukaan kaavoitukseen osallisia ovat alueen maanomistajat ja ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa. Lisäksi osallisia ovat viranomaiset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään. Osallisilla on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavan vaikutuksia ja lausua, kirjallisesti tai suullisesti, mielipiteensä asiasta.

Tässä osayleiskaavatyössä osallisia ovat:

- Maanomistajat:
 - Yksityiset maanomistajat, kunta ja muut (myös vaikutusalueella)
- Ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa:
 - Kaavan vaikutusalueen asukkaat ja loma-asukkaat sekä vuokralaiset
 - Yritykset (mm. matkailuyritykset) ja niiden työntekijät
 - Laitokset ja niiden käyttäjät
 - Elinkeinojen harjoittajat
- Viranomaiset ja hankkeessa niihin verrattavat yritykset ja yhteisöt:
 - Naapurikunnat (Rovaniemi, Posio, Simo, Tervola, Pudasjärvi ja Ii)
 - Lapin ELY-keskus
 - Lapin liitto
 - Lapin pelastuslaitos
 - Suomen metsäkeskus Lappi
 - Väylävirasto
 - Traficom
 - Fingrid
 - Lapin maakuntamuseo
 - Paliskuntain yhdistys
- Yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään:
 - Kuukkaan paliskunta
 - vaikutusalueen kyläyhdistykset
 - hankealueen/vaikutusalueen metsästysseurat
 - Ranuan yrittäjäyhdistys
 - Ranuan kristillinen kansanopisto
 - hankkeen vaikutusalueen metsänhoitoyhdistykset
 - hankkeen vaikutusalueen kalatalousalueet
 - sähköverkkoyhtiö Caruna
 - Ranuan infra
 - hankealueen ja vaikutusalueen tiekunnat, vesiosuuskunnat ja jakokunnat

6. Työvaiheet ja alustava aikataulu

Aloitusvaihe (8/2023 – 12/2023)

Laaditaan osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS). Osayleiskaavan laadinta kuulutetaan vireille ja OAS asetetaan nähtäville.

Järjestetään aloitusvaiheen viranomaisneuvottelu sekä avoin työpajamuotoinen yleisötilaisuus.

Valmisteluvaihe (1/2024 – 4/2025)

Kootaan suunnittelun kannalta tarpeelliset lähtötiedot sekä hyödynnetään myös nykyistä yleiskaavaa varten koottuja tietoja. Voimassa olevan Ranuanjärven yleiskaava on alle 10 vuotta vanha, jonka vuoksi oletuksena on, että yleiskaavavaiheessa laadittuja selvityksiä voidaan hyödyntää myös yleiskaavan päivitystyössä.

Valmisteluvaiheen alussa selvitetään asemakaava-alueen laajentamismahdollisuuksia ja arvioidaan asemakaavoituksen tarvetta. Selvityksessä tehdään arvio asemakaavoituksen tarpeellisuudesta, hyödyistä, kustannuksista ja alustavista muista vaikutuksista sekä rajataan alustavasti mahdolliset asemakaavoitettavat alueet. Jos päädytään alueen asemakaavoitukseen, käynnistetään asemakaavoitus.

Järjestetään toinen työpajatyypinen avoin yleisötilaisuus, jossa esitellään alustavaa kaavaluonnosta. Lisäksi alustavaa kaavaluonnosta esitellään päättäjille. Työpajassa ja esittelyn yhteydessä saatu palaute huomioidaan lopullisessa nähtäville asetettavassa kaavaluonnoksessa.

Laaditaan kaavaluonnos, joka asetetaan nähtäville valmisteluvaiheen kuulemista varten vähintään 30 vuorokaudeksi. Nähtävilläolokautana järjestetään yleisötilaisuus. Valmisteluvaiheen aineistosta pyydetään lausunnot viranomaisilta, osallisilla on mahdollisuus jättää mielipiteitä. Lausuntoihin ja mielipiteisiin laaditaan vastineet.

Ehdotusvaihe (5/2025 – 10/2025)

Valmisteluvaiheen aineisto muokataan kaavaehdotukseksi valmisteluvaiheen palautteen pohjalta. Kaavaehdotus asetetaan nähtäville vähintään 30 vuorokaudeksi. Nähtävilläolokautana järjestetään yleisötilaisuus. Järjestetään tarvittaessa 2. viranomaisneuvottelu.

Kaavaehdotuksesta pyydetään lausunnot viranomaisilta, osallisilla on mahdollisuus jättää muistutuksia. Lausuntoihin ja muistutuksiin laaditaan vastineet.

Hyväksyminen (11/2025 – 12/2025)

Hyväksymisaineisto valmistellaan kaavaehdotuksesta saadun palautteen pohjalta (vähäiset ja tekniset muutokset). Jos oleellisia muutoksia kaavaehdotukseen ei tule, osayleiskaava saatetaan kunnanvaltuuston hyväksymiskäsittelyyn.

Hyväksymispäätöksestä on 30 päivän valitusaika Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen. Jos kaavojen hyväksymispäätöksestä ei tänä aikana valiteta, kaavat saavat lainvoiman ja ne kuulutetaan voimaan.

7. Yhteystiedot

Lisätietoja kaavoituksesta:

Ranuan kunta

Tekninen johtaja Risto Niemelä
 puh. 040 704 9623
 sähköposti: risto.niemela@ranua.fi

Kaavaa laativa konsultti Sweco

Suunnittelija Johanna Lehto
 puh. 040 5133 065
 sähköposti: johanna.lehto@sweco.fi

RANUA

Ranuanjärven osayleiskaava-alueen
arkeologinen inventointi
2024

Risto Nurmi
Maanala Oy

MAANALA

Sisällysluettelo

Tutkimuksen perustiedot	3
1. Johdanto.....	5
1.1. Tausta ja tutkimustehtävä	5
1.2. Menetelmät.....	5
2. Taustatutkimus.....	6
2.1. Maaperä ja topografia	6
2.2. Tutkimushistoria ja tunnetut kohteet	7
2.3. Historialliset kartat, ilmakuvat ja paikannimistö.....	8
2.4. Lidar-havainnot.....	9
2.5. Paikallishistoria	9
3. Maastohavainnot	13
3.1. Aiemmin rekisteröidyt arkeologiset kohteet	14
1. Ranua Kolonenäke	14
2. Ranua Tuliniemi	15
3.2. Uudet arkeologiset kohteet.....	17
3. Ranua Multikangas.....	17
4. Ranua Kohtalehto	18
5. Ranua Leppäranta	19
6. Ranua Laivavaara E	21
7. Ranua Kivilampi P.....	22
8. Ranua Laivavaara I	23
9. Ranua Laivala	24
10. Ranua Laivalahti.....	25
11. Ranua Kolomuransuo.....	27
12. Ranua Poropelto	29
4. Yhteenveto	31
5. Lähteet	32

Tutkimuksen perustiedot

Kohde: Ranua, Ranuanjärven osayleiskaava-alue

Tutkimuksen tyyppi: arkeologinen inventointi

Tavoite: tarkastaa tunnetut kohteet, selvittää, onko alueella aiemmin tuntemattomia arkeologisia kohteita ja rajata kohteet riittävällä tarkkuudella kaavatyön jatkosuunnittelua varten

Kenttätöaika: 18.–19. ja 23.–24.9.2024

Tutkija: FT Risto Nurmi, Maanala Oy

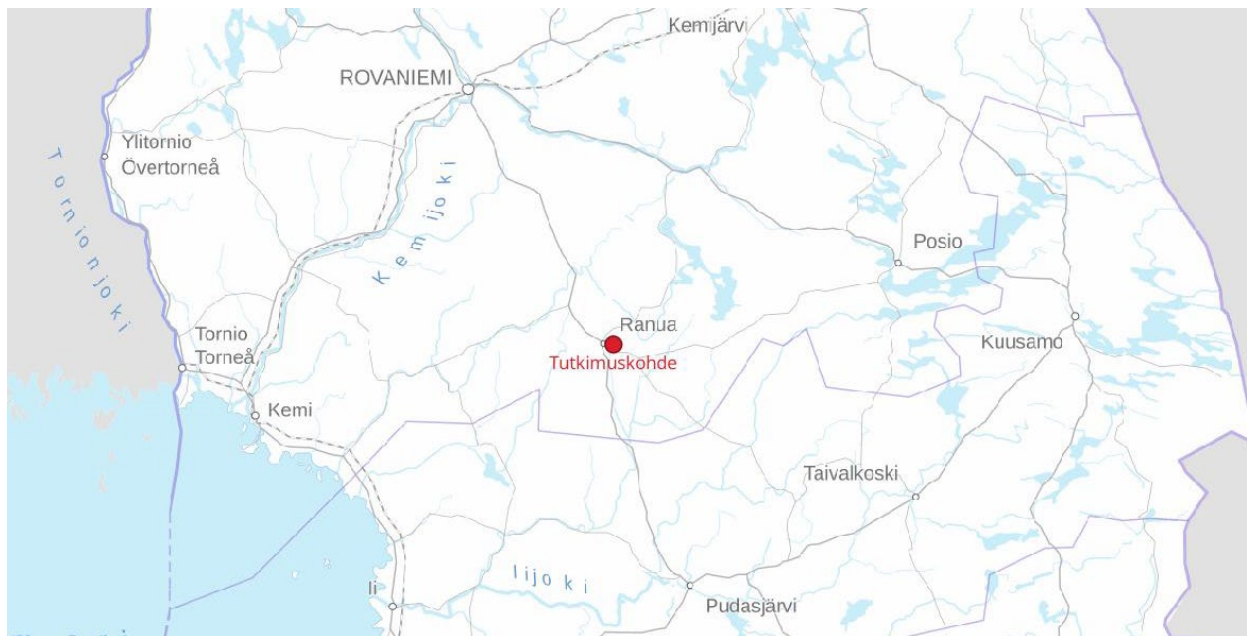
Tilaaaja: Sweco Finland Oy

Koordinaatit alueen keskeltä: N 7311961 E 480773

Aiemmat arkeologiset tutkimukset: Aarne Europaeus 1922, kaivaus; Markku Torvinen 1984, tarkastus; Oiva Keskitalo 1966, tarkastus; Hannu Kotivuori 1990, inventointi; Simo Vanhatalo 2001, kaivaus; Jaana Itäpalo ja Hans-Peter Schulz 2017, inventointi.

Tutkimuksessa talletetut esinelöydöt ja näytteet: –

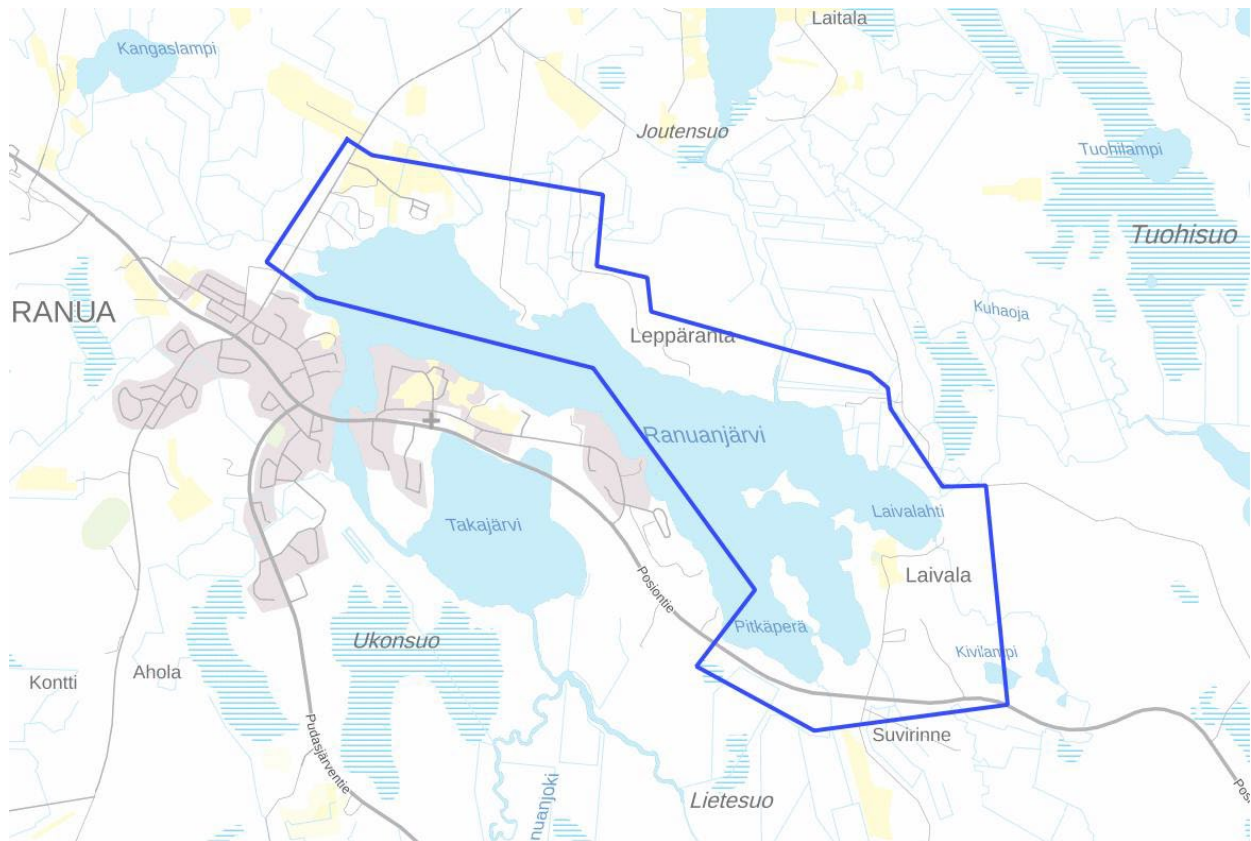
Tulos: Inventoinnin yhteydessä tarkastettiin tutkimusalueen tunnetut muinaisjäännökset. Kohteen *Kolonenäke* todettiin olevan kunnoltaan ennallaan. Kohteesta *Tuliniemi* ei tarkastuksen yhteydessä tehty asuinpaikkaan liittyviä havaintoja. Tutkimusalueelta löydettiin 10 uutta muinaisjäännöskohdetta, joista 6 oli tervahautakohteita, 3 miilunpohjia sekä 1 poroerotuspaikka. Edellä mainittujen lisäksi tutkimusalueelta paikannettiin useita asumiseen liittyneitä kiveyksiä ja kaitantoja, joilla ei kuitenkaan ole arkeologisen kulttuuriperinnön kannalta suojeluarvoa.

Kuva 1. Tutkimuskohteen sijainti. Pohjakartta: Maanmittauslaitos. Kartta: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Raportin karttakoordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FIN-järjestelmässä (korkeus N2000). Alkuperäinen arkistoaineisto digitaalisine valokuvineen: Maanala Oy. Raporttikopiot pdf-muodossa: Museoviraston arkisto, alueellinen vastuumuseo ja työn tilaaja.

Kansikuva: Laivalan tilan vanha aitta. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

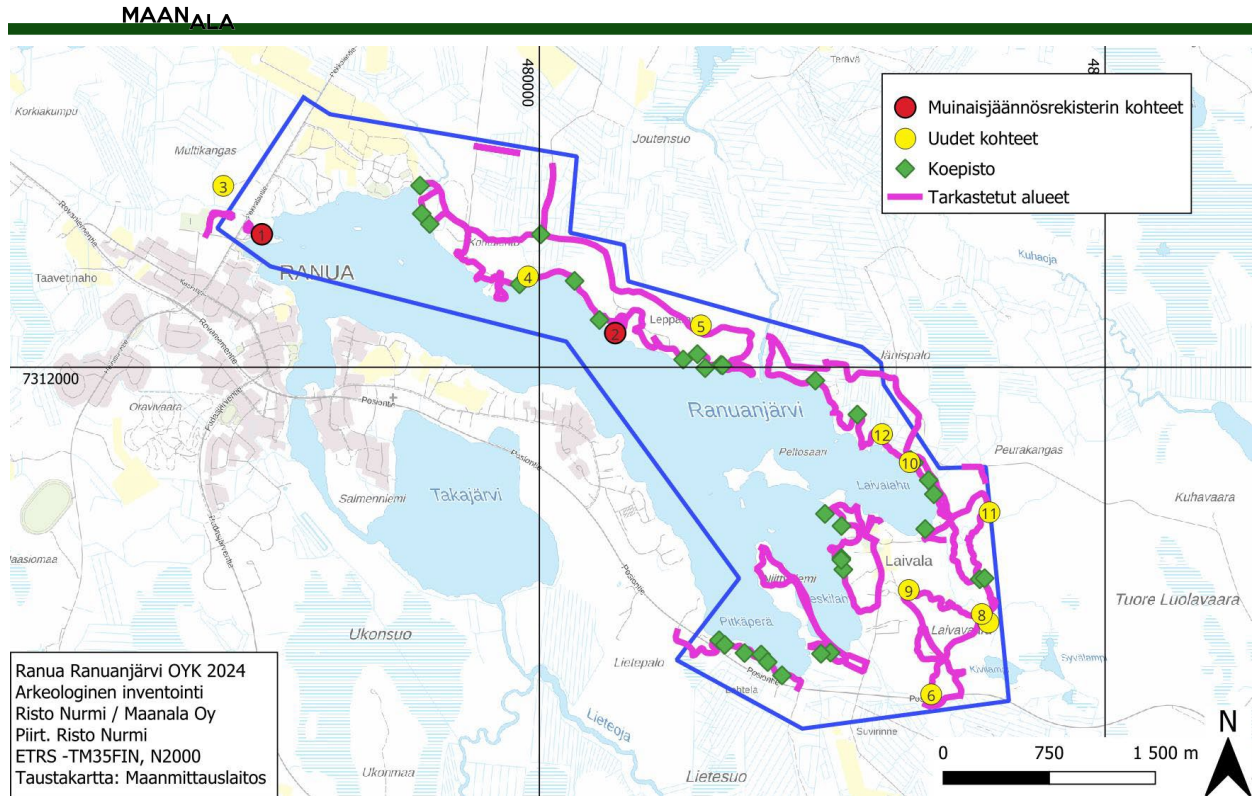

Kuva 2. Selvitysalueen rajausta merkittynä sinisellä viivalla. Pohjakartta: Maanmittauslaitos. Kartta: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Taulukko 1. Inventoinnissa tarkastetut tunnetut kohteet sekä löydetty uudet kohteet.

N:o	Nimi	Mj.rek.no	Tyyppi	Ajoitus	N	E	Z
1	Kolonenäke	683010001	asuinpaikka	kivikautinen	7312941	478037	145
2	Tuliniemi	683010101	asuinpaikka	kivikautinen	7312241	480536	143
3	Multikangas	uusi kohde	hiilimiilu	historiallinen	7313283	477765	158
4	Kohtalehto	uusi kohde	tervahauta	historiallinen	7312642	479919	148
5	Leppäranta	uusi kohde	tervahauta	historiallinen	7312296	481142	152
6	Laivavaara E	uusi kohde	hiilimiilu	historiallinen	7309687	482771	159
7	Kivilampi P	uusi kohde	tervahauta	historiallinen	7310194	483176	153
8	Laivavaara I	uusi kohde	tervahauta	historiallinen	7310255	483130	151
9	Laivala	uusi kohde	tervahauta	historiallinen	7310425	482614	156
10	Laivalahti	uusi kohde	tervahauta	historiallinen	7311326	482618	145
11	Kolomuransuo	uusi kohde	hiilimiilu	historiallinen	7311326	482611	145
12	Poropelto	uusi kohde	poroerotuspaikka	historiallinen	7310974	483184	159

Kuva 3. Selvitysalue rajattuna sinisellä maastokartalle. Tunnetut kohteet punaisilla ja uudet kohteet keltaisilla ympyröillä. Numerot viittaavat taulukkoon 1.

Kuva 4. Selvitysalue, tunnetut arkeologiset kohteet, löydetty uudet kohteet, tarkastetut alueet ja tehdyt koepistot Maanmittauslaitoksen taustakartalla. Numerot viittaavat taulukkoon 1.

Kohteiden koordinaattitiedoista tervahautojen ja hiilimiilujen tiedot on kirjattu raporttiin laserkeilausaineiston perusteella. Muut kohteet on paikannettu satelliittipaikantimella useiden mittausten avulla, mutta paikkatiedoissa voi tästä huolimatta olla pientä virhettä. Tutkimuksen maastotyön ja kohteiden arvottamisen teki arkeologi FT Risto Nurmi 18.–19. ja 23.–24.9.2024. Maastotyöt tehtiin havainnoinnin kannalta hyvissä olosuhteissa.

2. Taustatutkimus

2.1. Maaperä ja topografia

Geologian tutkimuskeskuksen 1:200 000 mittakaavan maaperäkartan (kuva 5) perusteella selvitysalueen maaperä on pääosin karkeaa moreenia. Ainoastaan muutamilla paikoin on järven rannassa hienompaa hiekkamaata ja jonkin verran soistunutta turvemaata.

Hankealueen maasto muodostuu pääosin Ranuanjärven rantapenkereistä ja on pääosin metsäpohjaa. Rannan maastonmuoto vaihtelee järven eri osissa. Järven länsipäätä hallitsee Kolonenäke-niminen, järveen luoteesta työntyvä hiekkaharju. Harju on lähellä nykyistä

Ranuan keskustaa ja sillä sijaitsee muun muassa Ranuan hautausmaa ja vedenottamo. Ranuanjärven länsiosaa on rantaa myöten taajaan rakennettua ja paljolti muokattua maatalousmaata aina Hyyhelöojalle saakka.

Järven pohjoisrannalla Hyyhelöojalta Laivalan niemelle saakka ei ole pysyvää asutusta lukuun ottamatta vanhaa Leppärannan talokeskittymää. Pohjoisrannan maaperä on matalahkoa ja hyvin kivikkoista moreenia, jossa on paljon soistuneita alueita, ja sitä halkoo pari pientä jokea / puroa. Rantapenger on pääosin korkeahko ja jyrkkä, etenkin Kohtalehdon alueella (kuva 6). Alueen puusto on pääosin kuusikko-/sekametsäramettä. Kuivemmilla alueilla kasvaa mäntymetsää. Rannalla on harvakseltaan uudehkoa loma-asutusta. Leppärannan alueella maaperä on tasaisempaa ja puusto lehtipuuvallaisempaa. Alueella on havaittavissa umpeen kasvaneita vanhoja peltoalueita.

Alueen itäosaa hallitsee järveen kaakosta työntyvä Laivavaara-niminen korkea kivikkoinen kangas. Laivavaaran itäpuolella on runsaasti pieniä kalliopaljastumia ja maasto on yleisesti polveilevampaa (kuva 6). Puustoa hallitsee

mänty. Laivalan rannat ovat vanhaa asutusta ja siellä maasto on pääosin peltoa tai umpeen kasvanutta vanhaa peltoa.

Selvitysalueen eteläosa Laivavaarasta länteen on laakeaa ja melko märkää mäntyvoittoista kangasmetsää. Järven rannat ovat hyvin matalia. Etenkin Niittyniemen alueella rannat ovat jo hyvin soistuneita. Pitkänperän eteläranta on matalaa märkää kuusivoittoista hiekkakangasta.

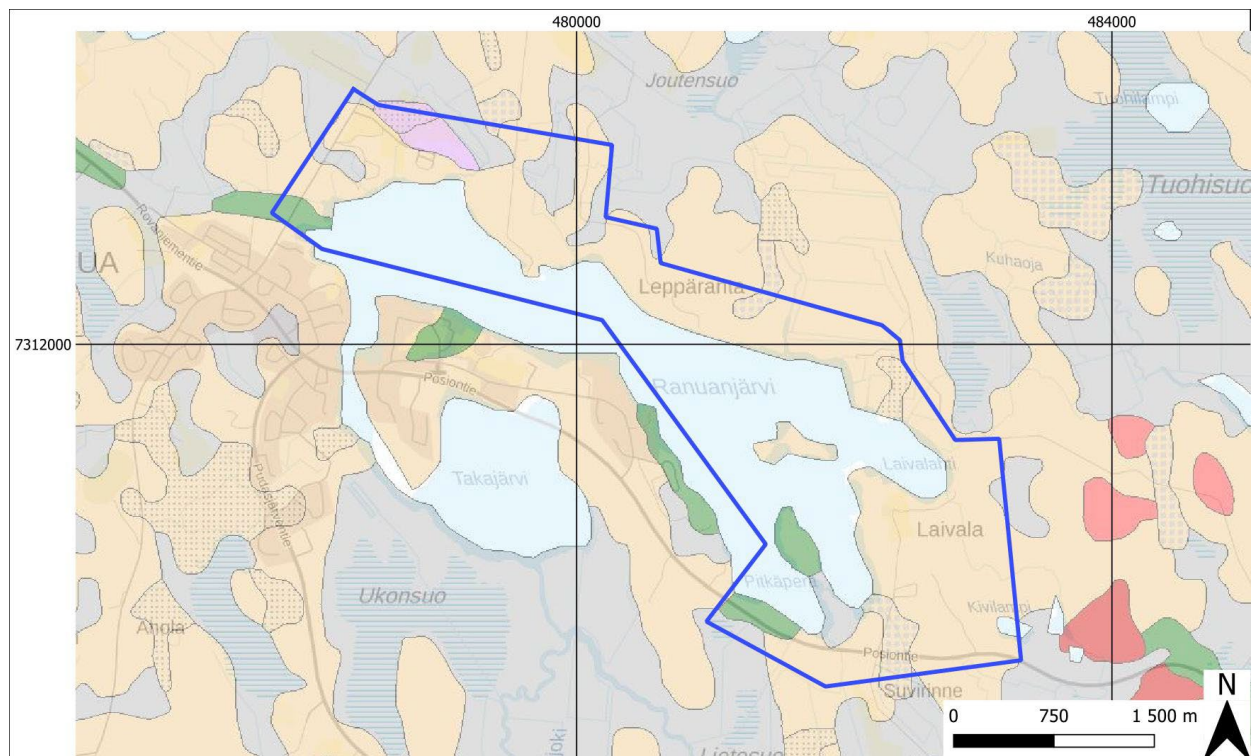
2.2. Tutkimushistoria ja tunnetut kohteet

Ranuanjärven alueella ei ole koskaan tehty systemaattista arkeologista inventointia. Hannu Kotivuoren (1990) tekemässä Ranuan pitäjäninventoinnissa Ranuanjärven alueelta löydettiin muutamia kivikautisia asuinpaikkakohteita, muun muassa tässä inventoinnissa tarkastettu *Tuliniemi* (Muinaisjäännösrekisterin tunnus 683010101). Muut kivikautiset kohteet löydettiin Ranuanjärven saarista. Edellä mainittujen arkeologisten kohteiden lisäksi

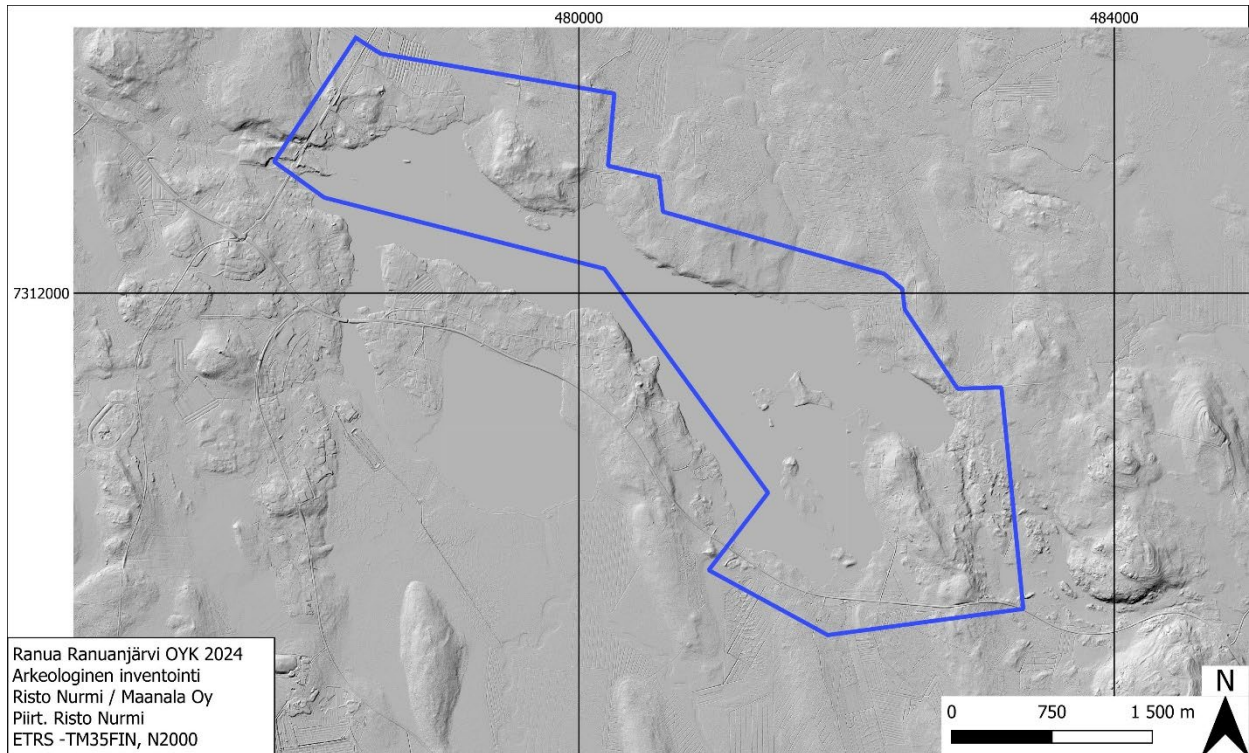
Ranuanjärveltä tunnetaan historiallisen ajan hautasaaria (Kotivuori 1990).

Suurin arkeologinen mielenkiinto Ranuanjärven alueella on aikojen saatossa kohdistunut *Kolonenäkkeen* kivikautiselle asuinpaikalle (tunnus 683010001). Kohteelta tunnetaan asuinpaikkalöytöjen lisäksi pyyntikuoppia. Kolonenäke on myös selvitysalueen ainoa kohde, jolla on tehty arkeologisia kaivaustutkimuksia (Europaeus 1922; Vanhatalo 2001). Kolonenäkkeen laaja muinaisjäännösalue on tunnettu jo pitkään ja siellä on tehty ensimmäiset arkeologiset tutkimukset jo 1920-luvulla. Nykyään Kolonenäkkeen alueen itäosa on laajalti tuhoutunut viime vuosisadan soranotoissa, mutta alueella on vielä havaittavissa myös säilyneitä rakenteita.

Kaiken kaikkiaan selvitysalueelta tunnettiin ennen inventointia kaksi muinaisjäännöskohdetta, molemmat kivikautisia asuinpaikkoja. Kolonenäkkeeltä tunnetaan lisäksi pyyntikuoppia, joiden ajoitusta ei ole määritetty.

Kuva 5. Selvitysalue Geologian tutkimuskeskuksen 1:200 000 mittakaavan maaperäkartalla. Keltaiset alueet ovat hiekkamoreenia ja vihreät hiekkamaata. Punaiset alueet ovat kalliomaata, harmaat turvemaata ja violetti alue hienoa hietaa. Rasteroidut alueet ovat soistumia. Selvitysalueen maaperä on kartan perusteella pääosin moreenia ja muutamain paikoin hiekkamaata tai soistunutta turvemaata. Kuvakaappaus Maankamara-karttapalvelusta. Kartta: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 6. Selvitysalue Maanmittauslaitoksen 0,5 pistettä / m²-tarkkuuden laserkeilausaineistosta laaditulla rinnevarjoste-visualisoinnilla.

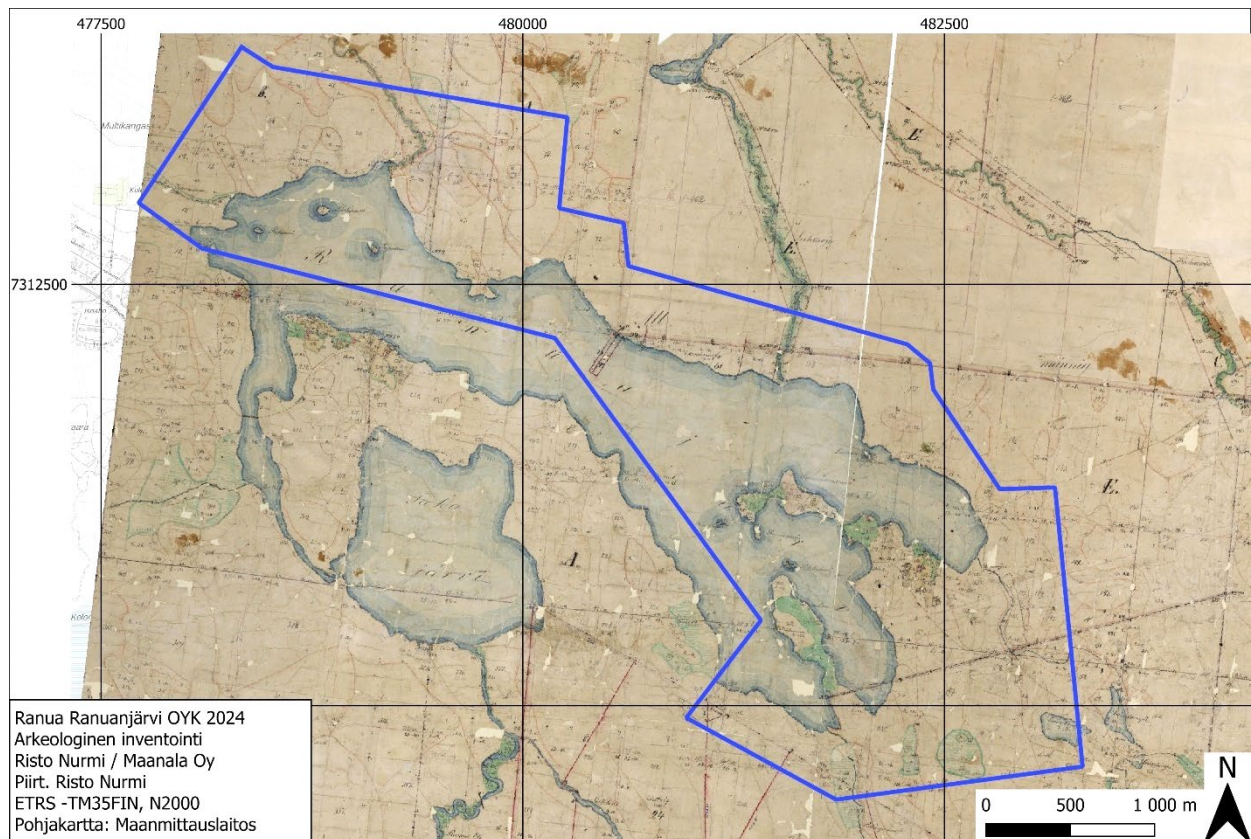
2.3. Historialliset kartat, ilmakuvat ja paikannimistö

Ranuanjärven alueen isojako tehtiin 1800-luvun alkupuoliskolla ja isojakokartat on julkaistu vuonna 1844 (Barck 1844; kuva 7). Alueen pitäjänkartat julkaistiin parikymmentä vuotta myöhemmin vuonna 1865 (karttalehdet 3524 04 ja 3524 07; kuva 8). Uudemmissa karttajulkaisuista alueesta on olemassa 1:20 000 mittakaavan topografiakartat vuodelta 1964 (karttalehdet 3524 04 Ranua ja 3524 07 Kuha; kuva 9), ja peruskarttoja on saatavissa vasta vuodesta 1981 alkaen (karttalehdet 3524 04 Ranua ja 3524 07 Kuha; kuva 10).

Isojakokartoilla selvitysalueella on asutusta ainoastaan Laivalassa. Leppärannan alueella näkyy kartalla lohkontuja maa-alueita ja paikannimi on merkitty karttaan, mutta aluetta ei ole vielä rakennettu. Kartalle on merkitty niittypalstoja ainoastaan Ranuanjärveen laskevien ojien Kangasoja, Hyyhelöja ja Luhtaoja varsille sekä järven itäpäässä Laivalan niemen kärkeen, Niittyniemelle ja Tannisensaarelle (nyk. Pelto-saari / Lehtosaari). Muutoin maasto on kartalla metsämaata. Ainoa silmiinpistävä

merkintä isojakokartalla on järven itäpäähän, Laivalahden pohjoisrannalle merkitty pieni ruskea ja vihreällä reunustettu alue. Vuoden 1865 pitäjänkartalle kohdetta ei ole enää merkitty. Vuoden 1959 ilmakuvassa (Paikkatietoikkuna; kuva 12) kohde on havaittavissa vielä osittain avoimena aukkona metsämaassa. Peruskartalla ja nykyisellä maastokartalla alueen paikannimeksi on merkitty *Poropelto*. Kyseessä on siis todennäköisesti historiallisen ajan poroerotuspaikka.

Pitäjänkartoilla alueen maankäyttö vastaa aika lailla isojakokarttoja. Koska Poropeltoa ei ole enää kartoille merkitty, ei niiltä ilmene mitään arkeologisesti potentiaalisia ilmiöitä. Karttojen paikannimistössä on yksi huomioon otettava nimi: Ranuanjärven pohjoisrannalla Luhtaojan suun länsipuolella ja nykyisen Leppärannan talokeskittymän alueella on järven rannalle merkitty *Hautarannanaho*. Hauta-sanan sisältävät paikannimet viittaavat pääsääntöisesti alueen tervanpolttohistoriaan. Maanmittauslaitoksen 5p-tarkkuuden Lidar-aineistosta tehdyillä visualisoinneilla ei kuitenkaan tällä kohtaa järven rantaa havaittu viitteitä tervahaudoista.

Kuva 7. Selvitysalue isojakokartoilla (Barck 1844).

Alueen paikannimistö tarkastettiin Kotimaisten kielten Nimiarkistosta, Nimisammasta sekä isojako-, pitäjän- ja peruskartoilta. Nimistöstä löytyi hyvin vähän viitteitä mahdollisiin arkeologisiin kohteisiin tai nykyisin tuntemattomaan historiallisen ajan asutukseen/toimintaan alueella. Ainoat huomionarvoiset nimet olivat jo mainitut Poropelto ja Hautarannanaho.

2.4. Lidar-havainnot

Selvitysalueen maanpinnan muodot ja maan pinnalle näkyvät rakenteet ja ilmiöt kartoitettiin Maanmittauslaitoksen 5 pistettä / m² -tarkuuden laserkeilausaineistosta tuotetuilta TPI-pintamallinnuksilta. TPI-pintamallinnukset on tuotettu Museoviraston ja Oulun yliopiston arkeologian laboratorion LIDARK-hankkeessa kehitetyllä mallinnusalgoritmilla (Anttiroiko 2022).

5p-aineistosta tuotetuilta TPI-mallinnuksilta käytiin läpi kaikki mahdolliset kuoppajäännökset, miilut, tervahaudat ja muut silmiin pistävät maaperän poikkeavuudet QGIS-paikkatietohjelmistossa. Havaintoja tehtiin kaikkiaan 55

kappaletta, ja ne tallennettiin pistetietoina ja kuvaleikkeinä ja siirrettiin QField-maastotalennussovellukseen ja GNSS-laitteeseen tarkastettaviksi kohteiksi. Kaikki Lidar-havainnot tarkastettiin maastotöiden yhteydessä.

2.5. Paikallishistoria

Selvitysalueen arkeologisen historian merkittävin kohde on Kolonenäkkeen laaja kiviakautinen asuinpaikka- ja pyyntikuoppa-alue. Lisäksi järven rannoilta Leppärannasta, Ranuansalmen alueelta sekä järven saarista tunnetaan kiviakautisia asuinpaikkoja. Näiden lisäksi Ranuanjärven rantamilta on aikojen saatossa kerätty talteen yksittäisiä irtolöytöjä muun muassa Leppärannasta ja Laivalasta. Rautakautisia löytöjä selvitysalueen läheisyydestä tunnetaan ainoastaan Multikankaalta, Kolonenäkkeen harjun pohjoispuolelta, 1800-luvun lopulla löytynyt viikinkiaikainen tappisolki (Juntunen 1990).

Ranuanjärven alueet kuuluivat ennen itsenäisen Ranuan pitäjän perustamista Pudasjärven Pohjanperän kylään (Hiltunen 1990). Ranuan

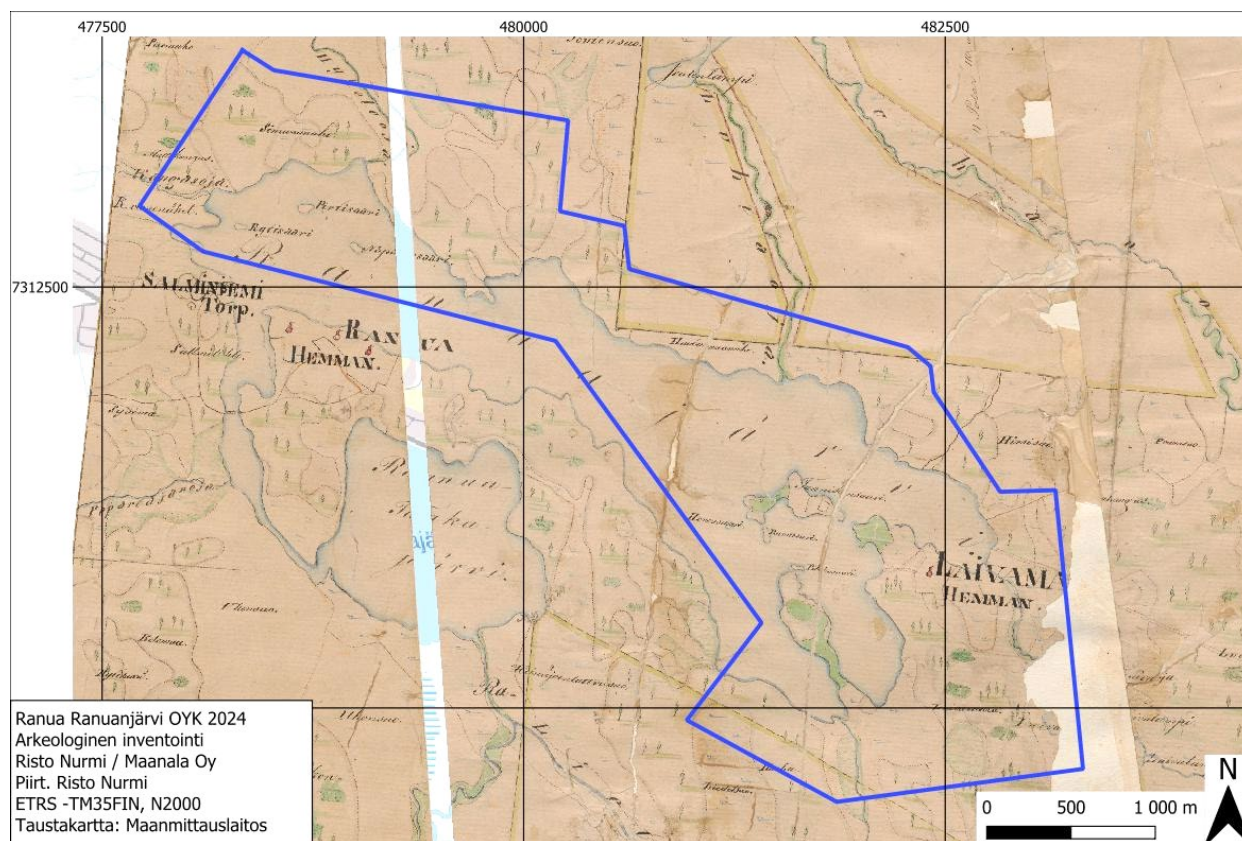
nykyinen asutuspohja nojautuu vahvasti 1800-luvun metsäteollisuuden kasvuun ja siitä juontuneen kruununmetsätorppalaitoksen asutusta voimakkaasti lisänneeseen vaikutukseen. Sitä Ennen Ranuan alue oli hyvin harvaan asuttua Pudasjärven takamaata. Säilyneen asiakirja-aineiston perusteella Ranuanjärvi on alueen vanhinta talonpoikaisasutusaluetta. Ranuanjärvellä mainitaan olleen ensimmäinen lyhytaikainen asutus 1570-luvulla. 1600-luvulla Ranuanjärvellä oli yksi talo.

Ranuanjärven toinen talo perustettiin Laivalaan 1740-luvulla (Hiltunen 1990). Vielä 1800-luvun alkupuolella koko nykyisen Ranua kunnan alueen asutus oli hyvin harvaa, vain noin parisen kymmentä taloa eikä yhtään varsinaista asutuskeskittymää. Asutus alkoi kasvaa vasta vuosisadan jälkipuoliskolla, kun metsän arvon nousu alkoi vetää puoleensa asutusta.

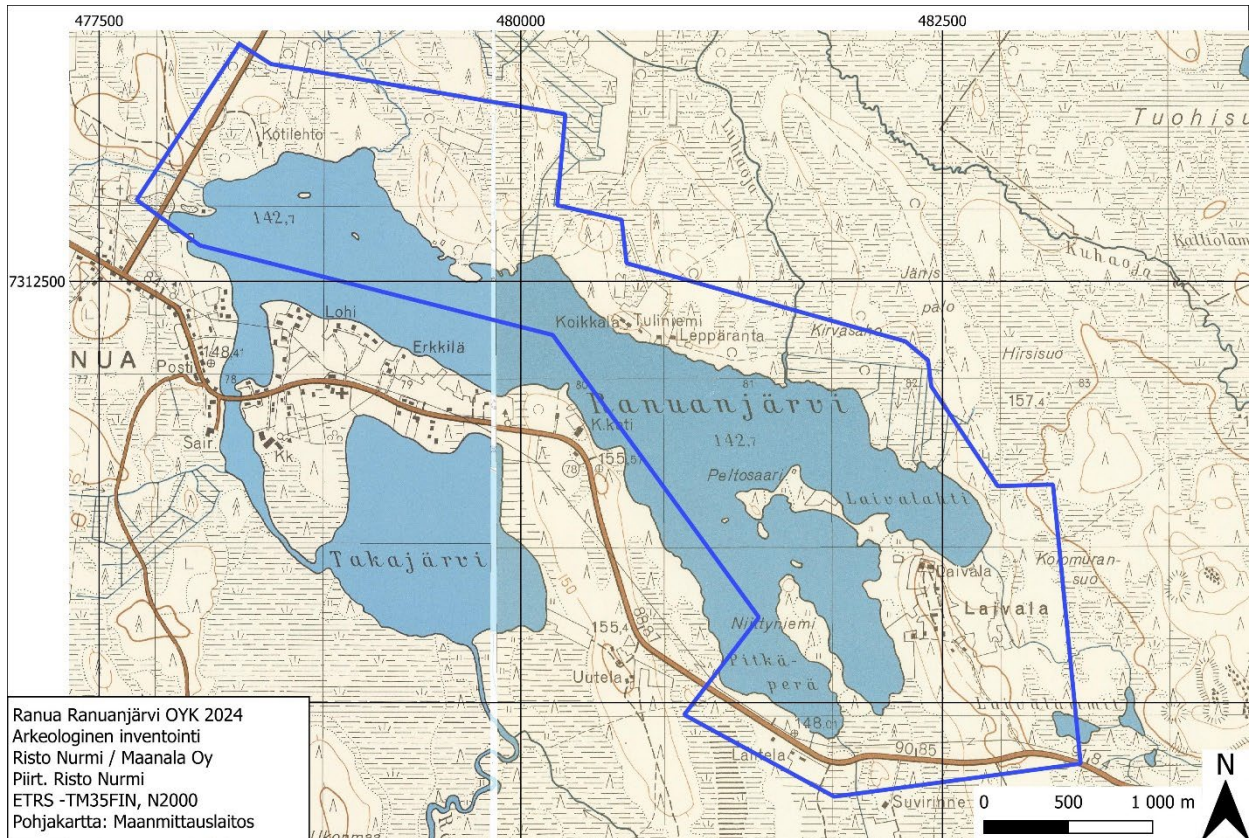
Tässä vaiheessa asutus alkoi keskittyä Ranuankylän alueelle.

Ranuanjärven rannalla asutus keskittyi Ranuansalmelle ja Laivalaan. Kolmas vanhempi asutuskeskittymä syntyi myöhemmin vielä Leppärannalle. Isojakokartalle (Barck 1844) Leppärannan maat on jo merkitty, mutta myöhemmissä kartoissa alueelle ilmestyy taloja vasta 1920-luvulla.

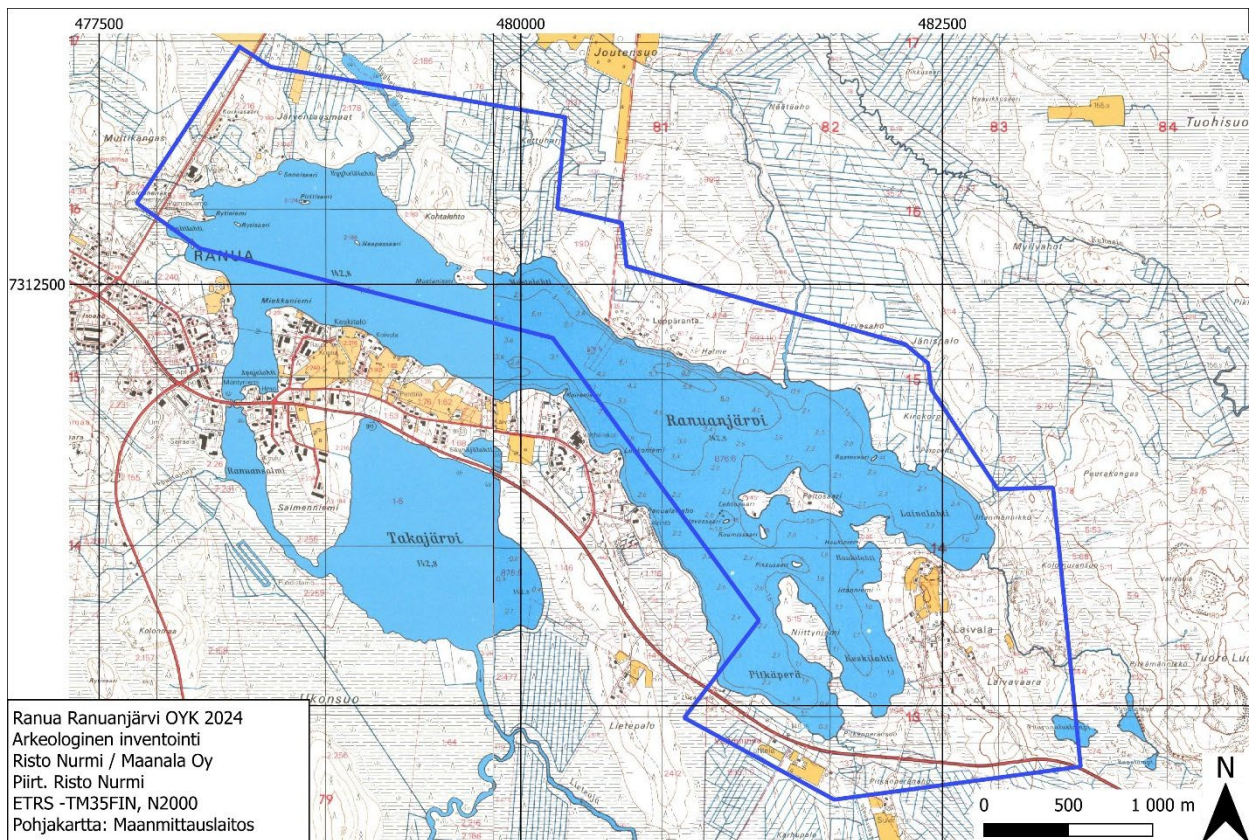
Ranuan seudun maanviljelys oli pitkään kaskiviljelyä, mikä näkyy monina palo-, aho-, huuhta- ja halme- sanoina alueen paikannimisessä. Isojako lopetti käytännössä kaskiviljelyn kerralla. Porotalous oli Ranualla merkittävässä roolissa aina 1800-luvun loppuun saakka. Vielä 1870-luvulla pelkästään Ranuankylän talollisilla oli ilmoitettu olleen tuhatkunta poroa (Hiltunen 1990).

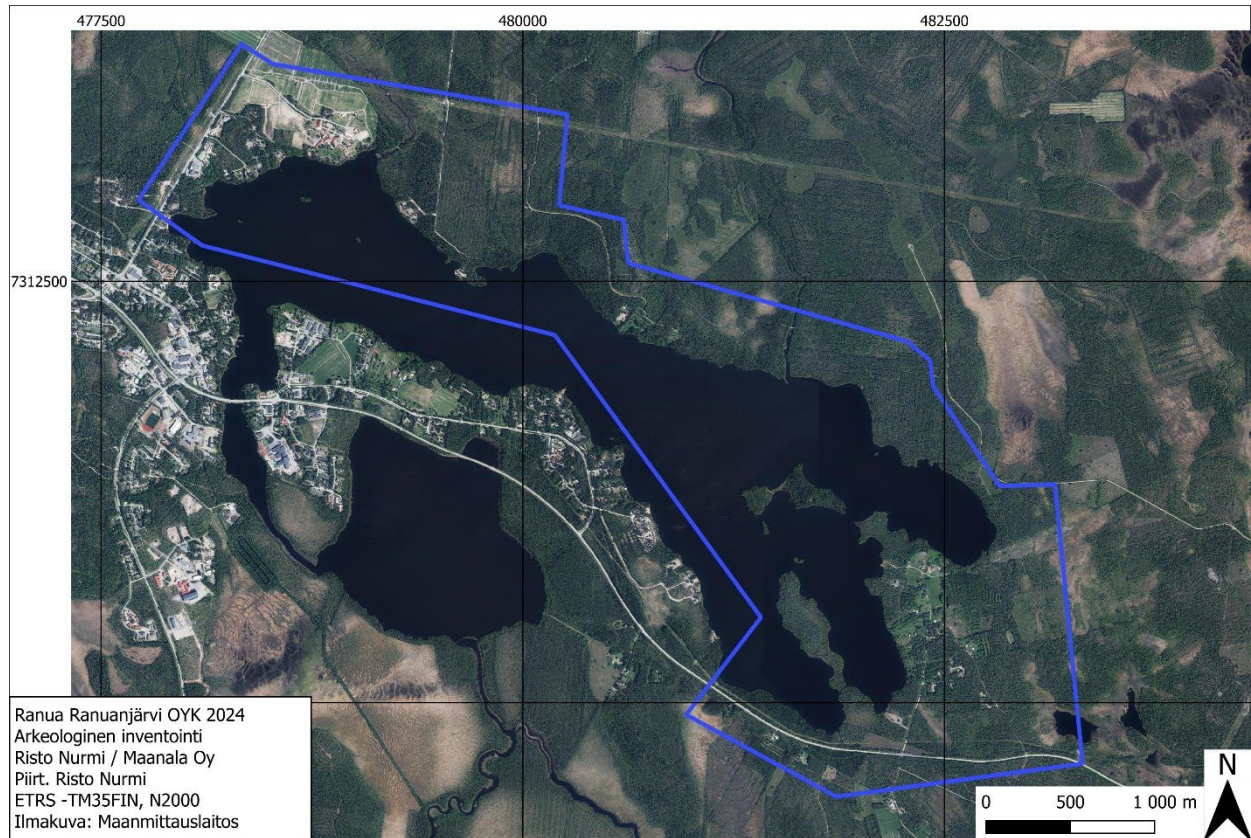
Kuva 8. Selvitysalue vuoden 1865 pitäjänkartoilla (karttalehdet 3524 04 ja 3524 07).

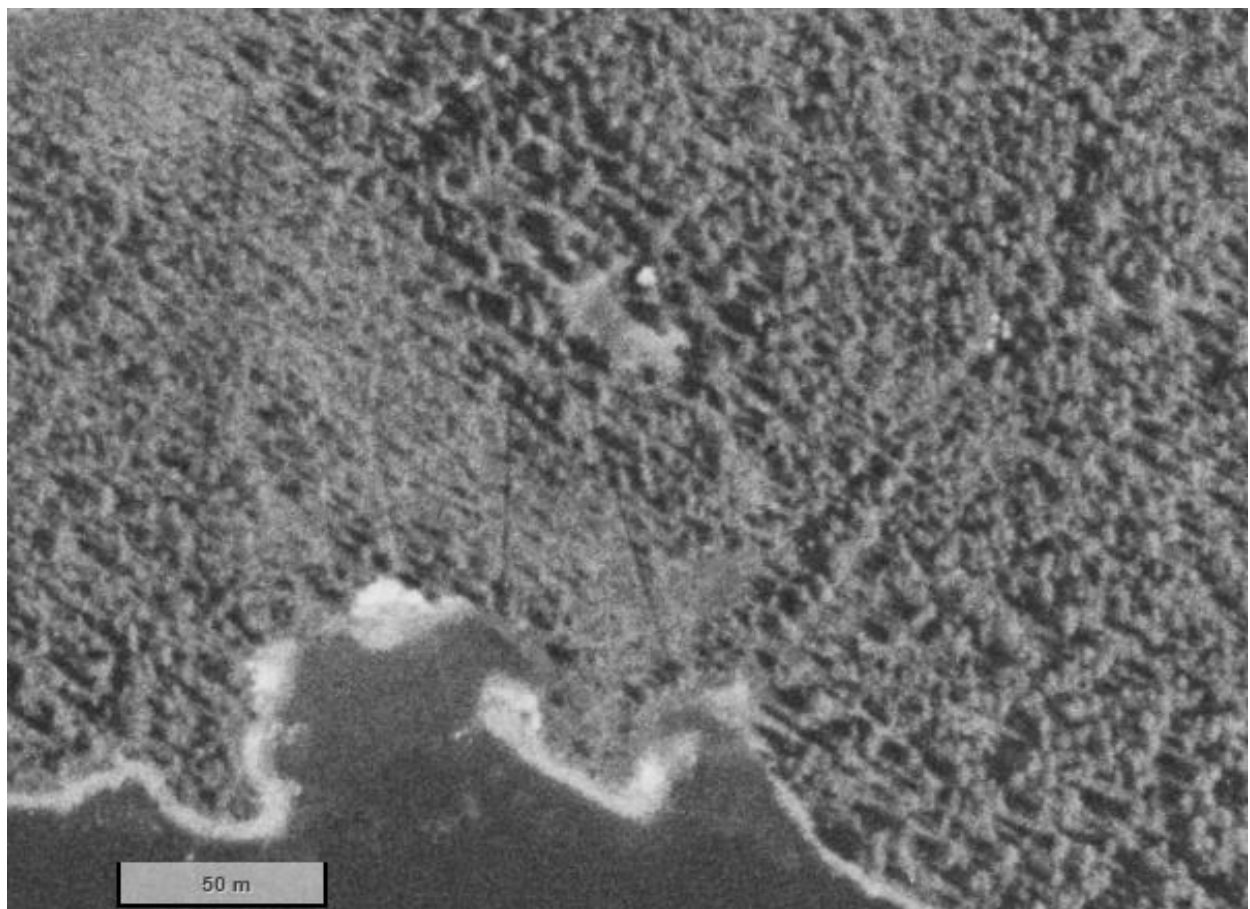
Kuva 9. Selvitysalue vuoden 1964 topografiakartoilla (karttalehdet 3524 04 Ranua ja 3524 07 Kuha).

Kuva 10. Selvitysalue vuosien 1981 (karttalehti 3524 04 Ranua) ja 1992 (karttalehti 3524 07 Kuha) peruskartoilla.

Kuva 11. Selvitysalue vuoden 2022 ortoilmakuvassa.

Kuva 12. Kuvakaappaus Paikkatietoikkunan historiallisista ilmakuvista vuodelta 1959. Poropellon alue näkyy kuvan keskellä osittaisena aukiona metsämaassa. Kuva: Maanmittauslaitos.

3. Maastohavainnot

Inventoinnin yhteydessä havaittiin ja dokumentoitiin yhteensä 10 uudeksi muinaisjään-
nöskohteeksi esitettävää kohdetta. Kohteet
käsittävät 6 tervahautaa, 3 hiilimiilua ja yhden
poroerotuspaikan. Kohteet ja niiden sijainti on
esitetty raportin taulukossa 1 sekä kartalla 3.
Kohteiden lyhyt kuvaus valokuvineen sekä eh-
dotukset muinaisjään-
nösalueiden rajauksiksi
on esitetty alaluvuissa 3.1. ja 3.2.

Muinaisjään-
nöskohteet tulee merkitä kaava-
karttaan kaavamerkinnällä sm ja kaavamää-
räykseen tulee merkitä: *"Muinaismuistolailla*

*(295/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjään-
nös. Kohteen kaivaminen, peittäminen, muut-
taminen, vahingoittaminen, poistaminen ja
muu siihen kajoaminen on kielletty. Kohdetta
koskevista suunnitelmista on pyydetty alu-
eellisen vastuumuseon (Lapin maakuntamu-
seo) lausunto".*

Valokuvien kuvaussuunnat on ilmoitettu kom-
passiasteina (deg). Kohteiden koordinaatit on
tallennettu matkapuhelimen GNSS-tallenti-
mella ilman tarkentavaa korjausdataa. Kohtei-
den koordinaatit ja muinaisjään-
nösalueen ra-
jausehdotukset ovat ohjeellisia.

Kuva 13. Autioitunut talo Laivalassa. Kuvaussuunta 200° Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

3.1. Aiemmin rekisteröidyt arkeologiset kohteet

1. Ranua Kolonenäke

Kiinteä muinaisjäänös (Muinaisjäänösrekisterin tunnus 683010001)

Tyyppi: asuinpaikat, työ- ja valmistuspaikat / pyyntikuopat

Ajoitus: esihistoriallinen / kivikautinen

Koordinaatit: N 7312941, E 478037 (kartoilla kohde 1)

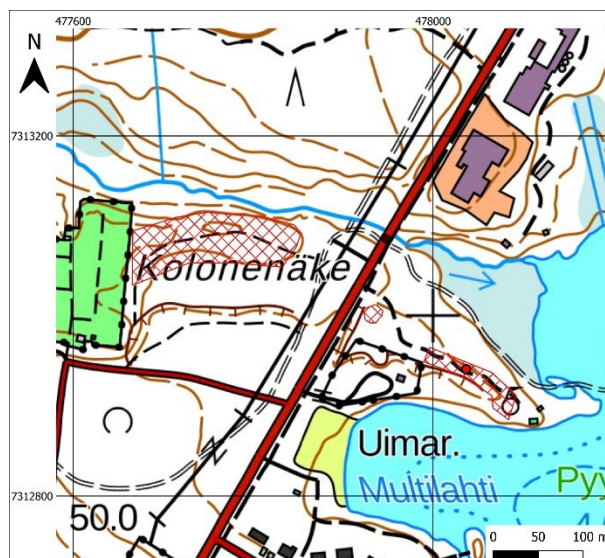
Korkeus: 145 m mpy

Löydöt: –

Aiemmat tutkimukset: Europaeus 1922; Keskitalo 1966; Torvinen 1984; Kotivuori 1990; Vanhatalo 2001; Itäpalo & Schulz 2017

Ranuanjärven länsipäässä järveen työntyvällä hiekkaharjulla sijaitseva laaja kivikautinen asuinpaikka ja pyyntikuoppa-alue. Kohde on soranotossa osittain tuhoutunut. Muinaisjäänösalue ulottuu laajalle alueelle noin 500 metrin matkalle Ranuan hautausmaalta aina Rytiniemen kärkeen saakka. Kohteella on tehty kaivaustutkimuksia vuosina 1922 ja 2001. Vuoden 1922 kaivauksissa kohteelta löydettiin muun muassa liesikiveyksiä, palanutta luuta ja suhteellisen runsaasti kvartsiesineistöä. Paikalta on myös tuuralöytö.

Tarkastuksessa kohteen todettiin olevan ennallaan. Pekkalantien itäpuolisella osalla Rytiniemen alueella kohteella oli tehty vastikään harvennushakkuuta.

Kuva 14. Kohteen 1 (Kolonenäke) sijainti ja Muinaisjäänösrekisterin aluerajaus maastokartalla. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 15. vanha sorakuoppa Kolonenäkkeen asuinpaikalla. Puusto on vastikään poistettu. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

2. Ranua Tuliniemi

Kiinteä muinaisjäännös (Muinaisjäännösrekisterin tunnus 683010101)

Tyyppi: asunpaikat

Ajoitus: esihistoriallinen / kivikautinen

Koordinaatit: N 7312241, E 480536 (kartoilla kohde 2)

Korkeus: 143 m mpy

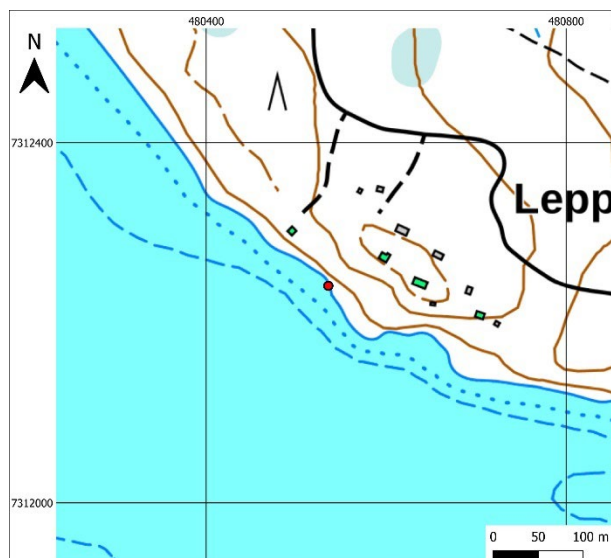
Löydöt: –

Aiemmat tutkimukset: Kotivuori 1990

Ranuanjärven pohjoisrannalla olevassa pienessä niemekkeessä huuhtoutuneella rannalla Koikkalan tilan kohdalla sijaitseva kivikautinen asuinpaikka. Vuoden 1990 inventoinnissa kohteen arveltiin olleen pitkälle tuhoutunut. Kohteelta löydettiin inventoinnissa muutamia kvartsi-iskoksia vesirajasta. Lisäksi lähistöltä tunnetaan vanha kivikautinen irtolöytö, reikäkivi (Juntunen 1990). Kohteelle ei ole määritetty aluerajausta.

Tarkastuksessa kohteelta ei tehty havaintoja esihistoriallisesta asuinpaikkakohteesta. Kohde sijaitsee 1940–1950-luvulla rakennetun omakotitalon pihan rannassa. Talo on paraikaa kunnostettavana ja koko tontin piha-alue on lähes rantaan saakka muokattu. Tontille johtaa järvestä uudehkon näköinen (korkeintaan muutaman vuoden vanha) kaapelikaivanto. Piha-alueella ei tehty koepistoja eikä vesirajasta löytynyt esineistöä.

Kohteelle ei voitu inventoinnissa määrittää muinaisjäännösalueen rajausta. Kohde on hyvin todennäköisesti joko kokonaan tai lähes kokonaan tuhoutunut.

Kuva 16. Kohteen 2 (Tuliniemi) sijainti maastokartalla. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 17. Uudehko kaapelikaivanto ja jakokaappi Tuliniemen kohteen alueella. Kuvaussuunta 340°
Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 18. Tuliniemen kivikautisen asuinpaikan alue. Kuvaussuunta 300° Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

3.2. Uudet arkeologiset kohteet

3. Ranua Multikangas

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäänneksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / hiilimiilut

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7313283, E 477765 (kartoilla kohde 3)

Korkeus: 158 m mpy

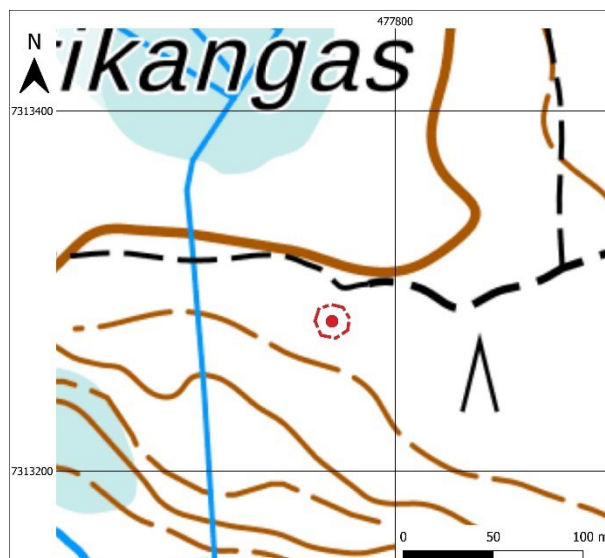
Löydöt: –

Kolonenäkkeen harjanteen pohjoispuolella kangasmaastossa sijaitseva pyöreä tasapohjainen hiilimiilun pohja. Miilun halkaisija on 10 metriä. Pohja on noin 30 senttimetriä koholla ympäröivästä maastosta. Miilun kehän ulkopuolella on miilun rakentamiseen liittyviä kairantoja. Miilu edustaa rakenteen nuorinta tyyppiä, mutta koska miilunpohjien käyttöikä oli pitkä ja vanhoja pohjia pyrittiin uudelleenkäyttämään, on todennäköistä, että pohja voi olla yli 100 vuoden ikäinen.

Kohde tarkastettiin laserkeilausaineistosta tehdyn havainnon pohjalta.

Kuva 19. Miilunpohja lounaasta kuvattuna. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 20. Kohteen 3 (Multikangas) sijainti ja sille määritelty aluerajausehdotus maastokartalla. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 21. Kairanäyte miilunpohjasta. Näytteessä erottuu vahva hiilikerros. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

4. Ranua Kohtalehto

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäänneksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7312642, E 479919 (kartoilla kohde 4)

Korkeus: 148 m mpy

Löydöt: –

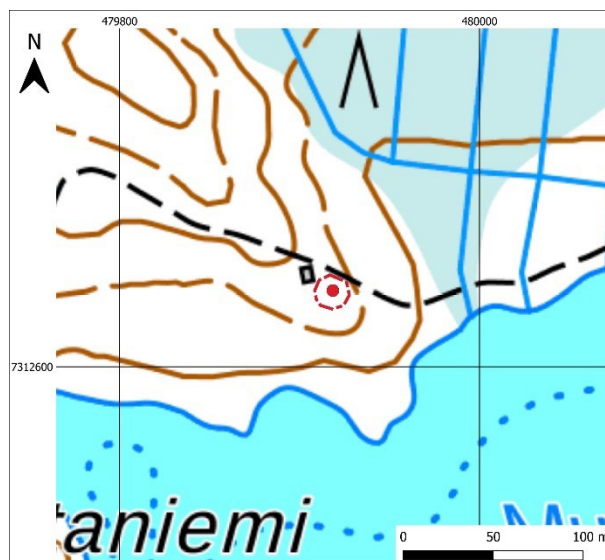
Kohtalehto-nimisen kohouman kaakkoiskärjen rinteellä lähellä Mustalahden rantaa sijaitseva tervahauta. Kohde sijaitsee kaavassa rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti paikallisesti arvokkaaksi kohteeksi merkityn kesänavetan välittömässä läheisyydessä, sen kaakkoispuolella ja ulkoilureitin vieressä.

Tervahaudan halkaisija on noin 12 metriä ja syvyys noin 1,5 metriä. Sen halssi suuntautuu koilliseen. Koepistossa tervahaudasta todettiin vahva hiilikerrostuma. Muita tervahautaan liittyviä rakenteita ei havaittu.

Kohde tarkastettiin laserkeilausaineistosta tehdyn havainnon pohjalta.

Kuva 22. Hauta halssin suunnasta kuvattuna. Kuvaussuunta 220°. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 23. Kohteen 4 (Kohtalehto) sijainti ja sille määritelty aluerajausehdotus maastokartalla. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 24. Tervahauta luoteesta kuvattuna. Kuvaussuunta 120°. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

5. Ranua Leppäranta

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäänneksensä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7312296, E 481142 (kartoilla kohde 5)

Korkeus: 152 m mpy

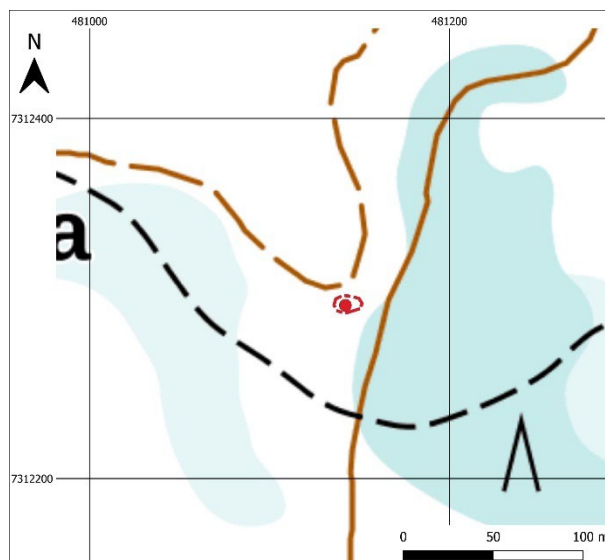
Löydöt: –

Leppärannan vanhan asutuksen itäpuolella mäntykankaan itäreunalla ulkoilureitin pohjoispuolella sijaitseva hyvin pienikokoinen tervahauta. Tervahaudan halkaisija on noin 4 metriä ja syvyys vain 20 senttimetriä. Tervahaudalla on hyvin heikosti erottuvat vallit. Tervahaudan noin metrin syvyinen ja 5 metriä pitkä halssi suuntautuu itään. Halssille kaivettu oja on selkeästi erottuva. Koepistossa tervahaudasta todettiin vahva hiilikerrostuma. Muita tervahautaan liittyviä rakenteita ei havaittu.

Kohde löydettiin maastotarkastuksen yhteydessä.

Kuva 25. Haudan halssi luoteesta kuvattuna. Kuvaussuunta 140°. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 26. Kohteen 5 (Leppäranta) sijainti ja sille määritelty aluerajausehdotus maastokartalla. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 27. Tervahauta kaakosta kuvattuna. Kuvaussuunta 320°. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 28. Tervahauta lounaasta kuvattuna. Kuvaussuunta 140°. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

6. Ranua Laivavaara E

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäänneksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / hiilimiilut

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7309687, E 482771 (kartoilla kohde 6)

Korkeus: 159 m mpy

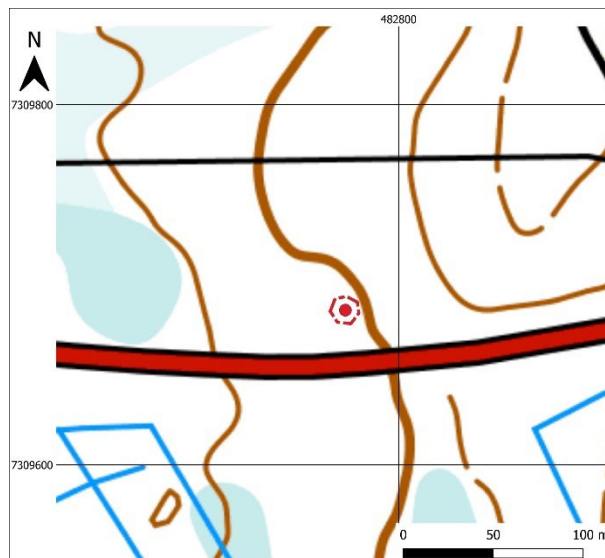
Löydöt: –

Laivavaaran eteläpäässä Posiontien pohjoispuolella mäntykankaalla sijaitseva hiilimiilu. Miilun halkaisija on 9 metriä. Miilu on tyypiltään kuoppamiilu. Sen keskuspainanteen syvyys on noin 1,5 metriä ja sillä on selkeät vallit. Miilu edustaa rakenteen vanhempaa tyyppiä, joten on todennäköistä, että kyseessä on vähintään 100 vuotta vanha rakenne.

Kohde tarkastettiin laserkeilausaineistosta tehdyn havainnon pohjalta.

Kuva 29. Hiilimiilun keskuskuoppa koillisesta kuvattuna. Kuvaussuunta 240°. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 30. Kohteen 5 (Laivavaara E) sijainti ja sille määritelty aluerajausehdotus maastokartalla. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 31. Hiilimiilu etelästä kuvattuna. Kuvaussuunta 0°. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

7. Ranua Kivilampi P

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäänäköksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7310194, E 483176 (kartoilla kohde 7)

Korkeus: 153 m mpy

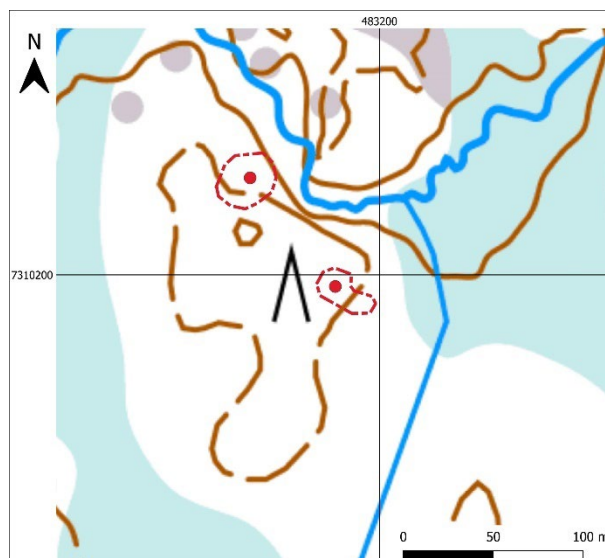
Löydöt: –

Laivavaaran itäpuolella Syvälammeesta Ranuanjärveen laskevan Laivaojan länsirannalla jyrkän rinteessä päällä mäntykankaalla sijaitseva tervahauta. Tervahaudan halkaisija on noin 11 metriä ja se on noin metrin syvyinen. Tervahaudalla on noin 20 metriä pitkä selkeä halssioja, joka laskee kohti puroa. Halssioja lähtee tervahaudasta kaakkoon ja kääntyy puolivälissä itään. Tervahaudalla on selkeästi erottuvat vallit. Koepistossa tervahaudasta todettiin vahva hiilikerrostuma. Muita tervahautaan liittyviä rakenteita ei havaittu.

Kohde tarkastettiin laserkeilausaineistosta tehdyn havainnon pohjalta.

Kuva 32. Tervahauta kuvattuna etelästä. Kuvaussuunta 0°. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 33. Kohteen 7 (Kivilampi P) sijainti ja sille määritellyt aluerajausehdotus maastokartalla. Kohde kuvan keskellä. Ylempi kohde on kohde 8 (Laivavaara I). Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 34. Hauta halssin suunnasta kuvattuna. Kuvaussuunta 300°. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

8. Ranua Laivavaara I

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäänneksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7310255, E 483130 (kartoilla kohde 8)

Korkeus: 151 m mpy

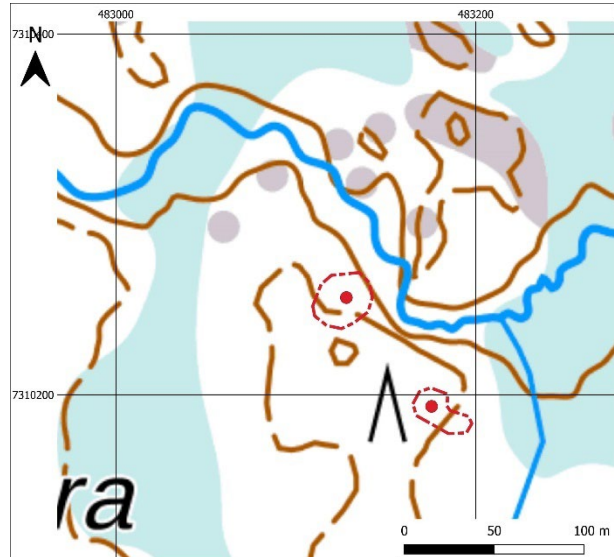
Löydöt: –

Laivavaaran itäpuolella Syvälammeesta Ranuanjärveen laskevan puron länsirannalla jyrkän rinteen päällä mäntykankaalla sijaitseva tervahauta.

Tervahaudan halkaisija on noin 21 metriä ja syvyys noin 1,2 metriä. Tervahaudan halssi laskee koilliseen kohti Laivaojaa. Tervahaudalla on selkeästi erottuvat vallit. Tervahaudan ympäristössä, etenkin länsipuolella on selkeitä kairantoja ja rakenteita, jotka liittynevät tervahaudan käyttöön. Koepistossa tervahaudasta

todettiin vahva hiilikerrostuma. Muita tervahautaan liittyviä rakenteita ei havaittu.

Kohde tarkastettiin laserkeilausaineistosta tehdyn havainnon pohjalta.

Kuva 35. Kohteen 5 (Laivavaara I) sijainti ja sille määritelty aluerajausehdotus maastokartalla. Kohde kuvan keskellä. Alempi kohde on kohde 7 (Kivilampi P). Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

9. Ranua Laivala

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäänneksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7310425, E 482614 (kartoilla kohde 7)

Korkeus: 156 m mpy

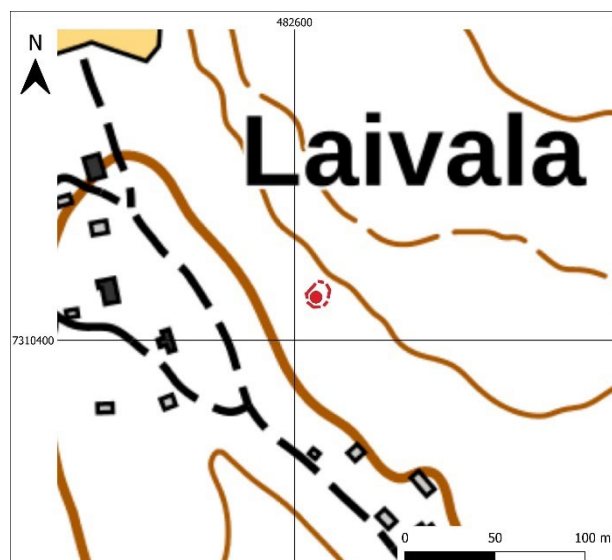
Löydöt: –

Laivavaaran pohjoispäässä Laivalan kylän asutuksen lähistöllä Itärinteessä äestetyllä hakkuuaukiolla sijaitseva tervahauta. Tervahaudan halkaisija on noin 8 metriä ja syvyys noin 1,8 metriä. Tervahaudan selkeästi erottuva halssi suuntautuu koilliseen. Tervahaudalla on selkeästi erottuvat vallit. Tervahauta on todennäköisesti käyttämätön. Koepistoissa ei havaittu minkäänlaisia viitteitä hiilikerroksesta. Tervahaudan vallit on äestetty rikki metsänaurauksen yhteydessä. Aurausuristakaan ei havaittu viitteitä hiilikerroksesta. Muita tervahautaan liittyviä rakenteita ei havaittu.

Kohde tarkastettiin laserkeilausaineistosta tehdyn havainnon pohjalta.

Kuva 37. Tervahauta kuvattuna lounaasta. Kuvaussuunta 50°. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 36. Kohteen 9 (Laivala) sijainti ja sille määritelty aluerajausehdotus maastokartalla. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

10. Ranua Laivalahti

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäänneksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7311326, E 482618 (itäinen tervahauta, pääkohde, kartoilla kohde 10) ja N 7311326, E 482611 (läntinen tervahauta, kohteen 10 alakohde)

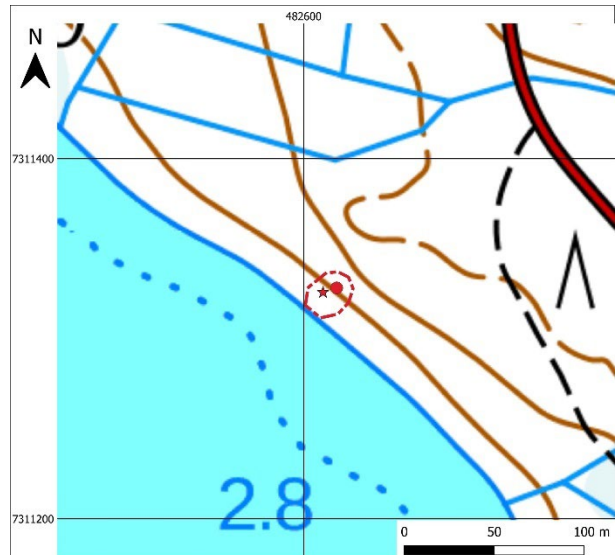
Korkeus: 145 m mpy

Löydöt: –

Laivalahden koillisrannalla jyrkällä törmällä mäntykankaalla sijaitseva kahden tervahaudan kokonaisuus. Tervahaudoilla on osin yhteinen valli. Tervahaudoista itäinen on läntistä selkeästi suurempi.

Itäisen tervahaudan halkaisija on noin 10 metriä ja syvyys noin 70 senttimetriä. Läntisen tervahaudan halkaisija on noin 8 metriä ja syvyys noin 50 senttimetriä. Molempien tervahautojen halssi laskee lounaaseen kohti Ranuanjärveä. Tervahaudoilla on selkeästi erottuvat valit. Koepistoissa tervahaudoista havaittiin selkeät hiilikerrostumat. Läntisen pienemmän tervahaudan hiilikerrostuma on heikko. Muita tervahautaan liittyviä rakenteita ei havaittu.

Kohde tarkastettiin laserkeilausaineistosta tehdyn havainnon pohjalta.

Kuva 38. Kohteen 10 (Laivalahti) sijainti ja sille määritelty aluerajausehdotus maastokartalla. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 39. Tervahauta (pääkohde) koillisesta kohti järveä kuvattuna. Kuvaussuunta 200°. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 40. Tervahauta (alakohde) lännestä kuvattuna. Kuvaussuunta 60°. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

11. Ranua Kolomuransuo

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäänneksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / hiilimiilut

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7310974, E 483184 (kartoilla kohde 11)

Korkeus: 159 m mpy

Löydöt: –

Kolomuransuon pohjoispäässä litanmännikön kankaan lähellä pienellä suosaarekkeella sijaitseva hiilimiilu. Miilun halkaisija on 6 metriä. Miilu on tyypiltään kuoppamiilu. Sen keskuspainanteen syvyys on noin 1,5 metriä ja sillä on selkeät vallit. Miilun vallit on osin äestetty rikki metsänaurauksen yhteydessä. Miilu edustaa rakenteen vanhempaa tyyppiä, joten on todennäköistä, että kyseessä on vähintään 100 vuotta vanha rakenne.

Kohde tarkastettiin laserkeilausaineistosta tehdyn havainnon pohjalta.

Kuva 41. Hiilikerrosta vallin äestysurassa. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 42. Kohteen 5 (Kolomuransuo) sijainti ja sille määritelty aluerajausehdotus maastokartalla. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 43. Hiilimiilu idästä kuvattuna. Kuvaussuunta 250°. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 44. Hiilimiilu etelästä kuvattuna. Kuvaussuunta 180°. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

12. Ranua Poropelto

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäänneksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / poroaidat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7311525, E 482424 (kartoilla kohde 12)

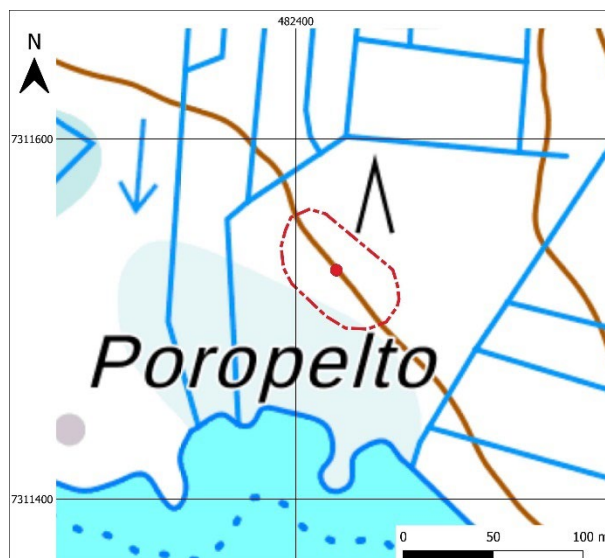
Korkeus: 145 m mpy

Löydöt: –

Laivalahden pohjoisrannalla 60 metrin etäisyydellä Ranuanjärven rannasta sijaitseva luode-kaakko-suuntainen noin 60 x 25 metrin laajuisen ovaali rakennettu kenttä. Kohde rajautuu koillissivultaan alueen rajalle kaivettuun selkeään ojaan ja lounaissivultaan hiekkamaasta rakennettuun matalaan valliin. Vallin ja ojan yhtymäkohdassa rakenteen pohjoispäässä on havaittavissa aukko. Koepistojen perusteella rakenteen pohja on rakennettu luontaisen maapinnan päälle ajetusta noin 20 cm paksuisesta hiekkakerroksesta. Alueen keskiosassa havaittiin kivillä reunustettu tulisijarakenne.

Paikannimen perusteella kyseessä on todennäköisesti vanha poroerotuspaikka. ”Poropelto” on poronhoitoalueen eteläosissa tyypillisesti käytetty nimitys poroerotuspaikalle. Kohde on merkitty jo vuoden 1844 isojakokarttaan, joten kyseessä on vähintään 180 vuotta vanha kohde. Museoviraston ohjeistuksen mukaan käytöstä poistuneet poroerotuspaikat tulee merkitä Muinaisjäännekserekisteriin muinaisjäännekohteina.

Kohde tarkastettiin laserkeilausaineistosta tehdyn havainnon pohjalta.

Kuva 45. Kohteen 12 (Poropelto) sijainti ja sille määritelty aluerajausehdotus maastokartalla. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 46. Yleiskuva poropellosta luoteeseen. Kuvaussuunta 300°. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 47. Kohteen lounaissivun vallirakennetta. Kuvaussuunta 120°. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 49. Kohteen koillissivulle kaivettu oja. Kuvaussuunta 120°. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 48. Alueen keskellä sijaitseva kivetty tulisijarakenne. Kuvaussuunta 100°. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 50. Koepisto poropellolta. Kuvassa näkyy ajettun likaisen hiekkakerroksen alta paljastuvat luontaiset huuhtouma- ja rikastumakerrokset. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

4. Yhteenveto

Inventoinnissa tarkastettiin alueelta kaksi ennestään tunnettua kivilautista muinaisjään-
nös kohdetta (*Ranua Kolonenäke*, Muinaisjään-
nösrekisterin tunnus 683010001 ja *Ranua Tuli-
niemi*, tunnus 683010101). Kohteista Kolo-
nenäkkeen todettiin olevan ennallaan ja Mui-
naisjään-
nösrekisterin mukaisessa tilassa. Koh-
teen Tuliniemi todettiin kärsineen mahdollisia
vaurioita viimeaikaisessa maankäytössä.
Kohde on kuitenkin ollut pahoin vaurioitunut
jo aiemman inventoinnin yhteydessä.

Uusia ehdotettuja muinaisjään-
nös kohteita alu-
eelta dokumentoitiin yhteensä 10 kappaletta.
Nämä käsittävät yhteensä 7 tervahautaa, 3

hiilimiilua ja yhden poroerotuspaikan. Edellä
mainittujen lisäksi tutkimusalueelta paikannet-
tiin useita asumiseen liittyneitä kiveyksiä ja kai-
vantoja, joilla ei kuitenkaan ole arkeologisen
kulttuuriperinnön kannalta suojeluarvoa.

Oulussa 27.12.2024

Risto Nurmi, arkeologi, FT

Maanala Oy

Topografiakartta 1964b. *Karttalehti* 3524 07
Kuha. 1:20 000. Maanmittauslaitos.

Ranuanjärven osayleiskaavan päivityksen linnustoselvitys

Ranuan kunta

Muutosluettelo

Versio:	Päiväys:	Muutoksen kuvaus	Tarkastettu	Hyväksyjä
1	24.9.2024	Valmis	Atte Lindqvist	Atte Lindqvist

Projekti: Ranuanjärven osayleiskaavan päivityksen
linnustoselvitys
Työnumero: 25010634-002
Asiakas: Ranuan kunta
Versio: 1
Päiväys: 24.9.2024
Tekijä: Aija Lehikoinen

Sisältö

1.	JOHDANTO	5
2.	AINEISTOT JA MENETELMÄT	6
2.1	Tulokset	7
2.1.1	Luonnonsuojelualueet ja tärkeät lintualueet	7
2.1.2	Lintuaineistot	8
2.1.3	Kohteiden arvoluokat	8
3.	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	8
3.1	Tulokset	8
3.2	Linnuston huomiointi suunnittelussa	8
4.	LÄHTEET	8

Liite 1 Ranuanjärven osayleiskaavan päivityksen sensitiivisten lintutietojen liite (SALASSAPIDETTÄVÄ; VAIN VIRANOMAISKÄYTTÖÖN)

Kartta- ja ilmakuvat:

Maanmittauslaitos (MML)

Karttojen paikkatieto:

Sweco Finland Oy,

Suomen ympäristökeskus ja ELY-keskukset

Suomen Lajitietokeskus

Valokuvat:

Sweco Finland Oy, 2024

Sweco | Ranuanjärven osayleiskaavan päivityksen linnustoselvitys

Työnumero: 25010634-002

Päiväys: 24.9.2024

Versio: 1

YHTEYSTIEDOT

Luontoselvityskonsultti
Sweco Finland Oy

Yhteyshenkilö:

Luontoasiantuntija (biologi FM), Aija Lehtikainen

Ilmalantori 4

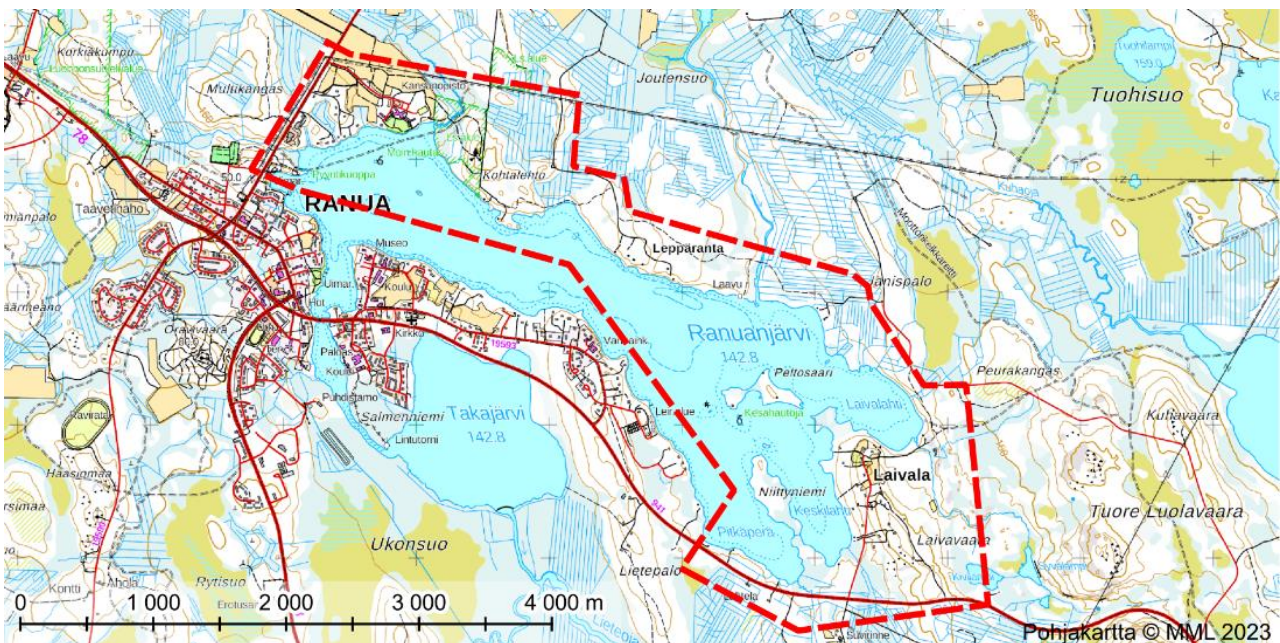
00240 HELSINKI

Puh. +35840 537 6268

aija.lehtikainen@sweco.fi

1. JOHDANTO

Ranuan kunta valmistelee Ranuanjärven osayleiskaavan päivitystä, johon tämä linnustoselvitys liittyy. Selvitysalue, eli suunniteltu kaava-alue, sijoittuu Ranuan keskustaajaman välittömään läheisyyteen, Ranuanjärven pohjois- ja itärannalle. Seuraavassa kuvassa on esitetty selvitysalueen raja (Kuva 1). Selvitysalueen pinta-ala on noin 860 hehtaaria.

Kuva 1. Selvitysalueen eli kaavan suunnittelualan raja.

Lintuselvitys laadittiin yleiskaavatasoisena. Lintuselvityksen lähtötiedot sisältävät maastotarkkailuun perustuvan selvityksen (Näyhä, 2017) sekä olemassa olevien lintuaineistojen tarkastelun (Suomen Lajitietokeskus, 2024a).

Maastotarkkailun ja muiden lähtötietojen perusteella pyrittiin tunnistamaan selvitysalueen linnustoarvot. Erityisesti kiinnitettiin huomiota uhanalaisten ja silmälläpidettävien, rauhoitettujen ja direktiivilajien sekä Suomen kansainvälisten vastuulajien esiintymiin sekä linnuston kannalta arvokkaisiin alueisiin.

Tämän raportin tekijänä oli biologi (FM) Aija Lehtikainen ja tarkastajana biologi (FM) Atte Lindqvist, molemmat Sweco Finland Oy:stä.

2. AINEISTOT JA MENETELMÄT

Luontoselvitysten päivitystarpeista linnuston osalta on todettu, että linnustotietoa tulee täydentää tilaamalla ja analysoimalla Suomen Lajitietokeskuksen (laji.fi) tietokannoista lintuhavaintoaineisto osayleiskaavan suunnittelualueelta ja sen ympäristöstä. Tämän aineiston analyysissä tulee erityisesti huomioida petolintujen pesäpaikka-aineisto eli tietokannat 1) Rengastus- ja löytörekisteri (sieltä pesäpaikkoja koskevat havainnot), 2) suojelunarvoisten petolintujen pesäpaikkojen tietokanta (huomioiden sen viimevuosien päivityspuutteet, joiden täydennyksenä toimii rengastus- ja löytörekisteri, sekä 3) Metsähallituksen vastuulajien osalta LajiGIS: Petolintujen pesäpaikat-aineisto (huomioiden haussa myös ns. nollahavainnot).

Tämän raportin tausta-aineistona käytetty selvitys Ranuanjärven linnustosta (Näyhä, 2017) on kyseisen selvityksen kirjoittajan runsaaseen havainnointiin ja paikallistuntemukseen perustuva yleiskatsaus linnustosta. Se ei ole systemaattinen tai tiettyihin yksittäisiin maastokäynteihin perustuva tieteellinen selvitys. Selvityksen kirjoittaja on asunut Ranuanjärven rannalla 25 vuotta.

Tämän raportin lähtötietoina käytettiin tunnistettujen päivitystarpeiden mukaisesti myös Suomen Lajitietokeskuksesta 3.9.2024 tilattuja uhanalaisten ja silmälläpidettävien lintulajien havaintoja, suojelunarvoisten petolintujen pesäpaikkojen tietoja (Luonnontieteellisen keskusmuseon kuratoima tietokanta, LajiGIS-järjestelmä (myös nollahavainnot eli tuloksettomat pesätarkastukset)) ja rengastusrekisterin tietoja päiväpetolinnuista ja pöllöistä. Aineisto sisälsi myös karkeistetut ja salatut tiedot. Aineistoihin, jotka eivät koskeneet petolintujen ja pöllöjen pesätietoja, sisällytettiin vain havainnot, joiden tarkkuus on 1000 metriä tai tarkempi. Suomen Lajitietokeskuksen tietokantatietojen osalta lähtötietoina huomioitiin 2010- ja 2020-lukujen havainnot. Lähtötietoina käytettiin lisäksi mm. perus- ja maastokarttoja, ilmakuvia, luonnonsuojelu- ja luonnonsuojeluohjelma-alueiden, Natura-alueiden sekä tärkeiden lintualueiden (IBA, FINIBA, MAALI) paikkatietorajauksia sekä Suomen ympäristökeskuksen avoimia paikkatietorajapintoja. Huomionarvoisten lintulajien havaintopaikat esitetään kartalla. Sensitiivisiä lajeja koskevat tulokset ja huomiointiohjeet esitetään salassa pidettävässä viranomaisliitteessä (liite 1) (sensiitivisen lajitiedon luettelo: Suomen Lajitietokeskus, 2024b).

Ranuanjärven linnustoselvityksen ja muiden lähtötietojen perusteella arvioitiin mahdollisten arvokkaiden linnustokohteiden sijainti selvitysalueella. Arvokkaiden kohteiden rajauspäätökset tehtiin asiantuntija-arviona. Mahdolliset rajatut kohteet esitetään kartalla ja niiden huomiointiohjeet kuvataan kappaleessa 3.2. Kohteet luokiteltiin eri arvoluokkiin soveltaen oppaan Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi (Mäkelä & Salo, 2023 (luku 7, taulukko 7.1)) ohjeistusta:

- luokka 1: Lainsäädännöllä turvatut kohteet
- luokka 2: Erityisen tärkeät kohteet
- luokka 3: Monimuotoisuutta turvaavat kohteet
- luokka 4: Monimuotoisuutta tukevat kohteet

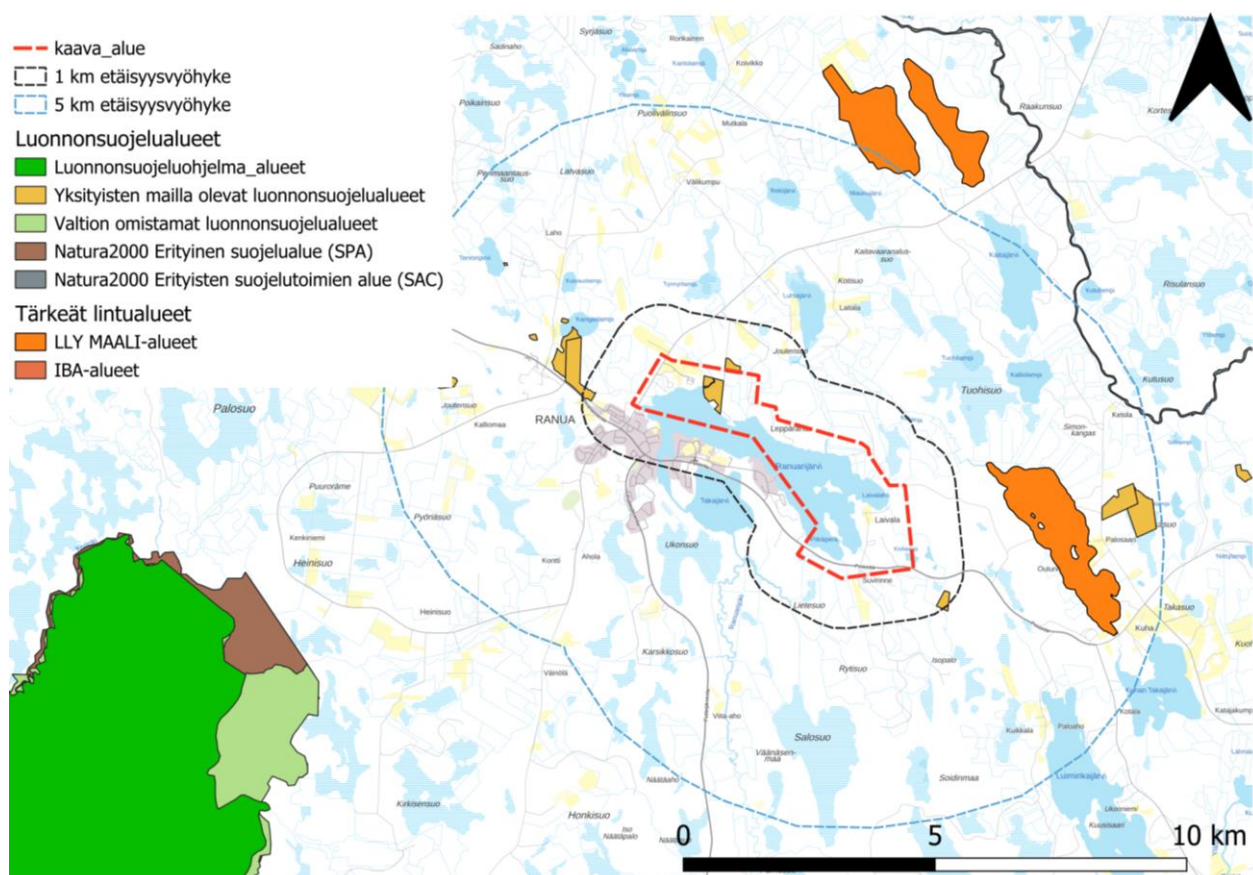
Tärkeimpiä arviointiperusteita linnustollisesti arvokkaiden kohteiden rajaustarvetta analysoitaessa olivat etenkin huomionarvoisten lintulajien pesimäaikainen esiintyminen, arvioidun pesimäreviirin sijainti, lajin käyttäytyminen ja ekologia sekä linnuston kannalta arvokkaan luontotyyppin sijoittuminen huomionarvoisten lintulajien havaintopaikkojen ympäristössä. Rajauspäätöksiä tehdessä huomioitiin myös alueella esiintyvien huomionarvoisten lintulajien, parien ja yksilöiden lukumäärä, uhanalaisuus, uhanalaisuuden syyt ja mahdollisuudet vaikuttaa kaavoituksella uhanalaisuuden syihin.

2.1 Tulokset

2.1.1 Luonnonsuojelualueet ja tärkeät lintualueet

Selvitysalueella tai alle 5 kilometrin säteellä siitä on useita yksityisiä luonnonsuojelualueita (Kuva 2). Selvitysalueella sijaitsee Kohtalehdon luonnonmetsä (YSA207184) ja alueen pohjoisrajalla Erkkilän luonnonmetsä (YSA207483). Luolavaaran yksityinen luonnonsuojelualue (YSA207925) sijaitsee noin 700 metriä selvitysalueesta kaakkoon. Korkiakummun ikimetsä (YSA207185) ja Kangaslammen luonnonmetsä (YSA230610) muodostavat kokonaisuuden joka, sijaitsee noin 800 metriä selvitysalueesta länteen. Kangaslammen luonnonsuojelualue (YSA200170) koostuu kolmesta pienestä suojellusta laikusta, joista kaksi on lännessä-luoteessa noin 2 kilometrin etäisyydellä ja yksi luoteessa noin 3,5 kilometrin etäisyydellä selvitysalueesta. Kotakorven suojelualue (YSA258869) sijaitsee noin 3,5 kilometriä selvitysalueesta länteen.

Selvitysalueella tai alle 5 kilometrin säteellä siitä ei ole kansainvälisesti (IBA) tai kansallisesti (FINIBA) tärkeitä lintualueita (BirdLife Suomi, 2023). Alle 5 kilometrin päässä selvitysalueesta sijaitsee kaksi maakunnallisesti (MAALI) tärkeää lintualueita (Lapin lintutieteellinen yhdistys, 2016) (Kuva 2). Kuhajärven MAALI-alue (aluekoodi 920289) sijaitsee noin 2 kilometriä selvitysalueen kaakkoispäädystä itään. MAALI-raportin mukaan (Lapin lintutieteellinen yhdistys, 2016) Kuhajärvi on pienehkö ja karu, pääosin metsien ympäröimä arvokas pesimäalue sekä keväinen ja syksyinen kerääntymiskohde. Korttesuon-Kaitasuon MAALI-alue (aluekoodi 920471), joka koostuu kahdesta hyvästä lintusuosta, sijaitsee vajaat 5 kilometriä selvitysalueesta pohjoiseen.

Kuva 2. Luonnonsuojelualueet ja tärkeät lintualueet kaava-alueella ja sen lähellä.

2.1.2 Lintuaineistot

Kaavan suunnittelualueella tai alle yhden kilometrin päässä siitä on tehty yksi havainto huomionarvoisen lajin pesimäpaikasta. Alle viiden kilometrin päässä kaavan suunnittelualueelta on useita havaintoja huomionarvoisten lajien pesimäpaikoista. Nämä havainnot ja niiden vaikutukset maankäyttöön käsitellään salassa pidettävässä viranomaisliitteessä (liite 1).

Ranuanjärven linnustoselvityksen (Näyhä, 2017) mukaan järveä hyödyntävät lukuisat sorsa- ja kahlaajalajit sekä useat sääksiyksilöt. Järvellä pesivinä lajeina mainitaan kalatiira (lintudirektiivin liite I, Suomen vastuulaji), kalalokki, rantasipi (Suomen vastuulaji), liro (NT, lintudirektiivin liite I, Suomen vastuulaji) ja telkkä (Suomen vastuulaji) (uhanalaisuusluokat: Hyvärinen ym. 2019). Pesimälajien luettelo ei luultavasti sisällä kaikkia järvellä todellisuudessa pesiviä lajeja.

2.1.3 Kohteiden arvoluokat

Lähtötietojen perusteella selvitysalueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei arvioida olevan erityisiä linnustollisesti arvokkaita alueita.

3. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

3.1 Tulokset

Ranuanjärvellä pesii huomionarvoisista lintulajeista (lintudirektiivin liitteen I lajit, erityisesti suojeltavat lajit, kansallisesti tai alueellisesti uhanalaiset lajit ja Suomen vastuulajit) yhteensä vähintään neljä lintulajia. Näiden lisäksi selvitysalueen läheisyydessä pesii yksi huomionarvoinen, salassa pidettävä laji (liite 1). Yhteensä lähtötiedoissa mainittiin 22 selvitysalueella havaittua lintulajia. Selvitysalueen lajisto on pääosin tavanomaista talousmetsien, hakkuualueiden, soiden ja järvien linnustoa. Ranuanjärvellä on jonkin verran merkitystä muuttavalle linnustolle. Keväisin vesilintuja kerääntyy Hyyhelöojan ja Luhtaojan suiden sulapaikkoihin. Syksyisin järvellä havaitaan jopa satojen lintujen isokoskeloparvia. Lähtötietojen perusteella selvitysalueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei arvioida olevan erityisiä linnustollisesti arvokkaita alueita.

3.2 Linnuston huomiointi suunnittelussa

Linnustoon kohdistuvia vaikutuksia voidaan lieventää ajoittamalla puiden kaataminen, rakentaminen ja muut toimenpiteet lintujen pesimäkauden (1.3.–31.7.) ulkopuolelle. Salassa pidettäviä lajeja koskevat huomiontiedoite esitetään salassa pidettävässä viranomaisliitteessä (liite 1).

4. LÄHTEET

BirdLife Suomi, 2023. FINIBA-alueet. <https://www.birdlife.fi/suojelu/alueet/finiba/> (Rajaukset ladattu 12.9.2023).

BirdLife Suomi, 2023. IBA-alueet. <https://www.birdlife.fi/suojelu/alueet/iba/> (Rajaukset ladattu 12.9.2023).

Sweco | Ranuanjärven osayleiskaavan päivityksen linnustoselvitys

Työnumero: 25010634-002

Päiväys: 24.9.2024

Versio: 1

Hyvärinen, E., Juslen, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus.

Isomursu, V. 2016. Lapin maakunnallisesti tärkeät lintualueet - MAALI-hankkeen loppuraportti. Lapin lintutieteellinen yhdistys LLY ry. (Rajaukset ladattu 7.12.2020 sivulta <https://www.birdlife.fi/suojelu/alueet/maali/yhdistysten-maali-raportit/>)

Mäkelä K. & Salo P. 2023. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle – 2. korjattu painos. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 43/2023.

Näyhä, O. 2017. Ranuanjärven linnustosta.

Suomen Lajitietokeskus, 2024a. Laji.fi -portaali. <https://laji.fi/> (salatun ja karkeistetun aineiston tietopyynnöt tehty 3.9.2024).

Suomen Lajitietokeskus, 2024b. Suomen Lajitietokeskus sensitiivinen lajitieto, lajilista 2024. https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fcms.laji.fi%2Fwp-content%2Fuploads%2F2024%2F06%2FSuomen_Lajitietokeskus_sensitiivinen_lajitieto_lajilista_2024_6.xlsx&wdOrigin=BROWSELINK (Viitattu 23.9.2024).

SYKE ja ELY-keskukset, 2018. Natura-alueiden sijaintikartta sekä tietolomakkeiden julkiset versiot ja lomakkeiden tiivistelmät. <https://syke.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=831ac3d0ac444b78baf0eb1b68076e1a> (Viitattu 23.9.2024).

Aija Lehtikoinen, Luontoasiantuntija, biologi FM
Sweco Finland Oy
Helsinki

Ranuanjärven osayleiskaavan saukkoselvitys

Ranuan kunta
2025

Muutosluettelo

Versio:	Päiväys:	Muutoksen kuvaus	Tarkastettu	Hyväksyjä
1	5.3.2025	luonnos	Iina Koivunen	Iina Koivunen
2	6.3.2025	VALMIS	Iina Koivunen	Iina Koivunen

Projekti:
Työnumero:
Asiakas:
Versio:
Päiväys:
Tekijä:

Ranuanjärven osayleiskaavan päivitys
25010634
Ranuan kunta
Valmis
6.3.2025
Joose Sajjets

Sisältö

1.	JOHDANTO	5
2.	AINEISTOT JA MENETELMÄT	6
2.1	Selvitysalueen yleiskuvaus.....	6
2.2	Työstä vastaavat henkilöt	7
2.3	Tutkimusmenetelmät	7
3.	TULOKSET	8
4.	EPÄVARMUUSTEKIJÄT	9
5.	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	10

Kartta- ja ilmakuvat:

Maanmittauslaitos (MML)

Karttojen paikkatieto:

Sweco Finland Oy

Valokuvat:

Sweco Finland Oy, 2025

Sweco | Ranuan kunta

Työnumero: 25010634

Päiväys: 6.3.2025

Versio: valmis

YHTEYSTIEDOT

Luontoselvityskonsultti
Sweco Finland Oy

Yhteyshenkilö:

Luontoasiantuntija (biologi FM), Joose Saijets

Viirinkankaantie 1

96300 Rovaniemi

Puh. 0504038727

joose.saijets@sweco.fi

Sweco | Ranuan kunta

Työnumero: 25010634

Päiväys: 6.3.2025

Versio: Valmis

1. JOHDANTO

Ranuan kunta tilasi Sweco Finland Oy:lta saukkoselvityksen Ranuanjärven osayleiskaavaan liittyen kaava-alueen niiltä osilta, jotka ovat karttatarkastelun perusteella potentiaalisia saukon elinympäristöjä. Tässä raportissa esitellään selvityksen tulokset.

Saukko kuuluu Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV (a) eläinlajeihin, joille edellytetään tiukkaa suojelua. Suojelulla tähdätään kyseisten lajien pitkäaikaiseen säilymiseen EU:n alueella. Liitteen IV (a) lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain (9/2023) 78 §:n nojalla. Alueellinen ELY-keskus voi kuitenkin myöntää poikkeuksen tästä sekä luontodirektiivin artiklassa 12 että luonnonsuojelulain 78 §:ssä mainitusta heikentämis- ja hävittämiskiellosta. Poikkeuksen myöntämisen edellytyksistä on säädetty luontodirektiivin 16 artiklassa ja luonnonsuojelulain 83 §:ssä. Saukko on Suomessa elinvoimainen (Hyvärinen ym. 2019). Se ei ole myöskään alueellisesti uhanalainen (Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus 2021).

Saukko esiintyy nykyisin koko Suomessa. Aikanaan metsästys ja ympäristömyrkyt romahduttivat kannan, mutta rauhoituksen myötä saukko on palannut entisille asuinsijoilleen (Liukko 1999). Nykyisin liikenne on merkittävä saukkojen kuolemia aiheuttava tekijä (Sulkava, 2017). Lajin elinpiiri on hyvin laaja, usein kymmenien kilometrien pituinen vesistöreitien osa. Suotuisat lisääntymis- ja levähdyspaikat sijaitsevat yleensä jokialueilla, joiden rannoilla kasvaa puuvartisia kasveja. Saukon on yleisesti ajateltu olevan hyvä virtavesien tilan mittari, mutta nykyisin saukkoa esiintyy hyvin monenlaisissa, myös rehevöityneissä ja vedenlaadultaan heikentyneissä vesistöissä (Liukko, 1999; Sulkava, 2017). Koska saukko ei itse pysty tekemään avantoja jäähän, laji on talvella riippuvainen läpi talven sulana pysyvistä virtapaikoista.

Lisääntymispaikkaan kuuluvat sekä synnytyspesä, pienten poikasten siirtopesä, että näiden lähistöllä sijaitsevat talvella sulana pysyvät vesistön osat, joilla pentue talvella saalistaa ja jotka saukkonaaras on syksyllä hajumerkinnyt poikuereviirinsä ydinalueeksi. Lisääntymispaikan laajuus riippuu saatavilla olevan ravinnon määrästä. Runsaasti ravintoa sisältävällä paikalla se voi olla yksi suurehko koski, mutta pienemmillä vesistöillä yleensä useamman melko lähekkäisen talvisen ruokailupaikan kokonaisuus (Sulkava 2017). Urossaukkojen reviiri on suurempi kuin naaraiden, ja ne voivat liikkua kauaskin jokien sulapaikoista siirtyessään reviirin osilta toiselle.

Talviaikaan saukon lisääntymispaikka paikannetaan ja määritellään poikueiden ja naaraan lumijälkien perusteella. Tärkeintä on selvittää lisääntymispaikan ravinnonsaantimahdollisuuksien perusteella kriittiset alueet, eli kovillakin pakkasilla sulana pysyvät uomien osat. Levähdyspaikoista ovat löydettävissä ja rajattavissa vain pitkään käytetyt suojaiset kuustenalustat, osa luolista ja majavanpesät. Muut levähdyspaikat

Sweco | Ranuan kunta

Työnumero: 25010634

Päiväys: 6.3.2025

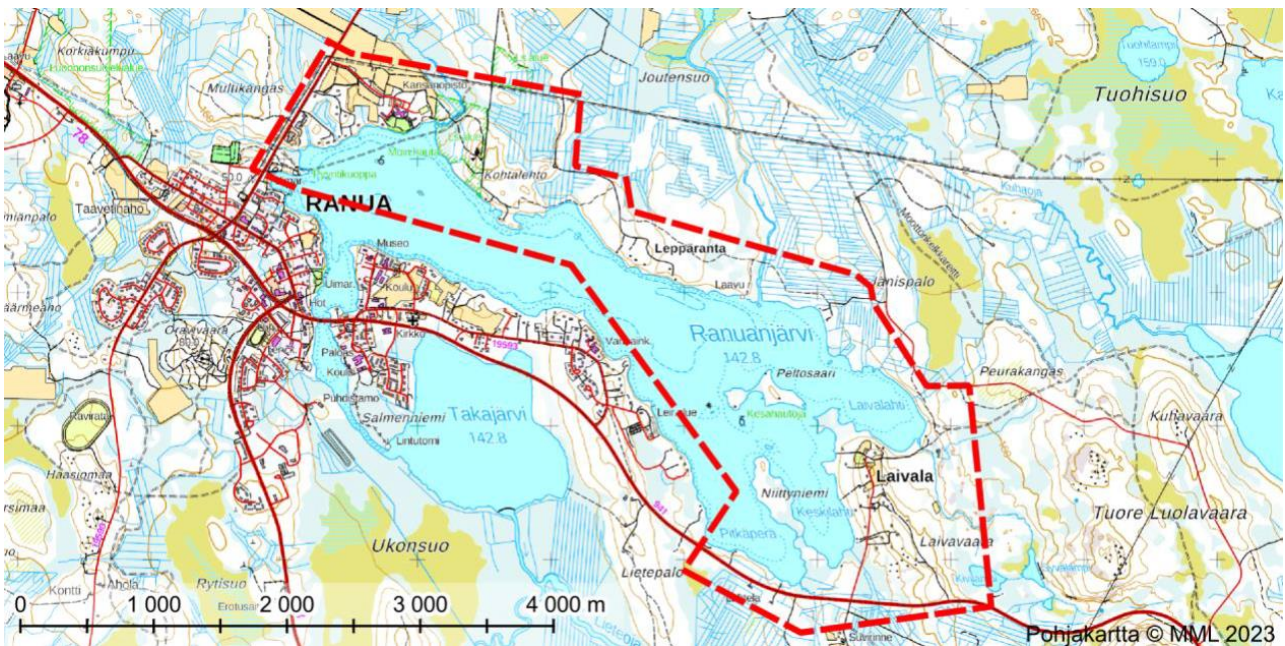
Versio: Valmis

ovat joko hyvin vaikeasti löydettäviä tai epäsäännöllisesti käytettyjä, ja siten niitä ei yleensä kyetä rajaamaan tai ne eivät ole luontodirektiivin mukaisia levähdyspaikkoja (Sulkava 2017). Kesällä saukon jälkien havaitseminen on vaikeampaa, mutta havaittavissa ovat saukon käyttämät polut, rantahiekkaan tai mutaan painautuneet jäljet ja ulosteet.

2. AINEISTOT JA MENETELMÄT

2.1 Selvitysalueen yleiskuvaus

Selvitys koski Ranuanjärven osayleiskaavan suunnittelualuetta (Kuva 1). Alueella on viisi Ranuanjärveen laskevaa puroa/ojaa (Kuva 2), joista neljän läheisyyteen on kaavassa suunniteltu maankäytön muutoksia. Nämä purot ovat ainoat suoraan Ranuanjärveen laskevat purot, jotka ovat potentiaalista saukon elinympäristöä, joten muita saukkoselvitystarpeita ei kaava-alueella ole. Järveen laskevat purouomat ovat jokseenkin luonnontilaisia, mutta alueella on myös paljon ojituksia, joista vesi laskee purojen kautta järveen. Purojen rantametsät ovat pääosin luonnontilaisen kaltaisia sekametsiä ja suota. Ympäröivillä alueilla on runsaasti eri-ikäisiä talousmetsiä. Selvitysalueella on yksi luonnonsuojelualue, joka ympäröi Hyyhelöjan suuta järven luoteispäässä.

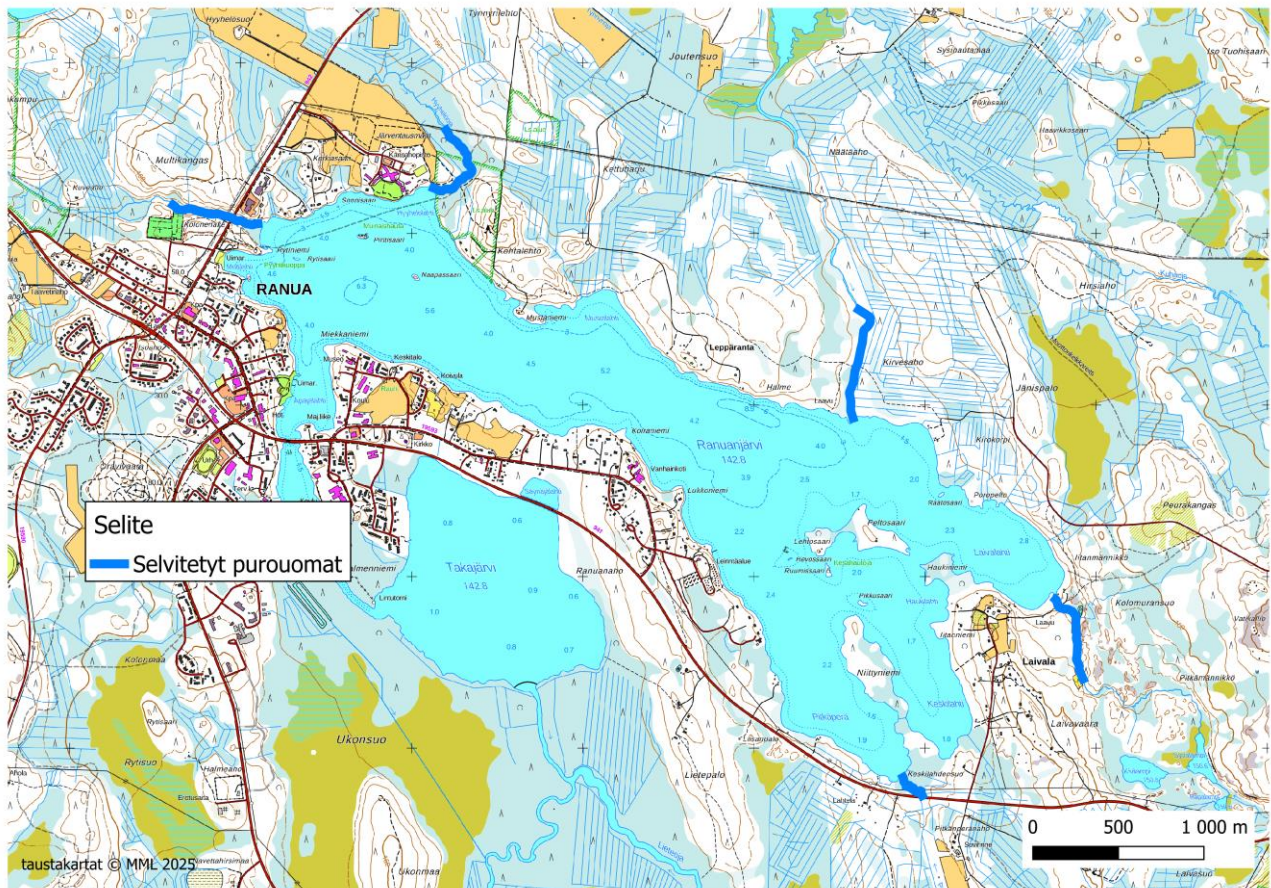
Kuva 1. Osayleiskaavan suunnittelualan rajaus

Sweco | Ranua kunta

Työnumero: 25010634

Päiväys: 6.3.2025

Versio: Valmis

Kuva 2. Selvityksessä tarkastetut Ranuanjärveen laskevat puroumat

2.2 Työstä vastaavat henkilöt

Saukkoselvityksen toteutuksesta ja raportoinnista vastasi FM biologi Joose Saijets. Raportin tarkastuksesta vastasi FM biologi Iina Koivunen. Molemmat työskentelevät asiantuntijoina Sweco Finland Oy:ssä.

2.3 Tutkimusmenetelmät

Saukon talvinen inventointi perustuu lumijälkilaskentaan saucon talvisilla ruokailupaikoilla ja niiden välillä. Saukkoselvitykset on helpointa tehdä talvella, jolloin voidaan myös varmistaa, onko selvittävällä alueella lisääntymispaikkaa. Saukkonaaraat keskittävät pentueensa elämän ympäri vuoden sulana pysyville virtavesien osille, joten poikueen talvinen ruokailupaikka on osa saucon lisääntymis- ja levähdyspaikkaa. Sekä kesällä että talvella saukkoinventointi toteutetaan kulkemalla alueen vesistöjen rannat joko kerran tai useampia kertoja kauttaaltaan läpi (Nieminen & Ahola, 2017).

Sweco | Ranuan kunta

Työnumero: 25010634

Päiväys: 6.3.2025

Versio: Valmis

Karttatarkastelussa oli etukäteen todettu Ranuanjärveen laskevat viisi purouomaa, jotka voisivat periaatteessa olla saukolle soveltuvia elinympäristöjä ja jotka ovat suunnittelualueella tai sen vaikutuspiirissä. Maastokäynnillä 28.2.2025 nämä puroumat tarkastettiin kävelemällä niiden rannat läpi karttaan 2 merkityiltä jaksoilta, havainnoimalla kaikki reitillä olevat lumijäljet ja valokuvaamalla mahdolliset saukonjäljet.

Säätila selvityksen aikana oli selvitykselle suotuisa. Lämpötila oli -2°C - 0°C. Kahtena edellisenä päivänä oli satanut hieman uutta lunta. Selvityspäivänä satoi myös hieman lisää lunta. Lumijäljet olivat hangessa kuitenkin hyvin näkyvillä.

3. TULOKSET

Suomen lajitietokeskuksen tietokannassa ei ole Ranuanjärven läheisyyteen sijoittuvia saukkohavaintoja (aineistopyyntö, tarkastettu 4.3.2025). Maastotarkastuksessa havaittiin avoimena virtaavaa vettä ainoastaan läntisimmässä ja itäisimmässä tarkastetuista puroista. Muut purot olivat kokonaan jään peitossa. Saukon jälkiä havaittiin osittain avoimena virtaavista puroista jälkimmäisessä eli järven kaakkoispäädyn purossa. Jälkihavaintojen sijainnit esitetään kuvassa 5. Jäljet olivat yhden saukkoyksilön jättämiä ja kulkivat pääasiassa pienen purouman jäällä käyden välillä kuivalla maalla ja välillä sukeltaen jääkannen alle. Saukkopoikueen jälkiä ei havaittu.

Kuva 3. Havaittuja saukonjälkiä purouman jäällä

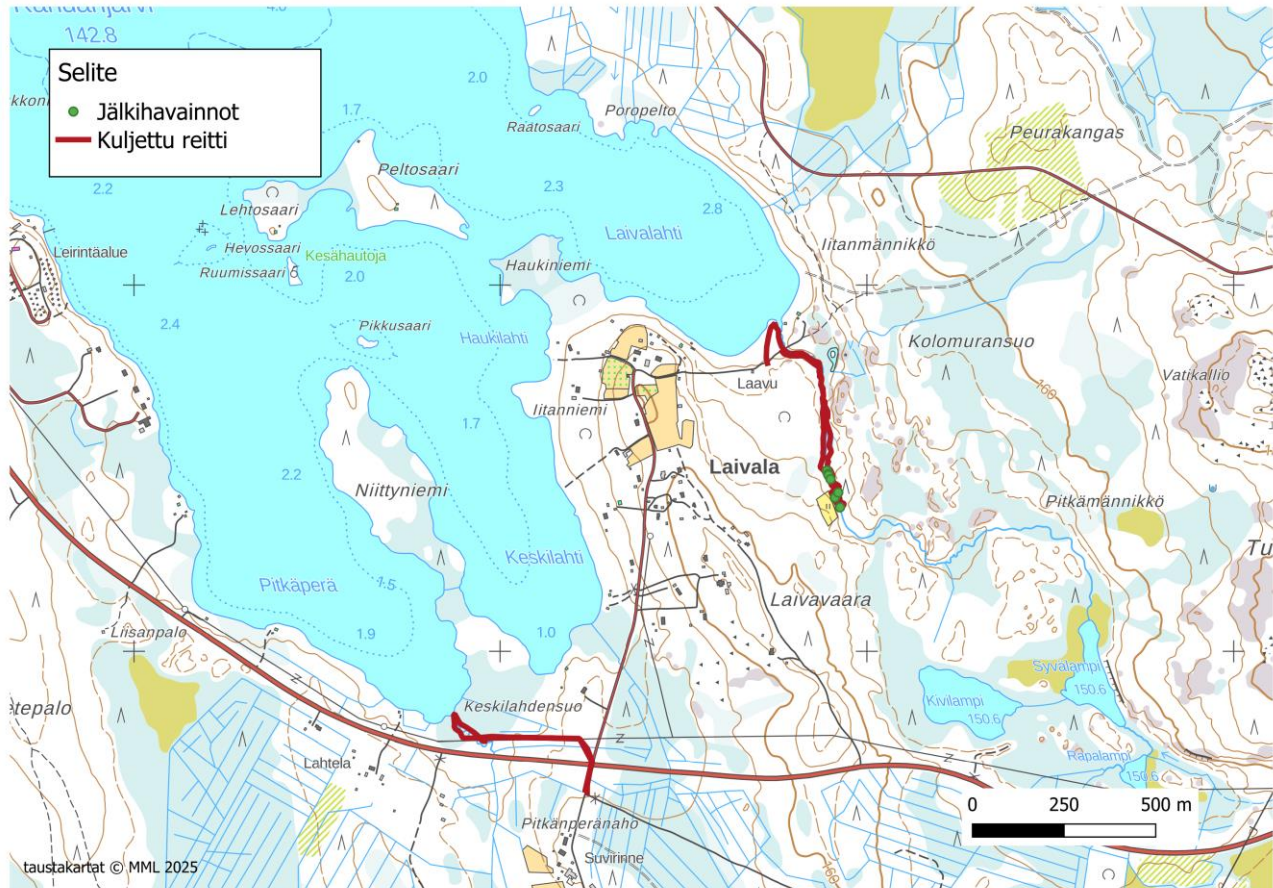
Kuva 4. Havaittuja saukonjälkiä purouman jäällä

Sweco | Ranuan kunta

Työnumero: 25010634

Päiväys: 6.3.2025

Versio: Valmis

Kuva 5. Ranuanjärven kaakkoispäädyn kuljetut reitit ja saukonjälkihavainnot

4. EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Olosuhteet selvitystä edeltävinä päivinä ja sen aikana olivat selvitykselle melko suotuisat. Edellisinä viikkoina lämpötila oli ollut paljon nolla yläpuolella ja vettäkin oli satanut, joten osa vanhemmista jäljistä on voinut sulaa ja hävitä näkyvistä. Selvitystä edeltävien päivien tuore lumi teki olosuhteista kuitenkin riittävän hyvät selvityksen toteuttamiseen. Mikäli alueella olisi aktiivisia saukon elinalueita, jälkien voi olettaa olleen hyvin näkyvissä. Selvityksen tuloksia voi näin ollen pitää luotettavina.

Sweco | Ranuan kunta

Työnumero: 25010634

Päiväys: 6.3.2025

Versio: Valmis

5. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kolme viidestä tarkastetusta purosta oli selvityksen aikaan täysin jään peitossa siitäkin huolimatta, että talvi 2024-2025 oli ollut epätavallisen lauha. Ne eivät siis voi soveltua saukon lisääntymis- ja levähdyspaikaksi. Myös kaksi selvityksen aikana osittain avoimena ollutta pienehköä puroa, joilta toisesta havaittiin saukon jälkiä, ovat kunnon pakkastalvena todennäköisesti kokonaan jäässä, joten ne eivät sovellu saukon lisääntymis- ja levähdyspaikaksi. Poikkeuksellisen lämmin talvi selittää sen, että saukon ruokailuun sopivaa avoimena virtaavaa vettä on selvityksen aikana ollut näissä pienehköissä puroissa. Näin pieni puro ei yksinään riittäne saukon lisääntymispaikaksi, vaikka niissä olisikin avoimena virtaavaa vettä (Sulkava 2017). Selvityksessä havaittiin yhden saukkoyksilön jättämiä jälkiä kaava-alueella. Saukkourokset liikkuvat kevättalvella pitkiäkin matkoja naaraita etsiessään, ja käyvät läpi sulana olevia joki- tai purojaksoja, jolloin jälkiä voi löytyä myös pitkän matkan päässä soveltuvista lisääntymis- ja levähdyspaikoista.

Selvityksen perusteella voidaan todeta, että kaava-alueelle ei sijoitu saukon lisääntymis- ja levähdyspaikaksi soveltuvia, talvella avoimena pysyviä vesistön osia. Kaavassa suunnitellut maankäytön muutokset eivät myöskään kosketa aluetta, joilta yksittäisen saukon jäljet havaittiin, vaan sijoittuvat Ranuanjärven rannoille. Jälkihavainnot tehtiin selvästi ylempää puron varrelta.

LÄHTEET

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus.

Liukko, U.-M. (toim.) 1999: Saukkokannan tila ja seuranta Suomessa. Suomen ympäristö 353. 123 s.

Natural England, Forest Research and Forestry Commission (2013): Guidance on managing woodlands with otter in England. – 10 s.

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/697603/england-protected-species-otter.pdf

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Sulkava, R. & Liukko, U.-M. 1999. Valtakunnallinen saukkokannan lumijälkilaskenta. Julkaisussa: Liukko, U.-M. (toim.) Saukkokannan tila ja seuranta Suomessa. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 353. S. 7–76. <http://hdl.handle.net/10138/212581>

Sulkava, R. (2007). Snow tracking: a relevant method for estimating otter *Lutra lutra* populations. *Wildlife Biology*. 13(2): 208–218.

Sulkava, R. 2017: Saukko (*Lutra lutra*, Linnaeus, 1758). – Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.), Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 72–77. Suomen ympäristö 1/2017.

Suomen lajitietokeskus, 2024. Laji.fi-portaali. <https://laji.fi/>. (aineistopyyntö 4.3.2025)

Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, 2021. Suomen lajien alueellinen uhanalaisuusarviointi 2020.

Joose Sajjets, Luontoasiantuntija, biologi FM
Sweco Finland Oy
Rovaniemi

Sweco | Ranuan kunta

Työnumero: 25010634

Päiväys: 6.3.2025

Versio: Valmis

Kulttuuriympäristöselvitys

Ranuan kirkonkylän osayleiskaavan
muutos/päivittäminen

Ranuan kunta

Sweco Finland Oy

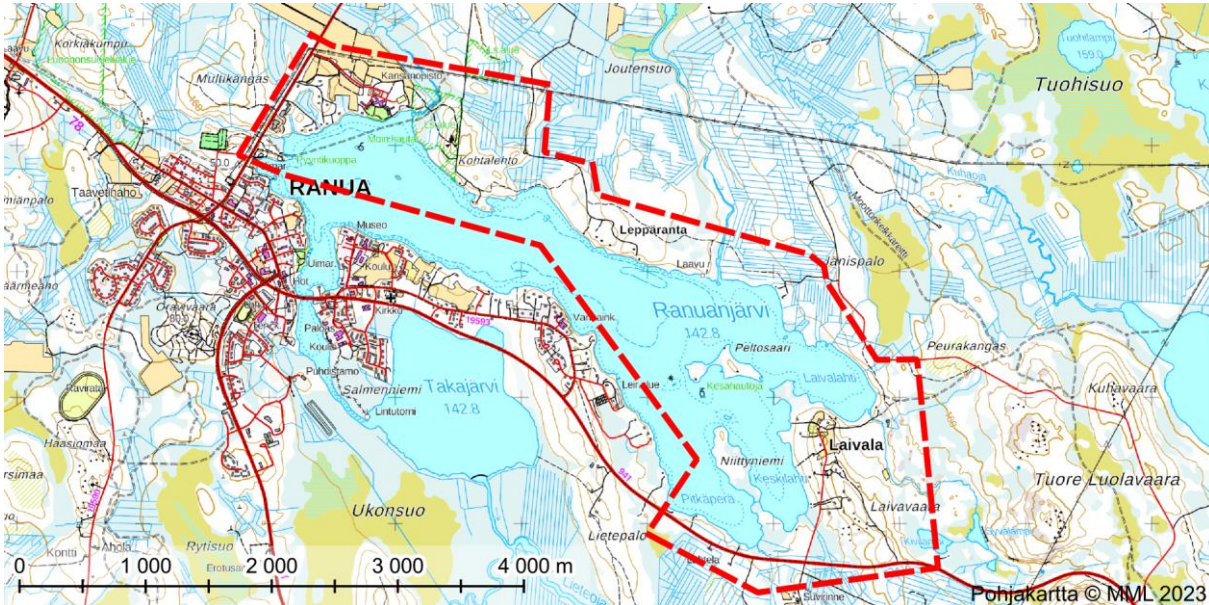
7.11.2024
Kaisa Winblad

Sisältö

1.	Johdanto	3
2.	Suunnittelualue	4
2.1	Maiseman historiaa	5
	Leppäranta	6
	Laivala 8	
2.2	Suunnittelualan rakennuskanta.....	10
	Rakennusten ikärakenne	10
	Laivalan rakennuskantaa	12
2.3	Valtakunnallisesti arvokkaat kohteet	14
2.4	Maakunnallisesti arvokkaat kohteet	14
3.	Inventoinnin tulokset	15
3.1	Arvottamisen periaatteet	15
3.2	Kohteet	16
3.3	Kohdekortit	17
1	Pyramidikattoinen kesänavetta.....	17
2	Haapakumpu.....	18
3	Tuliniemi.....	19
4	Koivuranta.....	20
5	Laivala.....	21
6	Lepola (Laivala)	22
7	Laivalan aitat.....	23
8	Vaaralan aitta.....	24
9	Määttälä	25
10	Paukunpaikka	26
11	Vanha Alatalo.....	27
4.	Yhteenvedo – arvokohteet ja suositukset	28
5.	Lähteet.....	29

1. Johdanto

Tämä kulttuuriympäristöselvitys liittyy Ranuan kirkonkylän osayleiskaavan muutokseen. Selvitys kohdistuu osayleiskaavan muutoksen kattamalle alueelle Ranuanjärven itä- ja pohjoispuolisille alueille.

Kuva 1. Osayleiskaava-alueen raja on esitetty kartalla punaisella katkoviivalla. (Taustakartta © MML 2023).

Kulttuuriympäristöselvityksen tavoitteena on tuoda esille suunnittelualan rakennetulle kulttuuriympäristölle tyypilliset erityispiirteet ja arvot, jotka tulee jatkossa huomioida osayleiskaavasuunnittelun pohjana. Inventoinnin pohjalta esitetään suositukset arvoalueiden ja -kohteiden huomioimiseksi osayleiskaavassa.

Selvitys pohjautuu olemassa oleviin selvityksiin ja inventointeihin, kirjallisiin lähteisiin, karttoihin, ilmakuviin ja valokuviin sekä maastokäyntiin. Lähtökohtaisesti inventoinnissa on tarkistettu kaikki suunnittelualueella sijaitsevat kohteet. Alueelle on tehty maastokäynti 6.6.2024. Maastossa kohteet on valokuvattu ulkoa. Lähdeaineistojen ja maastokäynnin pohjalta on tehty kohteiden alustava arvottaminen.

Selvityksen pohjana olleet lähdeaineistot:

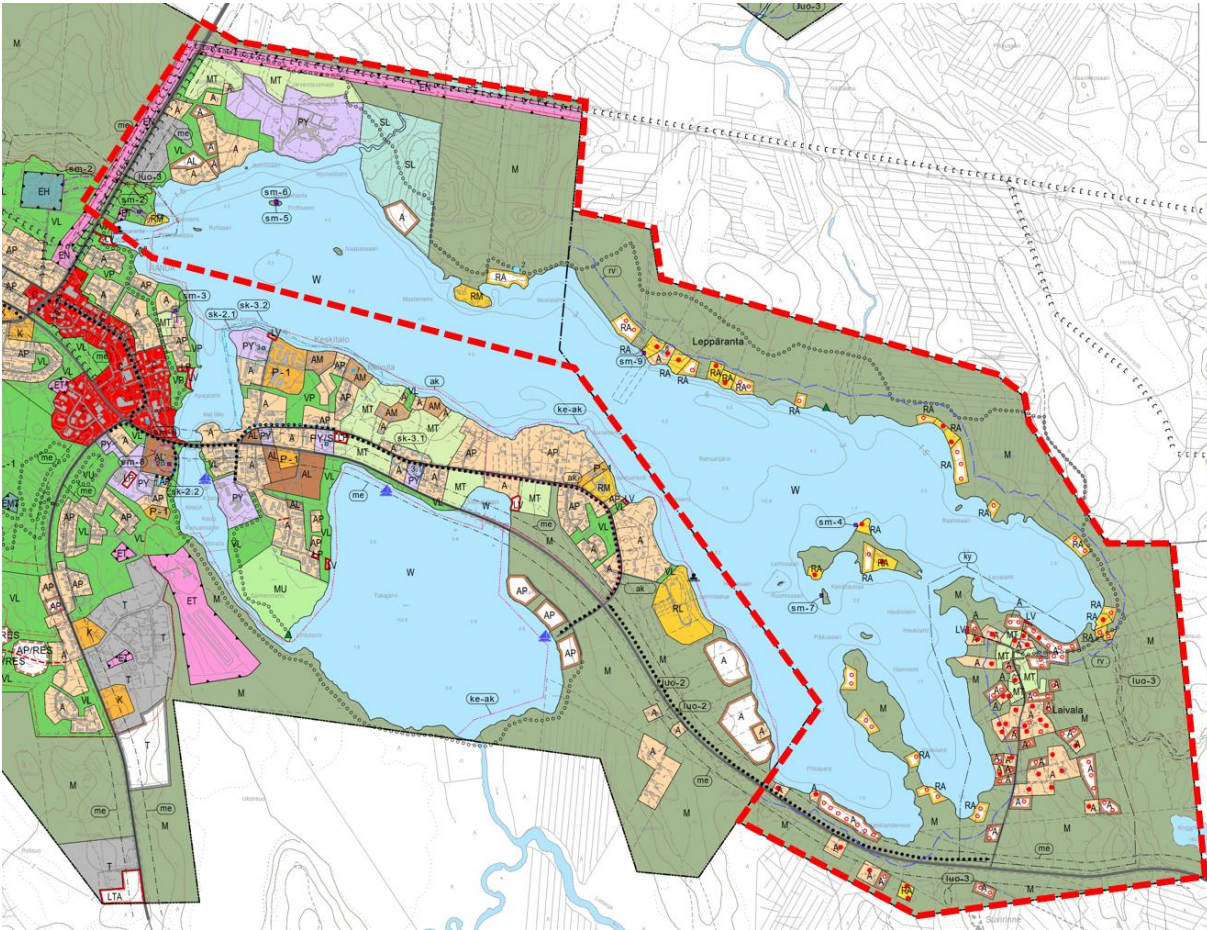
- Ranuan kirkonkylän osayleiskaava (hyväksytty 10.6.2019, lainvoimainen 7.8.2019) / kaavaselostus
- Lapin kulttuuriympäristöt tutuksi (LKYT) -hankkeen aineistot
- Itsenäisyyden ajan rakennusperintö Lapissa. Ulla Viitanen, Lapin rakennusperinne ry, 2017
- Rovaniemen – Itä-Lapin maakuntakaava, kulttuuriympäristökohteet 2014

Selvitys on laadittu keväällä ja kesällä 2024. Selvityksen on laatinut arkkitehti TkT Kaisa Winblad, Sweco Finland Oy. Selvitys on laadittu Ranuan kunnan toimeksiannosta, osana osayleiskaavatyötä.

Selvityksen valokuvat 6.6.2024 ja 6.11.2024 Johanna Lehto ja Mikko Autio / Sweco Finland Oy, jos ei toisin mainita.

2. Suunnittelualue

Suunnittelualue sijaitsee Ranuan kunnan keskustaajaman itäpuolella Ranuanjärven ympärillä. Suunnittelualueeseen kuuluvat Ranuanjärven itä- ja pohjoispuolilla sijaitsevat alueet. Ranuan taajama ei kuulu suunnittelualueeseen.

Kuva 2. Ote Ranuan kirkonkylän osayleiskaavasta. Suunnittelualueen rajausta osoitetaan kartalla punaisella katkoviivalla.

2.1 Maiseman historiaa

Alueen maiseman ominaispiirteitä ja historiaa on tarkasteltu eri-ikäisten karttojen ja ilmakuvien avulla.

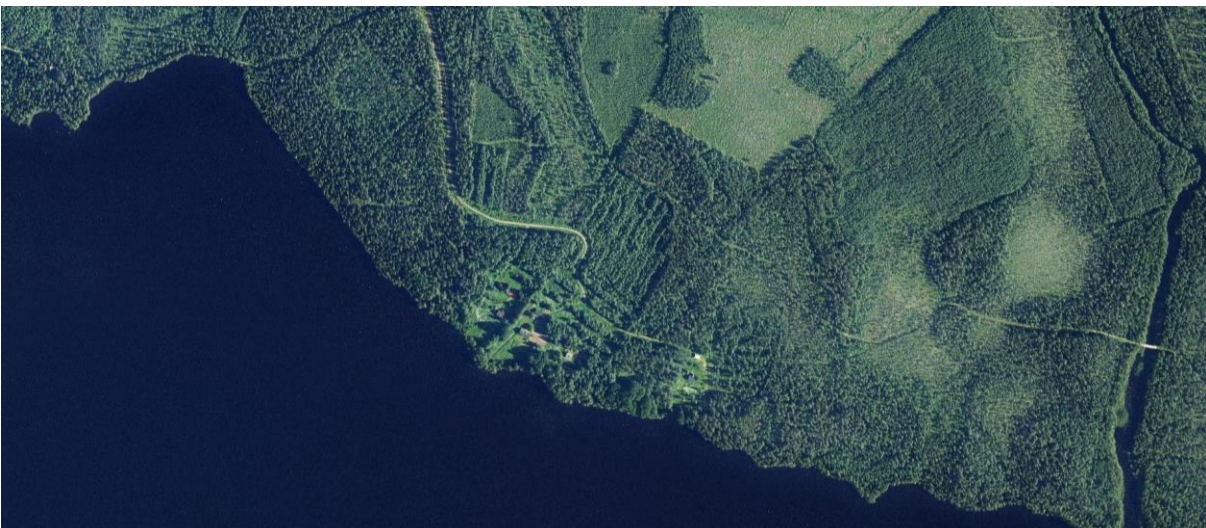

Kuva 3. Vuoden 1959 ilmakuvassa Ranuan taajama erottuu Ranuanjärven lounaisrannoilla Ranuansalmen ympärille rakentuneena kokonaisuutena. Taajaman keskustassa rakentamisen tukeutuu Posiolta Rovaniemelle johtavaan maantiehen, joka noudattaa taajamassa nykyisten Kirkkotien ja Keskustien linjauksia. Taajamassa asutus ja viljelysaukeat keskittyivät Apajalahden rannoille. Taajaman ulkopuolella Ranuanjärven ympärillä erottuvat viljelysaukeina ja asutustihentyminä Leppäranta ja Laivala. (Kuva Ranuan karttapalvelu / MML Historialliset ilmakuvat).

Kuva 4. Vuoden 2020 ilmakuvassa näkyy, kuinka taajama on laajentunut Ranuanjärven länsipuolisille alueille. Keskustassa rakentaminen on tiivistynyt. Kirkkotien pohjoispuolella on edelleen viljelyksessä olevia peltoaukeita. Leppärannan ja Laivalan alueilla viljelysaukeat ovat metsittyneet. (Kuva Ranuan karttapalvelu / Maanmittauslaitos Historialliset ilmakuvat).

Leppäranta

Kuva 5, Kuva 6 ja Kuva 7. Leppärannan alueen kehitys ja viljelysaukeiden metsittyminen näkyy hyvin vuosien 1959, 2003 ja 2021 ilmakuvissa. Vuoden 1959 ilmakuvassa Leppärannan alue erottuu metsän ympäröimänä viljelysaukeana. Pihapiirit sijaitsevat rinnakkain viljelysaukean keskellä, niitä yhdistää toisiinsa rannan suuntainen tie. Alueelle ei johda tietä, sinne lienee kuljettu veneellä taajamasta. Vuoden 2021 ilmakuvassa pihapiirejä ympäröivät umpeenkasvaneet peltoalueet. Alueelle luoteen suunnasta johtava maantie on rakennettu vuoden 2003 jälkeen. (Kuvat Ranuan karttapalvelu / Maanmittauslaitos Historialliset ilmakuvat).

Kuva 8 ja Kuva 9. Leppärannan alueella maisema on sulkeutumassa. Vierekkäisistä pihapiireistä on paikoin yhä näköyhteydet toisiinsa.

Kuva 10. Puusto peittää myös Ranuanjärven suuntaan avautuvia näkymiä.

Laivala

Kuva 11, Kuva 12 ja Kuva 13. Samoin kuin Leppärannassa myös Laivalassa maisema on muuttunut viljelysaukeiden umpeenkasvun seurauksena. Muutos näkyy vuosien 1959, 2003 ja 2020 ilmakuvissa. Vuoden 1959 ilmakuvassa laajimmat viljelysaukeat keskittyivät kylän itäpuolelle alaville alueille, Syvälamesta Ranuanjärveen laskevan ojan varteen. Myös Keskilahden rannalla on viljelyksiä. Nykyään viljelysaukeat keskittyvät kylän keskelle maiseman korkeimmalle kohdalle, teiden varsilla sijaitsevien pihapiirien ympärille. Ojanvarren viljelysaukea on metsittynyt umpeen. (Kuvat Ranuan karttapalvelu / Maanmittauslaitos Historialliset ilmakuvat).

Kuva 14 ja Kuva 15. Laivalantien varressa kylän keskellä maisemakuvaa hallitsee avoin viljelysaukea. Kuvissa näkymä Laivalantie 8 kohdalta kohti pohjoista. Taustalla näkyy Laivalantie 12.

2.2 Suunnittelualueen rakennuskanta

Ranuan taajaman ulkopuolella Ranuanjärven ympärillä on metsäalueita ja harvaa asutusta. Taajaman ulkopuolelle jäävillä alueilla asutus keskittyy järven kaakkoispuolelle Laivalan seudulle sekä järven luoteispohjukkaan Hyyhelöojan ja Pekkalantien väliselle alueelle. Järven pohjoisrannalla pienialaisena tihtymänä erottuu Leppärannan alue.

Järven kaakkoisrannalla Posiontien varressa on muutamia pihapiirejä. Pitkäperän rannoilla on muutama rakennuspaikka. Rakennukset ovat peräisin 1900-luvun lopulta: valtaosa alueen rakennuksista on rakennettu vuoden 1980 jälkeen, muutama rakennus vuosien 1960 ja 1979 välisenä aikana.

Järven itärannalla Laivalan alueella asutus tihtyy teiden varsille viljelyksessä olevien pienten pelto-alueiden keskelle. Alueella sijaitsevat rakennukset ovat peräisin pääosin vuoden 1980 jälkeiseltä ajalta, osin vuosien 1960–1979 väliseltä ajalta. Alueella on kaksi rakennusta jälleenrakennuskaudelta (vuosilta 1945–1959) sekä yksi ennen sotia (ennen vuotta 1944) valmistunut rakennus.

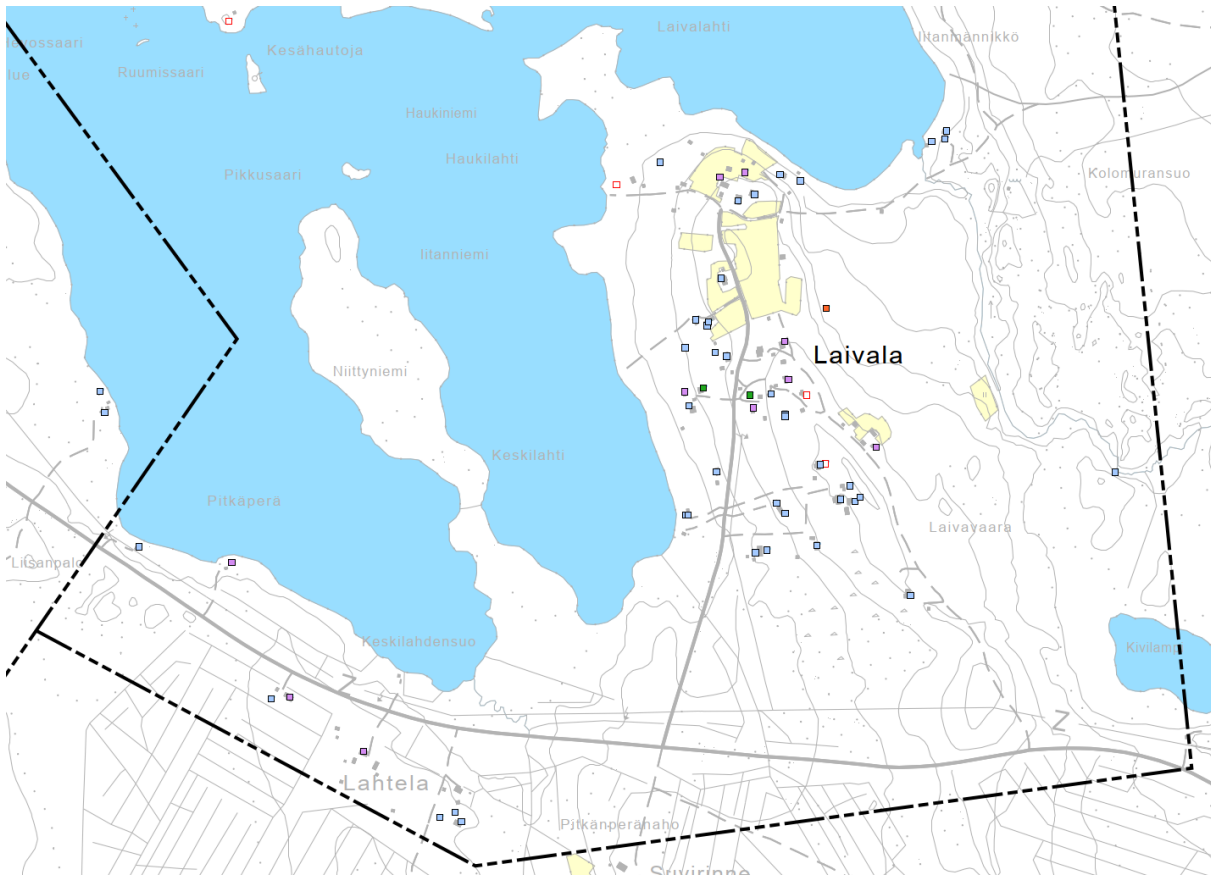
Järven pohjois- ja koillisrannoilla on paikoin muutamia rakennuksia. Valtaosa rakennuksista on valmistunut vuoden 1980 jälkeen, muutamat rakennukset vuosien 1960 ja 1979 välisenä aikana. Leppärannan alueella on yksittäinen ennen vuotta 1944 valmistunut rakennus sekä muutama jälleenrakennuskaudella (1945–1959) valmistunut rakennus.

Järven luoteiskulmalla taajaman liepeillä on Kansanopiston alue, vakinaista asumista sekä teollisuus- ja varastoaluetta. Valtaosa alueella sijaitsevista rakennuksista on valmistunut vuoden 1980 jälkeen, muutamat vuosina 1960–1979.

Rakennusten ikärakenne

Tiedot rakennusvuosista perustuvat rakennus- ja huoneistotietoihin (rahu-tietoihin). Alla olevilla kartoilla eri aikoina rakennetut rakennukset on esitetty eri väreillä seuraavasti:

	Ennen sotia rakennetut rakennukset 0-1944
	Jälleenrakennuskauden rakennukset 1945-1959
	Modernismin kaudella rakennetut rakennukset 1960-1979
	Uusimmat rakennukset 1980-2016
	Puuttuva tieto rakennusvuodesta

Kuva 16. Rakennuskannan kerroksellisuus, Posiontien varsi ja Laivala. Posiontien varressa ja Pitkäperän rannoilla sijaitsevat rakennukset on rakennettu vuoden 1960 jälkeen (violetti merkitä: 1960–1979, vaaleansininen merkintä: 1980–2016). Valtaosa Laivalassa sijaitsevista rakennuksista on rakennettu vuoden 1960 jälkeen. Kylän eteläosassa on kaksi jälleenrakennuskauden rakennusta (vihreä merkintä: 1945–1959) sekä sivummalla kylän itälaidalla yksi ennen vuotta 1944 valmistunut rakennus (punainen merkintä).

Kuva 17. Rakennuskannan kerroksellisuus, Kansanopiston alue ja Leppäranta. Kansanopiston alueella valtaosa rakennuksista on rakennettu vuoden 1980 jälkeen (vaaleansininen merkintä: 1980–2016). Alueella on paikoin muutamia 1960- ja 1970-luvuilla valmistuneita rakennuksia (violetti merkitä: 1960–1979). Leppärannan alueella on neljä jälleenrakennuskauden rakennusta (vihreä merkintä: 1945–1959), yksi ennen vuotta 1944 valmistunut rakennus (punainen merkintä) ja kaksi vuoden 1980 jälkeen valmistunutta rakennusta (vaaleansininen merkintä).

Laivalan rakennuskantaa

Laivalassa valtaosa rakennuksista on varsin tavanomaisia 1900-luvun jälkipuoliskon omakotitaloja. Laivalan kylän ydinalueella on yksittäinen vanha rakennus, joka on LKYT-hankkeen inventointitietojen mukaan rakennettu vuonna 1858. Kylän eteläosassa on kaksi osittain jälleenrakennuskaudelta periytyvää pihapiiriä. Sivummalla kylän itälaidalla sijainnut vanhempi, ennen vuotta 1944 valmistunut rakennus on 6.6.2024 tehdyssä maastotarkistuksessa todettu kadonneeksi, rakennus lienee purettu.

2.3 Valtakunnallisesti arvokkaat kohteet

Suunnittelualueella ei ole valtakunnallisesti arvokkaiksi määriteltyjä alueita tai kohteita.

Pyramidikattoiset kesänavetat on rakennustyyppinä mukana valtakunnallisessa inventoinnissa valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. Kuvauksen mukaan:

"Pyramidikattoisen kesänavetan ainutlaatuinen rakennustyyppi on kehittynyt Pohjois-Suomessa ja -Ruotsissa, jossa kesähyönteisten kiusa on suurin. Karjarakennustyyppin tunnusmerkkinä on pyramidinmuotoinen katto.

Kesäkäyttöön rakennetun navetan rakenne ja muoto on kehitetty suojaamaan karjaa hyönteisiltä. Yöksi suojaan tuodun karjan lämpö aiheuttaa voimakkaan ilmavirran pienessä rakennuksessa, jonka pyramidinmuotoisen katon keskellä olevan ilmanvaihtotorven kautta hyönteiset ajautuvat ulos. Neliömäinen tai pyöreä runko ja kartiomainen katto edesauttavat voimakkaan vedon syntymistä.

Navettoja on säilynyt Pohjois-Pohjanmaalla mm. lissä Jokikylän Haltun talossa, Pudasjärvellä Mannilassa, Kuusamossa Maaselän kylän Salmelassa ja Jokilamminkylässä Jokelan sekä Ronkaisen tiloilla ja myös Yli-lissä Haapaniemessä ja Hirvelässä.

Pyramidikattoisia kesänavettoja rakennetaan edelleen. Navettojen rakenne on pysynyt vanhan tradition mukaisena." (Museovirasto 2009)

Ranualla on kaksi pyramidikattoista kesänavetta. Toinen niistä sijaitsee Ranuan taajamassa Pappilanniemiessä Rantatien varrella, toinen Ranuanjärven pohjoispuolella Mustalahden rannan tuntumassa. Ranualla sijaitsevia pyramidikattoisia kesänavettoja ei mainita kuvauksessa eivätkä ne ole mukana Museoviraston karttapalvelun kartalla. Rakennustyyppinä Ranuan kesänavetat kuitenkin liittyvät samaan perinteeseen kuin arvokohteina huomioidut kesänavetat.

Kuva 18. Ranuan Pappilanniemiessä Rantatien varrella on perinteinen pyramidikattoinen navettarakennus. Rakennusta on kunnostettu, mm. katto on uusittu. (Kuva vuodelta 2004).

2.4 Maakunnallisesti arvokkaat kohteet

Suunnittelualueella ei ole maakunnallisesti arvokkaiksi määriteltyjä alueita tai kohteita.

3. Inventoinnin tulokset

3.1 Arvottamisen periaatteet

Rakennettu ympäristö kokonaisuutena, samoin kuin yksittäiset rakennukset, rakennelmat ja muut ympäristön osat, sisältävät erityyppisiä arvoja. Yksittäisten kohteiden merkityssisältö käsittää tavallisesti useita eri arvoja. Arvot vaikuttavat monella eri tasolla: ympäristön kauneus synnyttää esteettistä mielihyvää ja ajallinen kerroksellisuus auttaa ymmärtämään historiaa ja yhteiskunnan muutoksia. Taloudellinen arvo taas on luonteeltaan hyvinkin konkreettinen ja aikaan sidottu.

Rakennetun ympäristön tai yksittäisen rakennuksen kulttuurihistoriallinen merkittävyys koostuu sen sisältämistä yksittäisistä arvoista. Kulttuurihistoriallinen merkittävyys liittyy paitsi kohteen merkitykseen dokumenttina, eli sen kykyyn kertoa oman aikansa historiallisista, rakennustaiteellisista ja yhteiskunnallisista olosuhteista, myös sen asemaan osana visuaalista ympäristökokonaisuutta. Kulttuurihistoriallisesti merkittävä kohde on tärkeä ja monipuolinen menneisyyden dokumentti, joka symbolisoi eri aikakausina vallinneita arvostuksia, pyrkimyksiä ja olosuhteita.

Arvottamisessa tavoitteena on tunnistaa alueiden ja kohteiden kulttuurihistoriallinen merkittävyys ja ominaisluonne suhteutettuna laajempaan kulttuuriympäristökokonaisuuteen, alueen historiaan, rakennustyyppien historiaan tai historialliseen ilmiöön.

Kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden inventoinneissa yleisesti käytetyssä arvottamismallissa rakennetun ympäristön arvot on jaettu rakennushistoriallisiin tai rakennustaiteellisiin / arkkitehtonisiin, historiallisiin sekä maisemallisiin arvoihin / ympäristöarvoihin.

Rakennushistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokas (R) kohde tai alue ilmentää aikansa tai ympäristönsä rakennustapaa, ihanteita ja tekniikkaa. Se voi edustaa jotain arkkitehtonista tyyliä tai tyylivaikutteita, jollakin tavalla mielenkiintoista, harvinaista tai tyypillistä rakennusteknistä ratkaisua tai rakennustyyppiä, tai tietylle ajalle tai sosiaaliryhmälle tyypillistä rakentamisen tapaa. Se voi osaltaan kertoa mm. tyylin, rakennustekniikan, työtapojen sekä elintapojen kehityksestä. Kohteiden arvottamisessa kiinnitetään huomiota mm. kohteen esteettiseen laatuun eli sen kauneusarvoihin, rakennustaiteelliseen toteutukseen, kohteen harvinaislaatuisuuteen tai sen edustavuuteen jonkin aikakauden tyyppiesimerkinä.

Historiallisesti arvokas (H) kohde tai alue liittyy tärkeään tai olennaiseen historialliseen prosessiin, ilmiöön, tapahtumaan tai esimerkiksi paikallis- tai henkilöhistoriaan: sen rakentamisen historiaan, rakennuksessa asuneiden henkilöiden elämänvaiheisiin taikka teollisuuden tai maanviljelyksen historiaan. Historiallisesti merkittäviä ovat esimerkiksi asutus-, elinkeino-, sivistys- ja hallinto- sekä kirkko- ja sota-historiaan liittyvät kohteet. Useissa kohteissa yhdistyy monenlaisia kulttuurihistoriallisia arvoja.

Maisemallisesti arvokkaassa (M) kohteessa ympäristöarvot ovat tärkeitä. Maisemallisesti arvokas kohde tai alue voi olla merkittävä kulttuurimaisema, rakennettu kokonaisuus tai olennainen osa tällaista kokonaisuutta, joka antaa edustavan kuvan seudun kulttuurihistorialle luonteenomaisista tai erikoislaituisista piirteistä tai liittyy luontevasti ympäröivään luonnon- tai kulttuurimaisemaan. Kohde saattaa olla osa arvokasta ympäristökokonaisuutta, muodostaa oman maisemallisen kokonaisuuden tai olla maiseman maamerkki. Yksittäinen rakennus voi olla maisemallinen kiintopiste tai kohteella voi olla merkitystä osana ajallisesti tai tyyllisesti kerroksellista kokonaisuutta. Ympäristöllisten arvojensa vuoksi merkittävä maisemallinen kohde voi laajuutensa perusteella olla joko lähimaisema eli miljö tai maisemakokonaisuus. Kauneusarvojen ohella kohteet sisältävät runsaasti historiallisia ja rakennushistoriallisia arvoja.

3.2 Kohteet

Inventoinnin yhteydessä mahdollisina arvokohteina on tarkastettu kaikkiaan 11 kohdetta. Numerot viittaavat kohteiden numeroihin kartalla:

- 1 Pyramidikattoinen kesänavetta
- 2 Haapakumpu
- 3 Tuliniemi
- 4 Koivuranta
- 5 Laivala
- 6 Lepola (Laivala)
- 7 Laivalan aitat (luhtiaitta, pikkuaitta, sauna, isoaitta)
- 8 Vaaralan aitta
- 9 Määttälä
- 10 Paukunpaikka
- 11 Vanha Alatalo

3.3 Kohdekortit

1 Pyramidikattoinen kesänavetta

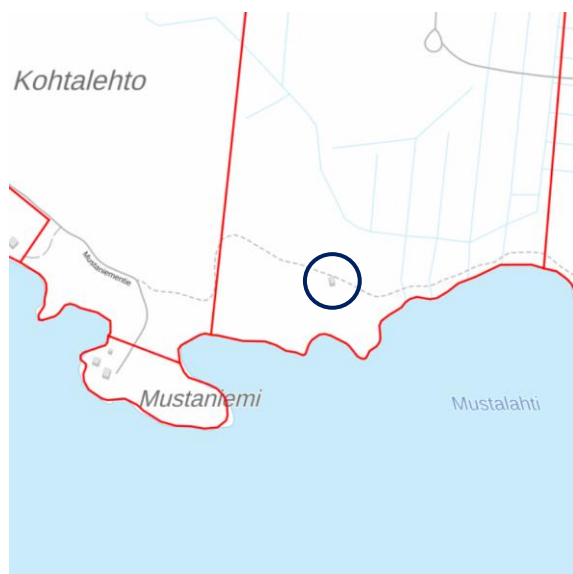
Pyramidikattoinen kesänavetta sijaitsee Ranuanjärven Mustalahden pohjoisrannalla, ranta-alueella kulkevan Rajalta-rajalle -ulkoilureitin varrella.

Navetta on pohjakaavaltaan neliön muotoinen. Ulkoasua hallitsee pyramidin muotoinen korkea katto, jonka huipulla on tuuletushormi. Katossa on pärekate. Seinissä on pystysuuntainen, käsittelemätön lautaverhous.

Pyramidikattoinen kesänavetta on rakennustyyppinä erityinen. Rakennuksen muoto on toteutettu siten, että siinä toimii luonnollinen ilmankierto. ”Kun lehmät tuotiin kesänavettaan sisälle, ilma nousi niistä lähtevän lämmön vuoksi ylöspäin. Kun kattorakennelma oli pyramidin muotoinen, niin ylhäällä olevasta räppänästä pääsi ilma ylös ja vei sitä kautta kaikki hyttysset pois. Se oli lehmille hyvä juttu, kun siellä pystyttiin lypsämään niin, että hyttysset eivät häirinneet ... perimätieto olettaa, että ne ovat on lähteneet kotarakennelmista ... rakennusten toimintaperiaate on sama, mutta muoto eri: kodan pyöreys vaihtui kesänavetoissa neliön muotoon.” (<https://yle.fi/uutiset/3-9053916>).

Kesänavetta on rakennushistoriallisesti ja historiallisesti arvokas rakennus. Se edustaa harvinaiseksi käynnyttä perinteistä rakennustyyppiä. Se on ominaispiirteiltään hyvin säilynyt. Muun muassa pärekate on säilynyt. Ulkoilureitin varressa kesänavetta hahmottuu pienimuotoisena, paikallisena maamerkkirakennuksena.

Paikallisesti arvokas: R, H, M

2 Haapakumpu

Leppärannan alueella on kolmesta väljästi rinnakkain sijaitsevasta pihapiiristä muodostuva kokonaisuus. Osoitteessa Leppärannantie 34 sijaitsee jälleenrakennuskaudella rakennettu asuinrakennus ja sitä vastapäätä yksittäinen talousrakennus.

Rakennukset sijaitsevat eri kiinteistöllä kuin viereinen Tuliniemi (kohde 3), mutta osoite on molemmilla sama, Leppärannantie 34. Jälleenrakennuskaudella rakennetut tontit lienee erotettu vanhasta tilasta.

Asuinrakennus on jälleenrakennuskauden asuinrakennuksille tyypilliseen tapaan noppamainen satulakattoinen rakennus. Rakennuksessa on kolmiorimahuopakate ja pystyrimaudoituksella vuoratut julkisivut. Ikkunat on vastikään uusittu ja pihan puolelle on rakennettu uusi satulakattoinen kuisti.

Talousrakennus on vaatimaton rankorakenteinen vajarakennus. Vajan katto on romahtanut.

Asuinrakennus on melko tavanomainen oman aikakautensa rakennus, jota on myöhemmin uudistettu. Pihapiirin talousrakennukset ovat kadonneet tai katoamassa. Kokonaisuuteen ei liity erityisiä arvoja.

3 Tuliniemi

Tuliniemi lieene vanha tila, jonka mukaan alue on saanut nimensä. Tuliniemi sijaitsee eri kiinteistöllä kuin viereinen Haapakumpu (kohde 2), mutta osoite on molemmilla sama, Leppäräntie 34.

Pihapiiriin kuuluvat oletettavasti viimeistään 1900-luvun alkukymmeninä rakennettu asuinrakennus ja sitä vastapäätä sijaitseva talousrakennus / navetta. Pihapiirissä on myös maitolaituri.

Asuinrakennus on pohjamuodoltaan suorakaitteen muotoinen rakennus, jossa on kolmiohuopakatteinen satulakatto ja pystyrimaudoituksella verhoillut julkisivut. Pihan puolella on poikkipääty. Pihan puolella lieene ollut alkujaan kuisti, joka on purettu pois. Sisäänkäynnissä on peiliovet. Ikkunat ovat T-karmi-ikkunat, joissa ylin ruutu on jaettu siroilla pystypuitteilla kolmeen osaan. Ikkunoissa on jugend-tyylin vaikutteita, mikä viittaa rakennuksen olevan peräisin 1910- tai 1920-luvulta. Ullakkokerroksen ikkunoita kehystävissä vuorilaudoissa on koristeleikkaukset, ensimmäisessä kerroksessa vuorilaudoat ovat malliltaan pelkistetyt.

Pihan koillislaidalla asuinrakennusta vastapäätä on hirsirakenteinen navettarakennus. Siinä on kolmiorimahuopakatteinen satulakatto, vuoraa-mattomat julkisivut ja nelikulmaiset, kuusiruutuiset ikkunat. Pitkiä seiniä tukevat följärit.

Pihapiirillä on rakennushistoriallista arvoa 1900-luvun alun rakennusperinnettä edustavana kokonaisuutena. Tuliniemi lieene yksi alueen vanhoista kantatiloista. Asuinrakennukseen on tehty myöhemmin muutoksia, mutta myös alkuperäisiä piirteitä on säilynyt.

Paikallisesti arvokas: R

4 Koivuranta

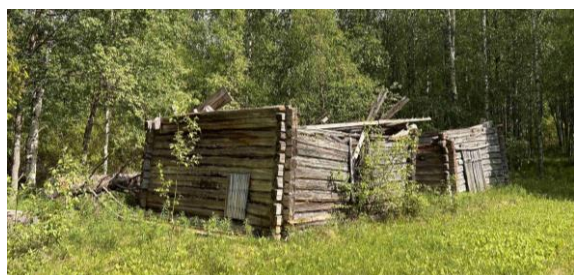
Koivurannan pihapiiri sijaitsee Tuliniemen pihapiirin vieressä, osoitteessa Leppärannantie 36. Pihapiirissä on jälleenrakennuskaudella rakennettuja rakennuksia: asuinrakennus sekä kolme talousrakennusta, navetta, aitta ja lato. Pihassa on myös kaivo.

Asuinrakennuksen ulkoasu on jälleenrakennuskaudelle tyypillinen. Rakennuksessa on kolmiorimahuopakatteinen satulakatto ja pystyrimalaudoituksella verhoillut julkisivut. Pihan puolella on satulakattoinen kuisti, sisään johtaa alasasta paneloitu ovi, jonka yläosassa on lasiruutu. Ikkunat ovat nelikulmaiset, pystypuitteilla kahteen osaan jaetut. Pihan puolella on muita leveämpi kolmiruutuinen ikkuna.

Talousrakennukset ovat hirsirakenteisia ja vuoraamattomia. Navettarakennus on muita suurempi. Sen katto on romahtanut.

Asuinrakennus on hyvin säilynyt esimerkki jälleenrakennuskauden rakennusperinteestä. Talousrakennuksille on arvoa osana pihapiirikokonaisuutta, mutta itsessään ne ovat varsin tavanomaisia maaseudun talousrakennuksia.

Paikallisesti arvokas: R

5 Laivala

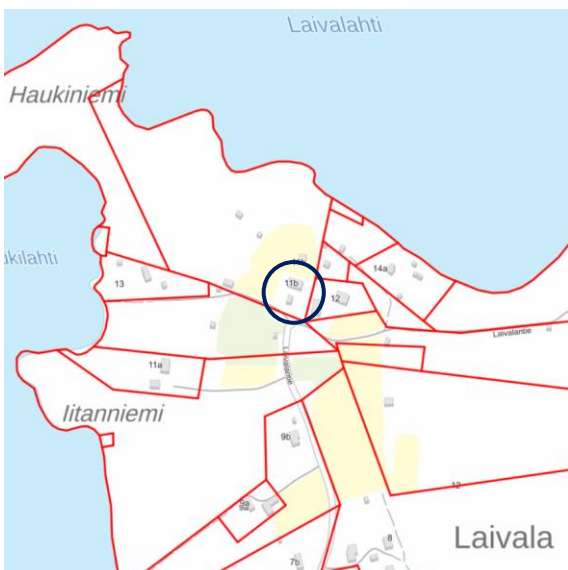
Vanha rakennus sijaitsee keskeisellä paikalla Laivalan kylän keskellä, osoitteessa Laivalantie 11b. Rakennus on osa pihapiiriä, jossa on myös 1970-luvun tiiliverhoiltu omakotitalo. Pienikokoinen rakennus sijaitsee omakotitalon edustalla kylätien varressa.

Rakennus on kuulunut paikalla aikanaan sijainneen Laivalan pihapiirin rakennuksiin. Laivalan tila on yksi alueen kantatiloista, jonka mukaan kylä on saanut nimensä. Laivalan rakennuksista on edelleen jäljellä myös asuinrakennukseksi muutettu riihi, kolme aittaa ja sauna. Kyseiset rakennukset on huomioitu tässä inventoinnissa eri kohteina: kohde 6 Lepola (Laivala) ja kohde 7 Laivalan aitat.

Rakennuksessa on koteloidut ristinurkat, mistä päätellen se on hirsirakenteinen. Rakennuksessa on peltikate, pystylomalaudoituksella verhoillut julkisivut ja nelikulmaiset, kaksiruutuiset ikkunat. Rakennusta on aikojen kuluessa muutettu ja uudistettu.

Rakennuksella on maisemallista arvoa jääneenä vanhasta rakennusperinteestä. Se erottuu kyläkuvassa ominaispiirteiltään uusista omakotitaloista poikkeavana rakennuksena, mikä tuo miljööseen ajallista kerroksellisuutta.

Arvoa osana kyläkuvaa: M

Ilmakuva vuodelta 1959. Laivala (Laivalantie 11b) on esitetty kuvassa ympyröitynä.

6 Lepola (Laivala)

Lapin kulttuuriympäristöt tutuiksi-inventoinnissa huomioidaan arvokohteena riihi / asuinrakennus, joka on rakennettu vuonna 1858. Inventoinnissa rakennus on nimellä Laivala.

Kyseessä on vanha riihi, joka on muutettu asuinrakennukseksi. Se lienee kuulunut Laivalan tilan pihapiiriin. Laivalan päärakennus näkyy vielä vuoden 1959 ilmakuvassa. Rakennus on sittemmin purettu. Nykyään sen paikalla on uudehko omakotitalo.

Rakennus sijaitsee Laivalahtea kohti viettävässä rinteessä kylän pohjoisosassa, osoitteessa Laivalantie 14b. Rakennus on hirsirakenteinen ja julkisivuiltaan vuoraamaton. Katteena on pelti.

Ikänsä puolesta rakennuksella on rakennushistoriallista arvoa esimerkkinä vanhasta rakennusperinteestä.

Paikallisesti arvokas: R

Kohteeseen kuuluvat myös asuinrakennukseksi muutetun riihen vieressä sijaitsevat luhtiaitta ja talousrakennus (luultavimmin sauna). Ne on huomioitu kohteessa 7 Laivalan aitat.

Ilmakuva vuodelta 1959. Laivalantie 14b on esitetty kuvassa ympyröitynä. Sen pohjois- ja koillispuolilla sijaitsevat sauna ja aitta.

7 Laivalan aitat

Laivalan kantatilan vanhoihin rakennuksiin kuuluvat vanhan rakennuksen (kohde 5 Laivala) ja asuinrakennukseksi muutetun vanhan riihen (kohde 6 Lepola) lisäksi kolme aittaa ja talousrakennus, joka oletettavasti on sauna. Niistä luhtiaitta ja sauna sijaitsevat asuinrakennukseksi muutetun riihen yhteydessä, pikkuaitta ja iso aitta (riihi ja riihilato?) metsän reunassa Laivalan pihapiirin länsipuolella.

Laivalan vanhan pihapiirin koilliskulmalla, asuinrakennukseksi muutetun riihen vieressä, sijaitseva aitta on komea hirsirakenteinen luhtiaitta. Rakennus on vuoraamaton, katteena on poimulevy. Ylimpien hirsien päät ovat ulkonevat ja niissä on pykälletyt koristeleikkaukset. Aitan vieressä on oletettu saunarakennus. Se on osittain hirsirakenteinen ja vuoraamaton. Toinen pääty on rankorakenteinen, julkisivuissa on pystyrimaverhous.

Aittarakennuksilla on rakennushistoriallista arvoa esimerkkinä vanhasta rakennusperinteestä. Luhtiaitta on komea ja hyvin säilynyt.

Paikallisesti arvokas: R (luhtiaitta ja pikkuaitta)

Arvoa osana kyläkuva: M (muut)

Luhtiaitta (aitta 1), pikkuaitta (aitta 2) ja iso aitta (aitta 3).

Luhtiaitta.

Pikkuaitta.

Sauna.

Iso aitta (riihi ja riihilato?).

8 Vaaralan aitta

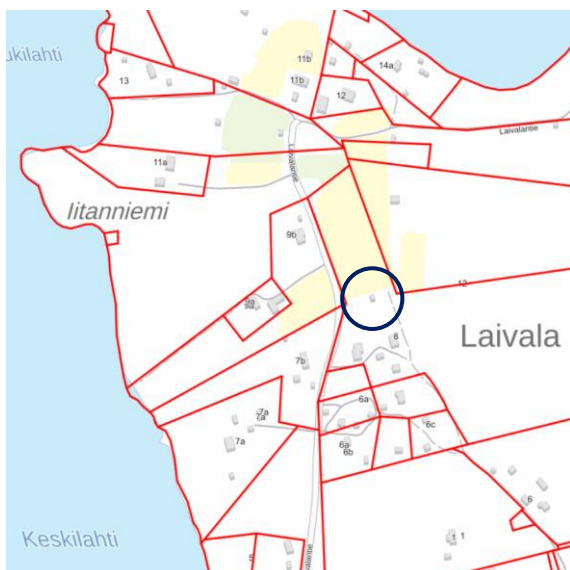
Hirsiaitta liittyy osoitteessa Laivalantie 8 sijaitsevaan Vaaralan pihapiiriin. Aitta sijaitsee pihapiirin pohjoispuolella metsän ja pellon rajalla.

Pihapiirin muihin rakennuksiin ei liity erityisiä arvoja. Pihapiirissä on ulkoasun perusteella arvioituna 1960-luvun lopulla / 1970-luvun alussa rakennettu asuinrakennus sekä 1900-luvun puolivälin jälkeen rakennettuja talousrakennuksia.

Aitta on hahmoltaan kapea ja korkea. Ulkoseinät ovat käsittelemättömät ja vuoraamattomat hirsiseinät. Katteena on pelti.

Aitalla on arvoa ennen muuta osana kyläkuva. Itsessään se on perinteinen, joskin melko tavanomainen, maaseudun talousrakennus.

Arvoa osana kyläkuva: M

9 Määttälä

Pihapiiri sijaitsee Laivalan kylän eteläosassa pienen matkan päässä kylätiestä, osoitteessa Laivalantie 7a. Pihapiiri muodostuu eri-ikäisistä rakennuksista. Vanhempi asuinrakennus on rakennettu jälleenrakennuskaudella, talousrakennukset samoihin aikoihin. Pihapiirissä on myös uudempi, 1900-luvun lopulla rakennettu asuinrakennus.

Vanhempi asuinrakennus edustaa jälleenrakennuskauden rakennusperinnettä. Rakennuksessa on kolmiorimahuopakatteinen satulakatto, vaakaponttilaudoituksella verhoillut julkisivut ja nelikulmaiset, pystypuitteella kahteen osaan jaetut ikkunat. Pihan puolella on satulakattainen umpikuisti. Rakennukseen on tehty joitakin ikkunamuutoksia. Pääsisäänkäynnin ovi ja portaat lienee uusittu.

Pihapiiriä rajaavat vanhemman asuinrakennuksen kanssa samoihin aikoihin rakennetut sauna-rakennus / pikkupuoli ja aitta / liiteri. Talousrakennukset ovat melko tavanomaisia oman aikakautensa rakennuksia.

Jälleenrakennuskauden asuinrakennus tuo omaa aikakauttaan edustavan lisän Laivalan kylämiljööseen. Sillä on miljöö kerroksellisuuden kannalta merkitystä osana kyläkokonaisuutta. Vanhat talousrakennukset ovat osa pihapiiriä. Kokonaisuuteen ei liity itsessään erityisiä rakennushistoriallisia arvoja.

Arvoa osana kyläkuva: M

10 Paukunpaikka

Rakennus sijaitsee Laivaan kylässä keskeisellä paikalla kylätien varressa, osoitteessa Laivalantie 6a.

Rakennus muodostuu kahdesta erikorkuisesta siivestä. Tien puolella keskellä on kahden kerroksen korkuinen kuisti. Julkisivut on verhoiltu pystyrimalaudoituksella. Satulakatos on palahuopakate, räystäitä korostavat leveät laudoitukset. Ikkunoita kehystävät koristeelliset vuorilaudat. Rakennuksen edessä on laaja terassi.

Rakennus on rahu-tietojen mukaan rakennettu jälleenrakennuskaudella. Rakennuksen ulkoasu on myöhemmin uudistettu. Nykyisessä asussaan rakennus näyttää uudisrakennukselta, sitä ei pysty tunnistamaan jälleenrakennuskauden rakennukseksi.

Rakennukseen ei liity erityisiä arvoja.

11 Vanha Alatalo

Pihapiiri sijaitsee kylän kaakkoislaidalla vanhan maantien varrella, osoitteessa Vanha Laivalantie 6. Pihapiirissä on vanha asuinrakennus, uudempi asuinrakennus ja vanha talousrakennus.

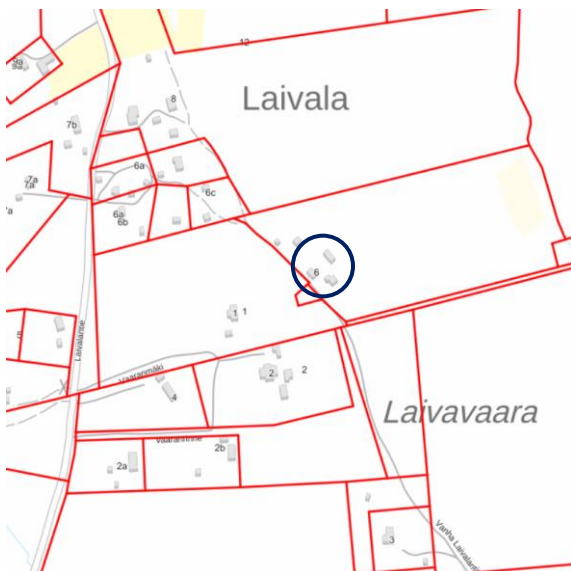
Vanha asuinrakennus on ulkoasustaan päätellen rakennettu 1800-luvun jälkipuoliskolla tai viimeistään 1900-luvun alussa. Rakennuksessa on koteloidut pitkänurkat, mistä voi päätellä sen olevan hirsirakenteinen. Julkisivut on verhottu pystyrimalaudoituksella. Katteena on kolmiorimahuopakatteinen satulakatto. Ikkunat ovat kaksipuitteiset ja kuusiruutuiset, niitä kehystävät pelkistetyt vuorilaudat, joiden sivuilla yläkulmissa on koristeaiheet.

Uudempi asuinrakennus on rahu-tietojen mukaan rakennettu vuoden 1960 jälkeen. Rakennuksessa on jälleenrakennuskauden asuinrakennuksen piirteitä, joten se lienee rakennettu 1960-luvun alussa. Rakennuksessa on satulakatto, vaakaponttilaudoituksella verhoillut julkisivut ja 1960-luvun rakennuksille tyypilliseen tapaan jälleenrakennuskauden rakennuksia suuremmat ikkunat, joissa on epäsymmetrinen puittejakko.

Talousrakennus on hirsirakenteinen ja vuoramatton. Rakennuksessa on peltikate. Talousrakennus lienee rakennettu samoihin aikoihin vanhemman asuinrakennuksen kanssa.

Vanhempi asuinrakennus ja talousrakennus ovat rakennushistoriallisesti arvokkaita kylän vanhinta kerrostumaa edustavina rakennuksina. Molemmat rakennukset ovat myös vanhassa asussaan varsin hyvin säilyneitä.

Paikallisesti arvokas: R, M

4. Yhteenveto – arvokohteet ja suositukset

NRO	NIMI	ARVO-LUOKKA	ARVOT	ARVOSTATUS
1	Pyramidikattoinen kesänavetta	PK	R, H, M	Arvokohde
2	Haapakumpu	-	-	Ei erityisiä arvoja
3	Tuliniemi	PK	R	Arvokohde
4	Koivuranta	PK	R	Arvokohde
5	Laivala	-	M	Arvoa osana kyläkuva
6	Lepola (Laivala)	PK	R	Arvokohde
7	Laivalan aitat	PK	R / M	Arvokohde (luhtiaita ja pikkuaita) Muilla arvoa osana kyläkuva
8	Vaaran aita	-	M	Arvoa osana kyläkuva
9	Määttälä	-	M	Arvoa osana kyläkuva
10	Paukunpaikka	-	-	Ei erityisiä arvoja
11	Vanha Alatalo	PK	R, M	Arvokohde

5. Lähteet

Itsenäisyyden ajan rakennusperintö Lapissa. Lapin rakennusperinne ry, 2017

Lapin kulttuuriympäristöt tutuksi (LKYT) -hankkeen aineistot

Ranuan kirkonkylän osayleiskaava (hyväksytty 10.6.2019, lainvoimainen 7.8.2019) / kaavaselostus

Rovaniemen – Itä-Lapin maakuntakaava, kulttuuriympäristökohteet. Lapin liitto 10.11.2014

